מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה:	בגרות
מועד הבחינה:	**חורף נבצרים**, תשפ"א, 2021
מספר השאלון:	005391
נספח:	חוברת דפים ממסכת בבא קמא

שים לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

תורה שבעל פה

גמרא מסכת בבא קמא

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה:

בשאלון זה פרק אחד — $(18\times5) + (10\times1)$

סך הכול — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

השאלות

ענה על שש שאלות: על חמש מן השאלות 1-7 ועל אחת מן השאלות 8-9.

ענה על חמש מן השאלות 1-7 (לכל שאלה — 18 נקודות).

1. שמירה פחותה של בור, של שן ושל רגל

"א"ר מני בר פטיש מאן תנא מועד דסגי ליה בשמירה פחותה".

א. **(1)** כתוב בלשונך את דברי רבי מני בר פטיש המצוטטים.

(2) רבי מני בר פטיש סובר שמשנתנו עוסקת בבהמה מועדת.

הסבר מדוע הוא סובר כך. היעזר ברש"י.

(8 נקודות)

ב. **(1)** מפסוק מסוים בתורה למדו שבנוגע לבור די בשמירה פחותה.

כתוב מהי שמירה פחותה של בור, והסבר את הלימוד מפסוק זה.

(2) מפסוק אחר בתורה למדו שבנוגע לשֵן די בשמירה פחותה.

צטט את המילה בפסוק שממנה למדו זאת, והסבר את הלימוד ממילה זו.

(10 נקודות)

2. פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמיים

"תניא אמר רבי יהושע ארבעה דברים העושה אותן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמיים ואלו הן... והכופף קמתו של חברו בפני הדלֵקה...".

א. **(1)** "הכופף קמתו של חברו בפני הדלֵקה" — על פי מסקנת הגמרא, יש שתי אפשרויות להסביר מקרה זה.

כתוב את שתי האפשרויות.

(2) בנוגע לכל אחת מן האפשרויות — הסבר מדוע הדין הוא "פטור מדיני אדם".

(10 נקודות)

ב. **(1)** על דברים אלה של רבי יהושע הִקשתה הגמרא: "ותו ליכא והאיכא...".

תרגם את המילים המצוטטות, והסבר את קושיית הגמרא.

(2) על פי תירוץ הגמרא, מדוע ציין רבי יהושע דווקא את ארבעת המקרים האלה?

(8 נקודות)

/המשך בעמוד 3/

3. שומר אבֵדה

א. **(1)** **"איתמר שומר אבֵדה רבה אמר כשומר חינם דמי רב יוסף אמר כשומר שכר דמי".**

הסבר את הטעם לדעה של רבה ואת הטעם הראשון שמובא בגמרא לדעה של רב יוסף.

(2) **"איתיביה רב יוסף לרבה החזירה למקום שיראנה אינו חייב לטפל בה נגנבה או אבדה חייב באחריותה".**

הסבר את הקושיה שהִקשה רב יוסף על רבה מן הברייתא.

(8 נקודות)

ב. **(1)** על פי התירוץ של רבה, כתוב מה הם שני המקרים בברייתא שמובאת בתת־סעיף א(2), וציין מהו הדין בכל אחד מן המקרים.

(2) הסבר מהו הטעם להבדל בדין בין שני המקרים.

(10 נקודות)

4. השולח את הבעֵרה; ליבה וליבתה הרוח

א. **"השולח את הבערה ביד חירש שוטה וקטן...".**

(1) אדם מסר שלהבת לחירש או לשוטה או לקטן, והם הבעירו בה רכוש של אחרים.

מהו הדין לפי ריש לקיש משמיה דחזקיה, ומהו הדין לפי רבי יוחנן? נמק בלשונך כל אחת מן הדעות.

(2) על פי רבי יוחנן, באיזה מקרה **"השולח את הבערה ביד חירש שוטה וקטן"** חייב בדיני אדם, ומדוע?

(12 נקודות)

ב. **(1)** **"ת"ר ליבה וליבתה הרוח אם יש בליבויו כדי ללבותה חייב ואם לאו פטור".**

על ברייתא זו הִקשתה הגמרא: **"אמאי ליהווי כזורה ורוח מסייעתו".**

הסבר את קושיית הגמרא.

(2) על פי התירוץ של אביי, מדוע במקרה ש**"ליבה וליבתה הרוח"** ולא היה בליבויו כדי ללבות את האש — פטור?

(6 נקודות)

/המשך בעמוד 4/

5. "מי ישקני מים מבור בית לחם"

א. **(1)** על פי ההסבר של רבא בשם רב נחמן, כתוב מהו המקרה שבנוגע אליו שאל דוד המלך **"מי ישקני מים מבור בית לחם אשר בשער"**. היעזר ברש"י.

(2) בהסבר השאלה של דוד המלך במקרה זה כתב רש"י: **"ונצרך לשאול הלכה אם חייבין לשלם כלים הטמונים בתוכו כר' יהודה או פטורין כרבנן"**.

העתק ממשנה בפרק "הכונס" את המקרה ואת הדין שמהם הסיק רש"י שלדעת רבי יהודה **"חייבין לשלם כלים הטמונים בתוכו"**.

(6 נקודות)

ב. על פי ההסבר של רב הונא, דוד המלך שאל **"מהו להציל עצמו בממון חברו"**.

במקרה שבנוגע אליו שאל דוד המלך שאלה זו, כתוב את מי הוא רצה להציל, מפני מי הוא רצה להציל, ומהו **"ממון חברו"**. (6 נקודות)

ג. על פי ההסבר של רבנן ואיתימא רבה בר מרי, התשובה של הסנהדרין לדוד המלך מבוססת על הפסוק **"חֲבֹל ישיב רשע גֵזֵלה ישלם"** (יחזקאל, ל"ג, ט"ו).

הסבר את התשובה של הסנהדרין, והסבר כיצד היא נלמדת מן הפסוק. (6 נקודות)

6. גידול בהמות בארץ־ישראל

א. **(1)** מדוע **"אין מגדלין בהמה דקה בארץ־ישראל"**? היעזר ברש"י.

(2) **"אבל מגדלין בהמה גסה"**.

כתוב לְמה משמשת בהמה גסה, והסבר מדוע לא גזרו חכמים שאין לגדל בהמה גסה בארץ־ישראל.

היעזר ברש"י.

(9 נקודות)

ב. יש מחלוקת בין רבן גמליאל וחכמים בשאלה אם מותר להשהות בהמה דקה בבית.

(1) כתוב מהו הדין לפי כל אחד מהם.

(2) העתק מן הגמרא את המשפט שממנו נלמדת דעתו של רבן גמליאל, ואת המשפט שממנו נלמדת דעתם של חכמים.

(9 נקודות)

/המשך בעמוד 5/

7. **קטע שלא נלמד**

לפניך קטע מן הגמרא במסכת בבא קמא, דף ל, ע"א.

לְמד את הקטע, וענה על השאלות שאחריו. היעזר בפירוש רש"י.

ביאור מילים: המצניע — המחביא, הטומן

קוצותיו — הקוצים שלו

לאסוקי אדעתיה — להעלות על דעתו

ראשי תיבות: דה"ל — דהווה ליה

המניח פרק שלישי בבא קמא

בכותל רעוע. דה"ל למצניע לאסוקי אדעתיה שכותל זה עומד לסותרו: **וחייב בעל הכותל.** דה"ל לאצנועינהו: **בדליו של חבירו.** כסוי בור של חבירו: **חייב בעל הבור.** כדאמרינן במצניע קוצותיו, דהיינו בור, בכותל רעוע של חבירו וסתר זה את כותלו דחייב המצניע והכא נמי איכעי ליה לאסוקי אדעתיה שזה יטול את דליו:

ת"ר המצניע קוצותיו וזכוכיותיו לתוך כותל של חבירו ובא בעל כותל וסתר כותלו ונפל לרה"ר והזיקו חייב המצניע א"ר יוחנן לא שנו אלא בכותל רעוע אבל בכותל בריא המצניע פטור וחייב בעל הכותל אמר רבינא זאת אומרת המכסה בורו בדליו של חבירו ובא בעל דלי ונטל דליו חייב בעל הבור

א. "ת"ר המצניע קוצותיו וזכוכיותיו... וחייב בעל הכותל".

על פי רבי יוחנן, באיזה מקרה יהיה המצניע חייב, ובאיזה מקרה יהיה בעל הכותל חייב? נמק את תשובותיך.

(8 נקודות)

ב. **(1)** "אמר רבינא... חייב בעל הבור".

הסבר את המקרה שבדברי רבינא, והסבר מדוע בעל הבור חייב במקרה זה.

(2) "אמר רבינא <u>זאת אומרת</u>...".

כתוב לאיזה מקרה השווה רבינא את המקרה שבדבריו, והסבר את הדמיון בין המקרים. היעזר ברש"י.

(10 נקודות)

/המשך בעמוד 6/

עליך לענות על שאלה 8 — בקיאות <u>או</u> על שאלה 9 — עיון, לפי התכנים שלמדת.

בקיאות (ללומדים 8 דפי גמרא ורש"י) (10 נקודות)

אם בחרת בשאלה זו, ענה על <u>אחד</u> מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף — 10 נקודות).

8. א. <u>בעל חיים שהזיק</u>

"אתא שונרא קטעיה לידא דינוקא נפק רב ודרש חתול מותר להורגו ואסור לקיימו ואין בו משום גזל ואין בו משום השב אבֵדה לבעלים".

(1) I. "אסור לקיימו" — על פי הגמרא, דין זה לכאורה מיותר. הסבר מדוע הוא לכאורה מיותר.

II. "ואין בו משום השב אבֵדה לבעלים" — הסבר מהו החידוש בדין זה של רב.

(2) "מיתיבי רבי שמעון בן אלעזר אומר מגדלין... חתולין...".

הגמרא הִקשתה מברייתא זו על דברי רב. הסבר קושיה זו ואת התירוץ לקושיה זו.

ב. <u>הלוקח בית בארץ־ישראל; מת מצווה קונה מקומו</u>

(1) I. באיזה אופן מותר לכתוב בשבת שטר מכירה כדי לקנות בית מגוי בארץ־ישראל?

II. "ואע"ג דאמירה לנוכרי שבות היא משום יישוב ארץ־ישראל לא גזרו ביה רבנן".

הסבר בלשונך את דברי הגמרא. בתשובתך הסבר את המושגים האלה: "אמירה לנוכרי", "שבות".

(2) אחד מן התְּנאים שהִתנה יהושע בן נון הוא: "מת מצווה קונה מקומו".

הסבר תנאי זה.

ג. <u>תועה בין הכרמים</u>

(1) "... וכן <u>הוא</u> שתועה בין הכרמים מפסיג ועולה מפסיג ויורד עד שיעלה לעיר או לדרך".

הסבר מהו החידוש בדין זה.

(2) I. על פי הגמרא, סיוע לאדם שתעה בין הכרמים הוא מצווה מדאורייתא.

כתוב מנַיין לומדים זאת מן התורה, והסבר את הלימוד.

II. <u>על פי דין תורה</u>, כיצד יש לסייע לאדם שתועה בין הכרמים?

/המשך בעמוד 7/

עיון (ללומדים 6.5 דפי גמרא בתוספת עיון במקורות) (10 נקודות)

אם בחרת בשאלה זו, ענה על אחד מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף — 10 נקודות).

9. א. שומר אבֵדה

(1) על פי בעלי התוספות, העוסק במצווה פטור מן המצווה דווקא בשעה שמתעסק במצווה הראשונה ואינו יכול לקיים את שתיהן.

הסבר את אחת ההוכחות שבעלי התוספות מביאים לדבריהם (מגמרא או מסברה).

(2) עיין בדברי הר"ן שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

לפיכך נראה לי דהעוסק במצווה פטור מן המצווה אף על פי שיכול לקיים את שתיהן... כל שהוא עוסק במלאכתו של מקום לא חייבתו תורה לטרוח ולקיים מצוות אחרות אף על פי שאפשר.

(רבנו ניסים, הר"ן, מסכת סוכה, דף יא ע"א מדפי הרי"ף)

הר"ן חלק על דברי בעלי התוספות. כתוב את דעתו של הר"ן, והסבר את סברתו.

ב. נזקי אש

(1) **"ת"ר ליבה וליבתה הרוח אם יש בליבויו כדי ללבותה חייב ואם לאו פטור".**

על ברייתא זו הִקשתה הגמרא: **"אמאי ליהווי כזורה ורוח מסייעתו".**

רבא תירץ: **"כגון שליבה ברוח מצויה וליבתו הרוח ברוח שאינה מצויה".**

הסבר מדוע המְלַבֶּה פטור במקרה זה.

(2) הרב צבי שפיץ דן במקרה שאדם שרף קוצים בחצרו והאש התפשטה ונגרם נזק.

עיין בדברי הרב צבי שפיץ שלפניך, וענה על השאלות שאחריהם.

אם האש התפשטה לכל עבר מחמת הרוח שהייתה בשעת הדלקת האש, או מחמת רוח שבאה אחר כך, אולם הייתה בעוצמה כזאת ששכיח שתהיה באותה עונה – מדליק האש שלא נקט אמצעי זהירות מתאימים, חייב לשלם עבור נזקי האש. אולם אם האש התפשטה מחמת רוח חזקה שהגיעה לאחר שהאש הודלקה, ולא שכיחה רוח בעוצמה כזו באותה עונה... נחשב הדבר כמכה בידי שמיים, וזהו אונס. לפיכך מדליק האש פטור.

(הרב צבי שפיץ, משפטי התורה — בבא קמא, סימן צד)

אדם הדליק אש, והרוח שנשבה לאחר מכן גרמה להתפשטות האש ונגרם נזק.

I. באיזה מקרה יהיה מדליק האש חייב, ומדוע?

II. באיזה מקרה יהיה מדליק האש פטור, ומדוע?

(שים לב: סעיף ג של השאלה בעמוד הבא.)

/המשך בעמוד 8/

ג. לא תחמוד

(1) עיין בדברי הרב אברהם אבן עזרא שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

לא תחמוד – אנשים רבים יתמהו על זאת המצווה, איך יהיה אדם שלא יחמוד דבר יפה בליבו כל מה שהוא נחמד למראה עיניו? ועתה אתן לך משל: דע, כי איש כפרי שיש לו דעת נכונה, והוא ראה בת מלך שהיא יפה, לא יחמוד אותה בליבו שישכב עימה, כי ידע כי זה לא ייתכן... ככה כל משכיל צריך שידע, כי אישה יפה או ממון לא ימצאנו אדם בעבור חוכמתו ודעתו, רק כאשר חָלַק לו ה'... ובעבור זה, המשכיל לא יתאווה ולא יחמוד. ואחר שידע שאשת רעהו אסרה ה' לו, יותר היא נשגבה בעיניו מבת מלך בלב הכפרי, על כן הוא ישמח בחלקו ולא ישים אל ליבו לחמוד ולהתאוות דבר שאינו שלו, כי ידע שה' לא רצה לתת לו, לא יוכל לקחתו בכוחו ובמחשבותיו ותחבולותיו, על כן יבטח בבוראו שיכלכלנו ויעשה הטוב בעיניו.

(הרב אברהם אבן עזרא, שמות, כ', י"ג)

מצוות "לא תחמוד" מעוררת תמיהה בקרב אנשים רבים, והרב אברהם אבן עזרא עונה על תמיהה זו באמצעות משל. כתוב את המשל, והסבר את הנמשל.

(2) עיין בדברי הרב נחום רבינוביץ' שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

איסור החימוד הוא כפי שהגדיר רבנו [הרמב"ם] בספר המצוות: "האזהרה שהוזהרנו מלהעסיק מחשבותינו בתחבולות היאך לרכוש קניין של זולתנו מאחינו, וזה הוא אמרו יתעלה 'לא תחמֹד בית רעך' " (ספר המצוות לרמב"ם, מצוות לא תעשה רסה). עצם זה שמעסיק את מחשבתו הוא האיסור. אומנם אינו מתחייב בלי שיעשה מעשה, אך אין זה כי אם תנאי ואיננו חלק מהותי מעצם האיסור... מעשה הלקיחה איננו העבירה על איסור החימוד אלא העסקת מחשבתו בתחבולות כיצד יוכל להשיג את החפץ.

(הרב נחום רבינוביץ', יד פשוטה על הרמב"ם)

הרב נחום רבינוביץ' הסביר את דברי הרמב"ם.

על פי הרב נחום רבינוביץ', מהו האיסור "לא תחמוד", ומהו התנאי שבו אדם יתחייב על איסור זה?

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

מדינת ישראל
משרד החינוך

נספח — חוברת דפים ממסכת בבא קמא

הנחיות לנבחן

בחוברת שלפניך דפי גמרא על פי תוכנית הלימודים.

בדפים אלה מובאות הסוגיות שבהן עוסקות השאלות במבחן.

מפתח הדפים בחוברת:

עמודים 2-8 — דף נה, ע"ב — דף נח, ע"ב

עמודים 10-16 — דף נט, ע"ב — דף סב, ע"ב

עמודים 18-22 — דף עט, ע"ב — דף פא, ע"ב

נה: הכונס פרק ששי בבא קמא

הכונס צאן לדיר. זה היה רלוי לשנות לעיל בהדי מילי דשור דלא היה לו להפסיק במילי דבור אלא מגב דתנא נפל לבור והבאים מימיו תנא בתריה מילי דבור א"נ מילי דבור רלוי לשנות תחילה קודם שיסנה דיני שמירה וגם דיני אש היה רלוי לשנות תחילה אלא מגב דתנן כסהו כרלוי בבור דהולרך להזכיר דין פותח וכורה שבו דבר הכתוב תנא נמי הך דנעל בפניה כרלוי: **נפרצה בלילה.** אע"פ דתנא נעל בפניה כרלוי פטור אלטריך למתני נפרלה בלילה פטור כדלייל בפ"ק (דף יד.) הא ביום חייב דקלא אית ליה למילתא ומסתמא ידע שנפרלה אי נמי בלילה אפילו נודע לו שנפרלה וילתה הבהמה אין לו לטרוח יותר מדאי לחזר אחריה באפילה: **או** שפרצוה לסטים. ואלטריך לאשמועינן דאפילו הלסטים פטוריס כשלא הוליאוה:

מאן תנא מועד בשמירה פחותה סגי ליה. לא בעי למימר דמתני' בין בתם בין במועד וכדר"א בן יעקב בפרק ד' וה' (לעיל דף מה:) דמשמע ליה דמתני' במועד לחודיה איירי מדנקט לאן דאין רגילות להיות בהן קרן אלא שן ורגל שאין רגילות שיתכוונו להזיק דהכי דייק בסמוך וס"ל לגמרא הסתא דמועד דשן ורגל כמועד דקרן ולהכי קאמר ר"י היא דלר"מ כי היכי דבעי שמירה מעולה במועד דקרן ה"נ בעי בשן ורגל אע"ג דבקרן קראי כתיב נלמוד סתום מן המפורש ועוד דכולהו מזקין כתיב בתר קרן וקיימא אההוא דין שמירה המפורש בה: **רבי** יהודה היא. קלא תימה דר"י דריש לעיל (דף מה:) ולא ישמרנו לזה ולא לאחר:

התורה מיעטה בשמירתם. ואע"ג דלעיל בפ"ב (דף כה:) הוה בעי למילף דשן ורגל חייב ברשות הרבים מק"ו מקרן וכן בעי למילף למפטר קרן ברה"ר משן ורגל בק"ו אי לאו קראי ולא פריכינן שכן מיעטה בשמירתם משום דאין שייך להקשות משמירה אתשלומין אי נמי כר"א בן יעקב דאמר אחד תם ואחד מועד סגי ליה בשמירה פחותה: **הא** כסהו פטור. וא"ת ולמא בכסוי מעולה הרבה קאמר וכ"ת למה לי קרא דסד"א עד דטאיס ליה כדאמר לעיל (דף נ.) וי"ל דפשיטא ליה דכסוי מעולה כטאיס ליה חשיב אי נמי השתא הכתוב הכורה לפותח ופותח שמלאו מכוסה בכיסוי כעין שמירה פחותה משמע לא החמירה עליו לכסותו בכיסוי מעולה יותר מן הראשון ולא אמר הכתוב לא יכסנו אלא בכסוי הראשון ופותח קאי בשור ובקונטרס משמע דכל כיסוי עד דטאיס ליה חשיב כשמירה פחותה: **עד** דעביד כעין וביער. אף על גב דברים מכילתין (דף ג.) דרשינן מיניה אחלא ממילא מ"מ מדלא כתיב ובערה ש"מ (ו) אדאדם נמי קאי: **אילימא** בכותל ברא בדיני אדם נמי ליחייב. פי' אכותל דאבהמה ודאי לא מיחייב בפרילת גדר בעלמא דאין זה אלא גרמא בעלמא וי"ס שכתוב בהן בהדיא אכותל וא"ת נהי דחייב אכותל נימא דפטור מדיני אדם קאי אבהמה וי"ל דלא שייך למתני פטור מדיני אדם אם היה שור חיוב או בבהמה או בכותל אבל כשמתרץ בכותל רעוע אע"ג דאין דומה שיתחייב בדיני שמים על הכותל שהוא רעוע כל כך שיפול ברוח מצויה או אפילו ברוח שאינה מצויה מ"מ שייך למתני חייב בדיני שמים כיון שיש דבר שהוא חייב בו כגון בהבמה והשתא א"ש דנקט בפני הבמת חבירו ולא נקט הפורץ גדר של חבירו דאכותל לא מיחייב כדפרישית והא דקאמר לקמן מהו דתימא דכיון דלמסתר קאי מאי קעביד משמע דחייב בידי שמים קאי נמי אכותל י"ל דה"ק כיון דלמסתר קאי שהבעלים מצווין לסותרו אלא יפול על בני אדם ס"ד דכל הקודם במצוה זכה ואין זה להניח מלסתור בשביל בהמת חבירו ובדיני שמים נמי לא ליחייב קמ"ל אי נמי כלומר למסתר ולמיפל קאי: [ועי' תוס' סנהדרין עז. ד"ה בזקין] אילימא

הכונס [א]צאן לדיר ונעל בפניה כראוי ויצאה והזיקה פטור [ב]לא נעל בפניה כראוי ויצאה והזיקה חייב [ג]נפרצה בלילה או שפרצוה לסטים ויצאה והזיקה פטור [ד]הוציאוה לסטים לסטים חייבין [ה]הניחה בחמה [ו]או שמסרה לחרש שוטה וקטן ויצאה והזיקה חייב [ז]מסרה לרועה נכנס הרועה תחתיו [ח]נפלה לגינה ונהנית משלמת מה שנהנית [ט]ירדה בדרכה והזיקה משלמת מה שהזיקה [י]כיצד משלמת מה שהזיקה [יא]שמין בית סאה באותה שדה כמה היתה יפה וכמה היא יפה ר' שמעון אומר [יב]אכלה פירות גמורים משלמת פירות גמורים אם סאה סאה אם סאתים סאתים:

גמ' ת"ר [יג]איזהו כראוי ואיזהו שלא כראוי דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה זהו כראוי שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה זהו שלא כראוי א"ר מני בר פטיש מאן תנא מועד דסגי ליה בשמירה פחותה ר"י היא דתנן [יד]קשרו בעליו במוסירה ונעל לפניו כראוי ויצא והזיק אחד תם ואחד מועד חייב דברי ר"מ ר' יהודה אומר תם חייב מועד פטור שנאמר [1]ולא ישמרנו בעליו ושמור הוא זה ר"א אומר אין לו שמירה אלא סכין אפילו תימא ר"מ שאני שן ורגל דהתורה מיעטה בשמירתן דאמר ר' אלעזר ואמרי לה במתניתא תנא ארבעה דברים [טו]התורה מיעטה בשמירתן ואלו הן בור ואש שן ורגל בור דכתיב [2]כי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור ולא יכסנו הא כסהו פטור אש דכתיב [3]שלם ישלם המבעיר את הבערה עד דעביד כעין מבעיר שן דכתיב [4]ובער בשדה אחר עד דעביד כעין ובער רגל דכתיב ושלח עד דעביד כעין ושלח ותניא [ז]ושלח זה הרגל וכן הוא אומר [5]משלחי רגל השור והחמור ובער זה השן וכן הוא אומר [6]כאשר יבער הגלל עד תומו טעמא דעביד כעין ושלח ובער הא לא עביד לא אמר רבה מתניתין נמי דיקא דקתני צאן מכדי בשור קא עסקינן ואתי ניתני שור מאי שנא דקתני צאן לאו משום דהתורה מיעטה בשמירתן לאו משום דכאן קרן לא כתיבא בה שן ורגל הוא דכתיב ביה וקמ"ל דשן ורגל דמועדין הוא ש"מ: תניא [טז]אמר ר' יהושע ארבעה דברים העושה אותן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ואלו הן הפורץ גדר בפני בהמת חבירו והכופף קמתו של חבירו בפני הדליקה והשוכר עדי שקר להעיד והיודע עדות לחבירו ואינו מעיד לו: אמר מר [1]הפורץ גדר בפני בהמת חבירו ה"ד אילימא בכותל בריא [2]בדיני אדם נמי ניחייב [יז]אלא בכותל

הכונס. פטור. דהא נטרה ומאי הוי ליה למעבד: **הניחה בחמה.** מלערא לה שמשא ולא סגי ליה בנעילה כראוי דמוקמינן בגמרא דהיינו דלא שיכולה לעמוד ברוח מצויה: **נכנס הרועה תחתיו.** להתחייב בנזקין: **נפלה לגינה.** בתותם מגג בעלה הסמוך לגינת חבירו או שהיתה רה"ר גבוה מן הגינה ונפלה: **מה שנהנית.** לפי הנאתה ולא לפי הזיקה: **שמין בית סאה באותה שדה.** אין שמין את הערוגה לבדה מפני שמפסיד מזיק ששמין אותה בכל שוויה ורחמנא אמר ונער בשדה אחר[ו] ודרשינן בגמ' [נח:] מלמד ששמין אותה על גב שדה אחרת אלא שמין בית סאה באותה שדה כמה היתה יפה קודם שנאכלה ממנה הערוגה הזאת וכמה היא יפה עכשיו והשתא לא משלם כולהו דמיה דמי שלוקח בית סאה כשהיא בתבואתה אינו מזלזל בה בשביל הפסד ערוגה אחת כי אם דבר מועט: **ר"ש אומר אכלה פירות גמורין.** שכבר בישלו כל צרכן: **משלמת.** כל הביזק. והיכא שיימין אגב שדה היכא דעדיין לא נגמרו: **גמ' מאן תנא מועד בשמירה פחותה סגי ליה.** מני מתני' דאמר לאן שהזיקה בשן ורגל הוא דהיינו מועד בתחילתו סגי לה בנעילה כראוי דהיינו שמירה פחותה כדאוקימנא שיכולה לעמוד ברוח מצויה ואי אתי רוח שאין מצויה לא קאי: **קשרו בעליו.** לשור: **ונעל בפניו כראוי** גרסי': **חם חייב.** דלא סגי ליה בפחותה וטעמא דר' יהודה בפרק שור שנגח ד' וה' (לעיל דף מה:): **ר"א.** פליג אתרוייהו דאילו ר"מ מיהו בשמירה מעולה סגי ליה ור"א סבר ליה דלא טרירותא למועד: **הא כסהו.** אפי' פורתא ולא בעי עד דטאיס ליה בעפרא: **עין מבעיר.** בפשיטה: **עין ובער.** בעין שיאכילנה לבהמתו בידים כלומר בפשיטה: **מאני' נמי דיקא.** דטעמא משום דהתורה מיעטה אבל בקרן מועדת לאו כר"י ס"ל: **מדקאני לאן.** דאין הזיקה אלא בשן ורגל: **עסקינן ואתי.** כולהו פירקי עד השתא: **פטור מדיני אדם.** קסבר גרמא בנזקין פטור: **הפורץ גדר.** ואלתה הבהמה ובלתה: **הכופף קמתו.** לגד הדליקה כדי שתבער בה האש: **אי בכותל בריא בדיני אדם נמי ניחייב.** מיהא אכותל דהא בידים עבד [א] ואבהמה ליכא למימר דמחייב דהא תנן פרלוה לסטים פטור: בכותל

א) ע"י תוס' לקמן מ: ד"ה נפלה, **ב)** ע"י לקמן נח: תוס' ד"ה שמין ותוס' ב"מ לט: ד"ה שמין), **ג)** לעיל מה: לקמן לט: [וע"י תוס' שבת נב. ד"ה קשרה], **ד)** לעיל כ:, **ה)** [תוספתא שבועות פ"ג ע"ז], **ו)** [שמות כב],

תורה אור השלם

1. אוֹ נוֹדַע כִּי שׁוֹר נַגָּח הוּא מִתְּמוֹל שִׁלְשֹׁם וְלֹא יִשְׁמְרֻנוּ בְּעָלָיו שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם שׁוֹר תַּחַת הַשּׁוֹר וְהַמֵּת יִהְיֶה לוֹ:

שמות כא לו

2. וְכִי יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אוֹ כִּי יִכְרֶה אִישׁ בּר וְלֹא יְכַסֶּנּוּ וְנָפַל שָׁמָּה שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר:

שמות כא לג

3. כִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמָצְאָה קֹצִים וְנֶאֱכַל גָּדִישׁ אוֹ הַקָּמָה אוֹ הַשָّדֶה שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם הַמַּבְעִר אֶת הַבִּעֲרָה:

שמות כב ה

4. כִּי יַבְעֵר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירוֹ וּבִעֵר בְּשָׂדֶה אַחֵר מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם:

שמות כב ד

5. אַשְׁרֵיכֶם זֹרְעֵי עַל כָּל מָיִם מְשַׁלְּחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר:

ישעיהו לב כ

6. לָכֵן הִנְנִי מֵביא רָעָה אֶל בֵּית יָרָבְעָם וְהִכְרַתִּי לְיָרָבְעָם מַשְׁתִּין בְּקִיר עָצוּר וְעָזוּב בְּיִשְׂרָאֵל וּבִעַרְתִּי אַחֲרֵי בֵּית יָרָבְעָם כַּאֲשֶׁר יְבַעֵר הַגֵּלֶל עַד תֻּמּוֹ:

מלכים א יד י

הגהות הב"ח

(ו) תוס' ד"ה עד וכו' ש"מ דאאדם נמי:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה אי בכותל כו' ואבהמה כו'. נ"ב וכן פי' תוספות כאן וכסנהדרין אבל כתבו שם ד"ל דגם אבהמה חייב ול"ל למתני' דמיירי במזקים וכ"ל הרמ"ה. והרמב"ם כ' דאף במזקים מיחייב כאן משום דמתכוין (וע"י בהגר"א סי' שלו סק"מ וסק"ו):

רבינו חננאל

פרק ששי: הכונס הכונס צאן לדיר. הפורץ גדר לפני בהמת חבירו כו'. בדיני אדם נמי [יהא] חייב. **והאיכא הנותן סם המות בפני בהמת חבירו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים.** ויש ספרים דמייתי ליה הכא בהנך דקאמר ותו ליכא, וכך היא בפר"ח ז"ל.

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ד מהלכות מזקי ממון הל' ו סמג עשין סו סח טוש"ע ח"מ סי' שלו סעיף ב:
ב ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:
ג ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:
ד ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
ה ה מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ה:
ו ו מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ו:
ז ז מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ח:
ח ח ט מיי' שם פ"ג הלכה יא סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שלד סעיף א:
ט י מיי' פ"ד שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף ד:
י כ מיי' שם הלכה יד טוש"ע שם סעיף ה:
יא ל מיי' שם פ"ד הל' ו סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שלו סעיף א:
יב מ מיי' שם פ"ז הל' ו סמג שם טוש"ע שם:
יג נ ס ע מיי' פ"ד מהל' מזקי ממון הל' ב ועיין בהשגות וכמ"מ סמג שם טוש"ע שם סעיף ד:

מוסף רש"י

שמין בית סאה באותו שדה. ואין מדקדקין להיות שמין האכילה לבדה מה היתה שוה הערוגה זו שנאכלת, אלא מה נחסר בית סאה מדמיה אם היה בא לאכול הקרקע עם זריעתה, מה חסרו דמיו בשביל אכילת ערוגה זו, דהיינו קולא גביה, דהכא לקנות הקרקע לא יימנו בכך, וכדבר מועט יתפסר בפחות דמים (ב"מ צט:). **ונעל לפניו כראוי.** היינו שמירה פחותה, דלא שיכולה לעמוד ברוח מצויה (לעיל מה:). **שנאמר ולא ישמרנו בעליו.** במועד כתיב, מיעט הכתוב לשמירה מועטת (שם). אין לו שמירה. למועד, אלא סכין. ופליגי אמרו שמירה מעולה והפיל הכותל ויצא, חייב, ושלם בשמירה פחותה חייב לר"מ ומעולה פטור, ולר"י בפחותה נמי פטור, ולר"א מעולה נמי חייב (שם). **פטור מדיני אדם.** לשלם. **וחייב בדיני שמים.** פורענות לשלם לרשעים, שנתכוין להפסיד את ישראל (גיטין נג.).

הכונס פרק ששי בבא קמא נו.

בכותל רעוע. דלא אפסדיה דלמסתר קאי: **דמטי ליה.** כשכפפה הגיע בה הדליקה: **ברוח מצויה.** הרי בדיים הבעיר ובדיני אדם ניחייב: **ברוח שאינה מצויה.** דמידי דלא סלקא אדעתיה היא: **טמון חיימר.** שכיסה קמת חבירו בסדיינין כשראה דליקה אצלה והוא לא שלח את הבערה ושוייה טמון וגרס להפסיד את הניזק ולפטור את המבעיר דפטור על טמון באש[ט]: **לנפשיה.** להוציא ממון מחבירו לעצמו: **ממונא בעי לשלומי.** אותו ממון שהוציא חייב להחזיר: **לאחריה.** שכר עדי שקר להוציא מנה מראובן לשמעון: **פשיטא דאורייתא הוא.** לחייב בדיני שמים: **אם לא יגיד.** בתרי קא משמעי מדקפיד אהגדה משמע שאילו מגידין מתחייב זה ממון [י]**ועוד** קי"ל (סוטה דף ב:) כל מקום שנאמר עד הרי כאן שני עדים עד שיפרט לך הכתוב אחד כלכתיב לא יקום עד אחד באיש (דברים יט): **אלא בחד.** שמחייבו שבועה ובדיני שמים מיחייב דאי הוה מסהיד מחייב ליה שבועה ולמא לא הוי משתבע בשיקרא ומשלם: **ומו ליה.** לחייבינן בדיני שמים: **העושה מלאכה במי חטאת.** שקל כנגדן משקלות במסכת גיטין (דף נג.) והן נפסלין במלאכה: **פטור מדיני אדם.** [יא]להיזק שאינו ניכר לא שמיה שמיה היזק. וכולהו הני מיומתי מתניתא ניינהו: **המבעים.** תקע לו באזנו פתאום ונבעתו דלא עבד ביה מעשה בגופו: **ר"מ מחייב בהזיקן.** פלוגתייהו מיפרשא בהמניח את הכד (לעיל דף כט.) בנתקל פושע ובמפקיר מזקיו: **אלא בפויי בסיפיה.** שלא תבעיר בה האש מהר: **דברי הרב שומעין.** והיה להם שלא יעידו: **והוא שחברה.** הא דתנן נפרלה בלילה פטור כגון שחתרה הבהמה והפילה הכותל לתוכו הוא: **אבל לא חברה.** אלא מעצמה נפלה: **בחילהו בפשיעה.** אלא נפילה דעביד למיפל: **ופופו באונס.** דהא לא נפלה אלא חתרה: **הניחא למאן דאמר כו'.** פלוגתא היא בסוף המפקיד (ב"מ דף מב.) תרי ליישי דש"ס אליבא דרב יוסף: ר"ג **אלא מפני בכותל בריא בחמה וכו' אמר רבה** [ב]**ואפילו לא חברה.** ובכותל בריא: **בחלתו בפשיעה.** שהניחה בחמה ופשיעה היא אבל פתיחת הדלת דאמרינן לקמיה כל תחבולות שיכולה לעשות עושה אגב לערה: **ופופו באונס.** שחתרה: **עלדקא.** תחבולות: כיון

אילימא דמטיא ליה ברוח מצויה בדיני אדם נמי ליחייב. ופ"ת כיון שאין חילוק בין מקרב דבר אצל האש ובין מקרב האש אצל הדבר אמאי אמרינן בפרק כל הנשרפין (סנהדרין דף עז. ושם) [ג] כפתו במקוש שסוף חמה או ליבה לבא פטור ליחייב למ"ד אשו משום חליו וכן כפתו לפני ארי וי"ל דודאי אי כפתו והביאו במקוש שסוף חמה או ליבה לבא או ארי חייב אצל האש דבר אצל האש שהיה ולא הזיזו ממקומו ולא הוי מעמלא הואיל והחמה והליבה והארי אין עליו בשעת כפיתה והיא דאמקיל עליה בדקא דמיא אפילו כפתו והביאו אש ואמ"כ אתקיל פטור דדמי לזורק חץ ותריס בידו ואפילו קדם הוא ונטלו פטור ול"ת ההיא דהשיך בו את הנאש דפטור למ"ד מעצמו הוא [ד]מכים אמאי פטור לפי מה שפירש בשמעתין דפי פרה (דף כג:) שאש ידו לתוך פיו והשיך ליחייב משום אשו דודאי הנאש יזיק האדם ודיי"ל דשאני האש שאין האדם עדיין בעולם:

ממונא בעי לשלומי. וכי תימא פטור מדיני אדם דלא ידעי' שהם עדי שקר מ"מ כיון שאש היינו יודעין שהם עדות שקר משלם אין שייך למיתני פטור מדיני אדם: **אלא** לחבריה. כגון שאין לחבריה מה לשלם או שהלך למדינת הים או כגון שאין אנו יודעים שהם עדי שקר ודוקא שוכר אבל אמר פטור מדיני שמים דסבור שלא ישמעו לו דאין נראה לומר דנקט שוכר לאשמועינן דאפי' שוכר פטור מדיני אדם שאין זה שוס חידוש ולקמן לא עביד לריכותא אלא מדיני שמים ועוד דבפירקין תנן (דף נט:) השולח את הבערה ביד חש"ו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים שלח ביד פקח הפקח חייב משמע דשולח פטור אף מדיני שמים: **פשיטא אם לא יגיד** וכו'. ופ"ת ה"מ כשעבר על שבועתו כדכתיב ושמעה קול אלה וי"ל דה"ק קרא כשעובר [ה] בדבר שאם לא יגיד היה נושא עון אז יביא קרבן שבועה אבל בלא שבועה נמי איכא נשיאות עון כדמוכח במתני' באחד דיני ממונות (סנהדרין דף לז:) ודוקא בב"ד דכשאומרים אין אנו יודעים להעיד שוב אינם יכולין להעיד דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד והיינו אם לא יגיד דקרא אבל חוץ לב"ד אין לחוש שיכול לחזור ולהעיד:

העושה מלאכה במי חטאת. עד שלא נתן האפר כדתניא במס' פרה (פ"ד מ"ד) פרה נפסלת במלאכה עד שתעשה אפר והמלאכה פוסלת במים עד שיעשה האפר לתוכה ובספרי יליף מקרא יכול אף קדשן ת"ל למשמרת למי נדה ולא שכבר מי נדה: **פטור** מדיני **אדם.** בפ' הניזקין (גיטין נג.) פריך מייתי למ"ד היזק שאין ניכר שמיה היזק: **אבל** הני אצטריך ליה. ול"ת הנותן סם המות נמי חידוש הוא למיתני דלאמרינן לעיל (דף מז:) דאפילו סם המות דלא עבידא דאכלה

בכותל רעוע אמר מר [א]הכופף קמתו של חבירו בפני הדליקה היכי דמי אילימא דמטיא ליה ברוח מצויה [ב]בדיני אדם נמי נחייב [ג]אלא דמטיא ברוח שאינה מצויה ורב אשי אמר [ד]טמון אתמר משום דשויה טמון באש: אמר מר [ה]השוכר עדי שקר ה"ד אילימא לנפשיה [ו]ממונא בעי שלומי ובדיני אדם נמי ניחייב [ז]אלא לחבריה [ח]והיודע עדות לחבירו ואינו מעיד לו במאי עסקינן אילימא בבי תרי פשיטא [ט]דאורייתא הוא [י]אם לא יגיד ונשא עונו [יא]אלא בחד ותו ליכא והאיכא (סימן העושה בסם ושליח חבירו נשבר) [יב]העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים והאיכא [יג]הנותן סם המות בפני בהמת חבירו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים והאיכא [יד]השולח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים והאיכא [טו]המבעית את חבירו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים והאיכא [טז]נשברה כדו ברה"ר ולא סלקה נפלה גמלו ולא העמידה ר"מ מחייב בהזיקן וחכ"א פטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים אין מיהא איכא טובא והני אצטריכא ליה מהו דתימא בדיני שמים נמי לא ליחייב קמ"ל הפורץ גדר בפני בהמת חבירו מהו דתימא כיון דלמסתריה קאי מה עביד בדיני שמים נמי לא ליחייב קמ"ל הכופף קמתו של חבירו נמי מהו דתימא לימא מי הוה ידענא דאתיא רוח שאינה מצויה ובדיני שמים נמי לא ליחייב קמ"ל ולרב אשי דאמר נמי טמון איתמר מהו דתימא אנא כסויי כסיתיה ניהלך ובדיני שמים נמי לא ליחייב קמ"ל והשוכר עדי שקר נמי מהו דתימא לימא [יז]דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ובדיני שמים נמי לא ליחייב קמ"ל והיודע עדות לחבירו ואינו מעיד לו נמי מהו דתימא מי יימר דכי הוה [יח](אתינא) מסהדינא ליה הוה מודה דלמא הוה משתבע לשקרא ובדיני שמים נמי לא ליחייב קמ"ל: נפרצה בלילה או שפרצוה לסטים כו': אמר רבה והוא שחתרה אבל לא חתרה מאי חייב היכי דמי אילימא בכותל בריא כי לא חתרה אמאי חייב מאי ה"ל למעבד אלא בכותל רעוע כי חתרה [יט]אמאי פטור תחלתו בפשיעה וסופו באונס הוא הניחא למ"ד [כ]תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור אלא למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב מאי איכא למימר אלא מתני' בכותל בריא ואפילו לא חתרה וכי איתמר דרבה אסיפא איתמר הניחה בחמה או שמסרה לחרש שוטה וקטן ויצתה והזיקה חייב אמר רבה [כא]ואפי' חתרה לא מבעיא היכא דלא חתרה דכולה בפשיעה הוא אלא אפי' חתרה נמי מהו דתימא הויא לה תחילתו בפשיעה וסופו באונס קמ"ל דכולה פשיעה היא מ"ט דאמר ליה מידע ידעת דכיון דשבקתה בחמה כל פשיעה היא [כב]טצדקא דאית לה למיעבד עבדא ונפקא: הוציאוה לסטים לסטים חייבין: פשיטא

חייב בדיני שמים ושמא אין כל כך חידוש: **כסויי** כסיתיה. ול"ת גלוי וידוע למקום אם לטובה אם לרעה וי"ל דאפי' במתכוין לטובה שלא ימהר לשרוף ויוכל להליל בעל הבית בתוך כך מ"מ בדיני שמים חייב דאיכבי ליה לאזהרוי ולאסוקי אדעתיה שלא יבא לו הפסד בכך: **מהו** דתימא הויא לה תחלתו בפשיעה וסופו באונס קמ"ל דכולהו פשיעה היא. ק"ק דה"ל למימר מהו דתימא כולה אונס הוא וכגון שנעל כל כך יפה שאינה יכולה לצאת אלא בחתירה קמשמע לן דפושע הוא אצל חתירה שהניחה בחמה:

מסורת הש"ס

א) לקמן צח. גיטין נג., ב) לעיל מז:, ג) לקמן נט:, ד) קידושין כד: לקמן צא., ה) לעיל כח: לקמן נט: ב"מ פב:, ו) [קידושין מב: סנהדרין כט. תמורה כה. מה יד:], ז) רש"ל מ"ז, ח) לעיל כא: וש"נ, ט) [מנחות מא.], י) [לקמן ס.], כ) [ד"ה סוף], ל) [נ"ל מקיף],

תורה אור השלם

1. וְנֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע אִם לוֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ: ויקרא ה א

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה פשיטא וכו' כשעובר על שבועתו בדבר שאם לא יגיד:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה אם לא יגיד וכו' ועוד קי"ל. תמוה לי הא בתמת היכא דעד אחד מועיל בעדותו לחייב ממון חייב קרבן שבועה כדאמרי' בשבועות רפ"ד הכל מודיס בעד סוטה וכו' ובתוס' ריש סוטה ד"ה כל הקשו בתמת אמאי לא אמרינן דיהוא עד היינו ב' דוקא. וע"ש מה שתירלו אבל לרש"י דכ"כ לקושטא דמילתא דיהוא עד היינו ב' דוקא ל"ע: ד"ה פטור וכו' הדיוק שאינו ניכר לא שמיה היזק. קשה למ"ש רש"י תחלה העושה מלאכה שקל בהן משקלות וזה אף למ"ד דשמיה היזק פטור ע"ש בגיטין וצ"ע:

רבינו חננאל

תחלתו בפשיעה וסופו באונס. דכיון דשבקתה בחמה כל טצדקי דאית לה. פי' ערמה.

עין משפט נר מצוה

יד א ב ג מיי' פי"ד מהלכות ס"מ הל' יד סמג עשין סט טוש"ע ח"מ סי' מיח סעיף יא:
טו ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף טז:
טז ה מיי' פי"ז מהלכות עדות הלכה ז סמג לאוין כח טוש"ע ח"מ סי' לג סעיף ב:
יז ו מיי' שם טוש"ע שם בהג"ה:
יח ז מיי' שם סמג שם וטוש"ע שם:
יט ח מיי' שם סמג שם טוש"ע ח"מ סי' כח סעיף א:
כ ט מיי' פי"ח מהלכות עדות הלכה א סמג עשין קח טוש"ע שם ועיין בכ"מ ובנה"מ שם:
כא י מיי' שם פי"ז הל' ז סמג שם טוש"ע שם שם:
כב כ מיי' פי"ז מהל' חובל ומזיק הלכה ה ועיין בכ"מ:
כג ל מיי' פי"ד מהל' מזקי ממון הלכה ה סמג עשין סט טוש"ע ח"מ סי' שיז סעיף ז:
כד מ מיי' פ"ב מהלכות חובל ומזיק הל' ז סמג שם טוש"ע ח"מ סי' תכ סעיף לב:
כה נ מיי' פ"ד מהל' מזקי ממון הלכה א סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סי' שלו סעיף א:
כו ס מיי' שם הל"ה טוש"ע שם סעיף ה:

מוסף רש"י

העושה מלאכה במי חטאת. שקל כנגדן משקלות, ופרכ וכל מעשה נפסלים במלאכה (לקמן צח.) מי חטאת דפרה אדומה וכן פרה עצמה נפסלין במלאכה, דכתיב (במדבר יט) אשר לא עלה עליה עול, ובמי חטאת כתיב למשמרת למי נדה, ותניא בספרי מה ת"ל, שיכול אין לי שהנה מלאכה פוסלת אלא בפרה ומנין אף במים ת"ל למשמרת למי נדה, תלמוד שיהיו משומרות לכך ולא לדבר אחר (גיטין נג.). פטור מדיני אדם. לאלם וחייב בדיני שמים. פועבעות לאלם לרשעים שנתכוין להפסיד את ישראל (שם). נשברה כדו כו' וחייב בדיני שמים. משוס דלא סליק (לעיל כט.).

נו: הכונס פרק ששי בבא קמא

פשיטא כיון דאפקוה קיימא לה ברשותייהו לכל מילי. כהוליאוה לגזלה מיירי מתני' כדמוקי לה בירושלמי וא"ת ומנליה דקיימא ברשותייהו אפי' להתחייב על מה שהיא מזקת דאהכי קאי דקתני וילאתה והזיקה דליכא למימר כי היכי דמסרה לשומר חנם והשואל נכנסו תחת בעליס ה"ה גזלן דדלמא שומר הוא דמחייב אבל גזלן לא דמלינו דברים שהשומר חייב והגזלן פטור שהרי בכאשה בהמה הכאשה דהדרא ובפירות שהרקיבו מקלת מוכח בהגוזל קמא (לקמן ד' צח:) דגזלן אומר לו הרי שלך לפניך משום דלא חזיב שיוו ולא קיימו ופטור אפילו בפשיעה דלא קבל עליו שמירה אבל שומר כיון שמתחייב בכאשה דלא הדר' ובהרקיבו כולם אם נעשו בפשיעה כמו כן יתחייב בכאשה דהדרא ובהרקיבו מקלתם כיון דקבל עליו שמירה דלמה לא יתחייב בזה כמו בזה שאין השומר קונה בשיוי ואפילו שואל דקי"ל דלף לשואל שמין כדרב כהנא ורב אסי (לעיל ד' יא.) ואין לומר דמתחייבי לפי שאינן יכולין לקיים בה מצות השבה דמשתלם מגופו דבשן ורגל מיירי מתני' ויש כאן השבה מעליא כשמחזיריס אותה לבעליס וי"ל דסברא הוא דגזלן נכנס תחת הבעליס דכיון שהוליא מרשות בעליס שהיו חייבין בשמירתה ואין הבעליס יכולים לשומרה לפי שגנזלה מהם יש על הגזלן לשומרה לבעלין מזקן אקרו בעליס כל מי שבידו לשומרה ולא דמי לתפסו ניזק לר"ע (לעיל ד' לו:) דאפי' שומר חנם אינו על חלק חבירו דשותף אין מתכוין להחזיק רק בשלו ואינו בא להוליא חלק חבירו בעלים יותר משותף והכי משמע ליפא דקמה ברשותייהו לכל מילי (א) מה שהוא ברשותו לכל מילי יש לו להועיל כאן:

המעמיד בהמת חבירו על קמת חבירו חייב. ואע"פ שאין הבהמה שלו חייב מטעם שן ורגל דאע"ג דכתיב בעירה כדיליה משיבא הוא ואע"ג דפטרינן נותן סם המות לפני בהמת חבירו שאני התם או משום דלא עבידא דאכלה או משום דה"ל שלא תאכל כדאמר לעיל (דף מז:) דא"כ מטעם זה ה"ל להתחייב [א] אפילו ברה"ר ולא משמע בשום דוכתא דלחייב ברשות הרבים שן אפילו מקרב בהמתו אבל הפירות ומעמידה עלייהו: **הכישה** אמרת לן. ותחילה היה סובר דמעמיד בהמה היינו שמחזיק בידו האפסר ומוליכה ממש על הקמה ומעמידה שם ולהכי הוה פשיטא כמו שהיה חושב המקשה ולא חיש לפרש למה אין פשיטא לפי שקל להבין: **בההיא** הנאה דלא קבעי למיתב ריפתא לעניא. משום דעוסק במלוה ודוקא בשעה דמתעסק בה כגון שוטח לעורכה או משום עסק שצריך לה לאבידה אבל בשביל שאבידה בביתו לא יפטר מלמיתב ריפתא לעניא כיון שיכול לקיים שתיהם כדמוכח בסוכה (דף כה. ושם) [ב] דלא נפקא לן מקרא דעוסק במצוה פטור מן המצוה [ב] אלא דוקא היכא שאינו יכול לקיים שתיהם וסברא הוא דאטו אדם שיש לו תפילין בראשו וציצית בבגדו ומזחה בפתחו יפטר מן המצות ועוד דבפרק אין בין המודר (נדרים נג:) אמר דפרוטה דרב יוסף לא שכיח ואי פטרת ליה כל זמן שהאבידה בביתו שכיח ושכיח הוא פסק ר"מ וה"ג דהלכה כרב יוסף משום דאמרינן באין בין המודר (שם) דכ"ע אית להו פרוטה דרב יוסף ואפילו מאן דשרי למודר להחזיר אבידה לא שרי אלא משום דפרוטה דרב יוסף לא שכיח ואור"י דאיכא ראיה כללו דגם רבה מודה לרב יוסף דעוסק במצוה פטור מן המצוה אלא דס"ל דלא נעשה שומר שכר בכך ומ"מ הוא נהנה לכך אסור למודר אבל לא הוה שומר שכר ואין לדקדק נמי בשמעתין דהלכה כרב יוסף דמשני רב יוסף לעולם בגינתו המשתמרת וקמ"ל דלא בעינן דעת בעליס כדרבי אלעזר והכי מוקי לה סוגיא דאלו מציאות (ב"מ ד' כט. ושם) כי נראה דרבה קבלה מרב יוסף דקרא כדר"א אתי ורבה נמי שהיה מדקדק מתחילה דכשומר חנם דמי לא משמע ליה קרא אלא אסמכתא בעלמא דהא טעמא משום דמאי הנאה קא מטי ליה כדלעיל ולא פליגי רבה ורב יוסף אלא בסברא בעלמא וה"פ דההיא דאלו מציאות (שם ד' לא.) אי דמנטרא לרבה כדאית ליה מפשיעה לרב יוסף כדאית ליה מגניבה ואבידה פשיטא דלהא לא צריך קרא [ג] ונראה לר"י דהלכה כרבה בכל מקום לגבי רב יוסף בר משדה עגין ומחלה כדאיתא במי שמת (ב"ב ד' קמג:) ואין לפרש דהיינו דוקא בנבא בתרא כמו שיש מפרשים מדאמר במי שאחזו (גיטין ד' עד: ושם) [ד] ותסברא והא קי"ל כרבה והא אין הלכה כרשב"ג ועוד דבפרק המפקיד (ב"מ מג.) גבי מפקיד מעות אצל שולחני מותרים ישתמש בהן [ה] (לרוריס לא ישתמש בהן) לפיכך אם אבדו חייב באחריותם קאמר רב נחמן דקי"ל כוותיה בדיני נאנסו לא דמשום שהתירו לו חכמים להשתמש בהן אינו נעשה רק שומר שכר א"כ נאנסו מציאות (שם דף כט.) גבי מה יהא בדמים רבי טרפון אומר ישתמש בהן לפיכך אם אבדו חייב באחריותן לא הוי אלא ש"ש כמו שאמר שם לרבה ואין לומר דהתם מודה רב נחמן דחייב באונסין משום דמשמע משום דבנאנסו הכי היה שומר שכר שהיה שומר אבידה דאין זה סברא דמשום שני [ו] סברות דפטור מלמיתב ריפתא לעניא ועוד דמותר להשתמש לא יעשה בשביל כך שומר אלא ש"ש בעלמא ועוד יש להביא ראיה דהלכתא כרבה מדמוקי סתמא דגמרא [ז] מתניתין דהאומנין (ב"מ דף פ:) הלוהו על המשכון שומר שכר מחוורתא דלא כרבי אליעזר דאמר במלוה חבירו על המשכון ואבד ישבע ויטול מעותיו ולרב יוסף הו"מ לאוקמה אפילו כרבי אליעזר דלמסקנא מוקי כולהו אליביה ופלוגתייהו במלוה צריך למשכון אי מלוה קעביד אי לא פי' שצריך למשכון להשתמש בו ופותח לו והולך מהלוותו כך פירש התם בקונטרס וא"כ הו"מ לאוקמה מתניתין באין צריך למשכון דכ"ע מלוה

פשיטא כיון דאפקוה קיימא לה ברשותייהו לכל מילי לא צריכא דקמו לה באפה כי הא דאמר רבה אמר רב מתנה אמר רב [א]המעמיד בהמת חברו על קמת חבירו חייב מעמיד פשיטא לא צריכא דקם לה באפה אמר ליה אביי לרב יוסף [ב]הכישה אמרת לן [ג]ולסטים נמי דהכישה: מסרה לרועה נכנס הרועה כו': אמרי תחתיו דמאן אילימא תחתיו דבעל בהמה תנינא חדא זמנא [ד]מסרו לשומר חנם ולשואל לנושא שכר ולשוכר כולן נכנסו תחת הבעלים אלא תחתיו דשומר ושומר קמא אפטר ליה לגמרי לימא תיהוי תיובתא דרבא [ה]דאמר רבא שומר שמסר לשומר חייב אמר לך רבא [ו]מאי מסרו לרועה לברזיליה דאורחיה דרועה למימסר לברזיליה איכא דאמרי מדקתני מסרה לרועה ולא קתני מסרה לאחר ש"מ מאי מסרה לרועה מסר רועה לברזיליה דאורחיה דרועה למימסר לברזיליה אבל לאחר לא לימא מסייע ליה לרבא דאמר רבא [ז]שומר שמסר לשומר חייב אמרי לא דלמא אורחא דמילתא קתני והוא הדין לאחר: איתמר [ח]שומר אבידה רבה אמר כשומר חנם דמי רב יוסף אמר [ט]כש"ש דמי רבה אמר כשומר חנם דמי מאי הנאה קא מטי ליה רב יוסף אמר כש"ש דמי [י]בההיא הנאה דלא בעיא למיתבי ליה ריפתא לעניא הוי כש"ש איכא דמפרשי הכי רב יוסף אמר כש"ש דמי כיון דרחמנא שעבדיה בעל כורחיה הלכך כש"ש דמי (סימן החזירה לעולם השב חייא אמרת נשבר שכר) איתיביה רב יוסף לרבה

כיון דאפקוה. איכא משיכה ושיוי רשות דהוי קנויה לכל מילי: **דקמו לה באפה.** שלא משכוה אלא עמדו בפניה לכל צד שלא תלך אנה ואנה אלא לקמה לאכול: **מעמיד.** משמע שאוחזה בידו ומוליכה לקמה: **הכישה.** במקל אמרת לן בההיא דהמעמיד ומשום הכי מיחייב: **ולסטים נמי דהכישוה.** במקל ואשמועינן מתני' דהכישה במקל זו היא משיכה: **אלא אחפיו דשומר.** והכי משמע מסרה שומר לרועה נכנס הרועה תחתיו ואזלי בעליס ומשתעו דינא בהדי שני והראשון מסתלק: **שומר שמסר לשומר חייב.** אפילו באונסין דאמר ליה מפקיד את מהימנת לי בשבועה איהו לא מהימן לי בשבועה שנאנסה בפ' המפקיד (ב"מ לו:): **לברזיליה.** לתלמידו: **שומר אבידה.** הכניס אבידת חבירו לביתו כדכתיב ואספתו אל תוך ביתך וגו' (דברים כב): **דלא בעי למיתב ריפתא לעניא.** דהעוסק במצוה פטור מן המצוה מובלכתך בדרך [ד] נפקא לן במס' סוכה (ד' כה.): המזירה

מסורת הש"ס

(א) לעיל מד:, ב) לעיל יא: ב"מ לו:, ג) ב"מ כט. פב. שבועות מד. נדרים לג:, ד) [דבריס ו], ה) [ד"ה שאוחז], ו) [ד"ה הא], ז) [עי' ב"מ מג.], ח) מהרש"ס בשם מה' שמא הגיה דמלת סברות ל"ל שכירות, ט) [בב"מ פב.]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה פשיטא וכו' דמה שהוא בהשותו:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה המעמיד כו' אפילו בהה"ר כו'. נ"ב אבל הרשב"א פסק דמיר: [ב] ד"ה בההיא כו' אלא דוקא כו'. נ"ב והג"א (פ"ב דסוכה וע"ש בר"ן) וש"פ כתבו דבשעה שעוסק אפילו יכול לקיים שתיהם פטור ע"ש: [ג] בא"ד ונראה לר"י דהלכה כו'. נ"ב וה"ר וכמב"ם מולקין ע"ז:

רבינו חננאל

פשיטא כיון דפקוב קיימא לה ברשותייהו. אמר רב מתנה אמר רב המעמיד בהמת חבירו על קמת חבירו חייב. מסרה לרועה נכנס הרועה תחתיו וכול'. ואוקימנה מסר בעל הבית בהמתו לרועה ומסרה הרועה לברזיליה. פיר' ברזיליה רועה תחת ידו הרועה הגדול מקבל מבני אדם ויש לו אחרים תחת ידו שמוסר להן ויוצאין ומרעין אותם ביער, וברזילא לרועה כמו ריש דוכנא למלמדי תינוקות. ומילתא ברירה היא דכל מאן דמסר לרועה אדעתא דמסר הוא לברזיליה, ולפיכך אין יכול לטענן אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר, ומאחר שמסר לברזילא נפטר הרועה ודין בעל בהמה עם ברזילא. המוצא **אבדה** ואינו מכיר בעליה ושומרה עד שיבואו בעליה, רבה אומ' כשומר חנם דאמ' דהא לית ליה הנאה מידי, רב יוסף אמ' כשומר שכר בההיא הנאה דלא בעי מיהב ריפתא לעני, דקימא לן מתעסק במצוה פטור מן המצוה. איכא דאמ' מאי טעמא שעבודי שעבדיה רחמנא בעל כורחיה הילכך הוי עלה שומר שכר. ואותיב ליה רב יוסף

עין משפט נר מצוה

נז א ב מיי' פ"ד מהל' מזקי ממון הלכה ג וע"ש בהשגות ובמ"מ סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סי' שלד סעיף ג:

בח ג מיי' שם סמג שם טור ש"ע ח"מ סי' שלו סעיף ג:

בט ד ה מיי' שם הל' יא טוש"ע שם ס"ט:

ל ו ז מיי' פי"ג מהלכות אבידה הלכה י סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף טז:

מוסף רש"י

כולן נכנסו תחת הבעלים. מתחיינן במקום בעליס (לעיל מז:). **שומר אבידה.** שמצא אבידה והכניסה אל תוך ביתו דכתיב ואספתו אל תוך ביתך (ב"מ פב.). **רבה אמר כשומר חנם דמי.** ואינו חייב אלא בפשיעה (ב"מ כט.). **רבי יוסף אמר כשומר שכר דמי.** שכר מלוה (שם ושבועות מד:).

הכונס פרק ששי בבא קמא נז.

החזירה. לאבידה: **למקום שיראנה.** מגניבה ואבידה ושומר שכר חייב בפ' השואל (ב"מ דף לד:): **שחרית.** שכיח אינש בביתיה אבל בלהריס מצוי במלאכתו בשדה: **עד שיחזירנו לרשותו.** של בעלים: **מאי לעולם לאו אפילו.** הניחה מלוה קעביד ולכל הוי כשומר שכר והא דבעי לאוקמא פלוגתייהו בדלבה ורב יוסף והוי רבה כר"א שהוא שמותי ועוד קאמר לימא דרב יוסף תנאי היא ומסיק דרב יוסף ככולי עלמא ומשמע דרבה ודאי תנאי היא ואינו יכול להעמיד אלא כר"א ולא כרבי עקיבא דאי לרבי עקיבא ודאי הוי שומר שכר אי אפשר לומר כן דעל כרחך לרבה אפי' לרבי עקיבא שומר חנם הוי דבאלו מציאות (ב"מ דף כט. ושם) לרבה לא הוי לרבי טרפון דמתיר להשתמש אלא שומר שכר א"כ לר"ע לא הוי אלא שומר חנם לכך נראה דרבה לא יעמיד כלל פלוגתייהו בשומר אבידה אלא יאמר דלכולי עלמא שומר חנם הוי ופלוגתייהו בדשמואל דר"ע אית ליה דשמואל אבד קתא דמגלא אבד אלפא זוזי ור"א ליה דשמואל ורב יוסף כי מוקי פלוגתייהו בדשמואל לא קאי רבי אליעזר כוותיה שהוא פוטר את המלוה באבידה אף מדמי המשכון ולכך מוקי פלוגתייהו בשומר אבידה והוי כר"ע וקאמר לימא דרב יוסף תנאי היא דרבה ודאי לאו תנאי דמוקי פלוגתייהו בדשמואל ומסיק דכולי עלמא אית להו דרב יוסף כו' והא דתנן בשבועות (ד' מג. ושם) אלא הלוותני עליו ושתיס היא שוה דמשמע שחייב לשלם המשכון כשאבד מיירי שאבד בפשיעה לרבה דאמר שומר חנם הוי:

לא ממקום שהחזירה. ואפילו שומר חנם חייב דפושע הוא:

לעולם הוא חייב עד שיחזירנה בו'. היא סיפא דברייתא דלעיל בתוספתא דב"מ (פ"ב ע"ב) ולהכי דייק מינה שפיר דחייב בגגיבה ואבידה קאמר: **אמר** ליה מודינא לך בבעלי חיים דכיון דנקטי להו נגרי ברייתא בו'. וכגון שגגבה באותו ענין שנגרי ברייתא גרמו לה להגנב ולעיל לא אסיק אדעתיה האי שינויא דהשתא מצי למימר דגגבה או שאבדה לעיל מביתו קאמר אי נמי הך סיפא אאבידה דוקא קאי שינגרי ברייתא גרמו לה להאבד אבל לענין גגיבה פטור שאין גורמין לה ליגנב ומשום הכי בריש דקתני בהדיא נגנבה לא מצי לשנויי הכי:

אלא לגינתו שאינה משתמרת. פי' (ג) אלא כרוח מלויה וש"מ כשומר חנם דמי דכלתה שמירתו: **קרנא** בעי לשלומי. וכיון שחייב עלמו לשלומי בשוויו אפילו נמצא שגנבו פטור מכפל: **כגון** שטענו טענת גגיבה באותם שנגנבה ממנו באותם גדול כגון שאמר כספים בחפירה בקרקע שאי אפשר לגנבם אלא במחילות תחת הקרקע דהוי אותם כליסטים מזויין או אם בא עליו חולי של טירוף הדעת או שיבא נפלה עליו באותם או אותם אחר שאינו יכול לשמור ולרבה דפטר בסוף הפועלים (ב"מ דף לג:) על בעידנא דעיילי אינשי או דנס בעידנא דיימי אינשי משכחת כפל שטוען טענת גנב בעידנא דעיילי או בעידנא דיימי אינשי ולהנהו אמוראי דפליגי עליה התם מ"מ משכחת כדפרישית ומיהו איכא למימר דהכא לא חיישי כיון דמשני שפיר בלסטים מזויין וס"ל דגנב הוא ובסמוך נמי אברייתא דפריך לא אם אמרת הוה מצי למימר נמי וליטעמיך דגזלן הוא אכתי תקשי לך דמלינו שומר שכר משלם כפל בטוען טענת גנב באותם אך בהכוא ק"ו דאין עליו תשובה קשה דבפרק השואל (ב"מ דף לה.) מסיק עלה דקסבר האי תנא לסטים מזויין גזלן הוא ומה בכך אכתי יש עליו תשובה דמה לשומר שכר שכן משלם כפל בטוען טענת גנב באותם ואין לומר דכיון דגגיבה באותם לא שכיח לא חשיב פירכא אבל לסטים מזויין שכיח טפי דבכמה מקומות פריך מחומרות דלא שכיחי ועוד אע"ג דלא שכיח יכול לטעון כן ומראה לר"י דכיון שחייב הכתוב שומר שכר בגגיבה ופתח גגיבה קרובה לאותם כדאמרינן בהשואל (שם) סברא הוא דבכל ענין שתהיה הגגיבה יתחייב מגזרת הכתוב אפילו באותם גמור ואף על גב דבלסטים מזויין דהיינו שבויה דקרא פטר בו הכתוב אף על פי שאין אותם גדול יותר ודוחק [וע' תוס' ב"מ מב. ד"ה אמר שמואל]:

לא

מסורת הש"ס

(א) [תוספתא דב"מ פ"ג], (ב) [תוספתא שם], (ג) [לקמן קיח:], ד) ב"מ לא. ע"ש (מולין פז.), (ה) ב"מ לא., ו) לקמן סג. קו:, ז) [ב"מ כב. לה.], (ח) [לקמן עט:], (ט) [שמות כב], י) [רש"ל מה"ז],

תורה אור השלם

1. לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אָחִיךָ אוֹ אֶת שֵׂיוֹ נִדָּחִים וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ:
דברים כב א

הגהות הב"ח

(א) גמ' דשכיח דעייל ונפיק: (ב) תוס' ד"ה אלא וכו' פי' שאינה משתמרת אלא ברוח מלויה:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אי"ל מודינא כו'. נ"ב וגירסת הרמב"ם (פ"ל) הסוא (בבע"מ) כו' ור"ל דמייני ג"כ ממקום שהחזירה אבל הרמ"ם כתב בגירסא שלנו (ועבהגר"א סימן רסז ס"ק ה' ומש"ש ועוד דקאמר משמע דידוע דמשתעי בב"מ היאך פשיטא ליה כ"כ. עיין בתוספתא פ"ג דב"מ המולא בהמת חבירו חייב כו' לעולם כו' ועמוס כאן ד"ה לעולם כו') (ומ"ש רש"י ד"ה החזירה לאבידה ל"ל ד"ל דקאי אבהמה):

רבינו חננאל

החזירה למקום שיראנה כול', ופירק רבה, תרתי קתני והכי קתני החזירה שחרית בעידנא דשכיח בעל אבדה במתא דכי נפיק ועייל חזי לה אינו חייב ליטפל בה, אבל החזירה בצהרים בעידנא דלא שכיח במתא ולא חזי לה ונגנבה או אבדה חייב. ומותיב ליה תוב לעולם הוא חייב עד שיחזירנו לרשותו, ופריק בבעלי חיים מודינא לך דכיון דנקטו להו נגרא בריתא בעו נטירותא יתירתא. **בבעלי חיים מודינא הואיל ואנקטה נגרא ברייתא.** פי' לימד אותה להלך ברגליה חוץ לדיר.

עין משפט נר מצוה

לא א ב ג ד מיי' פי"ל מהל' גזילה ואבידה הלכה יד טו ועיין במ"מ סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף ה:
לב ה מיי' פ"ל מהל' גניבה הלכה י ועיין שם וס"ל מהלכות גזילה ואבידה הלכה ח סמג עשין עז טוש"ע ח"מ סי' שנה סעיף ה:
לג ו מיי' פ"ל מהלכות גזילה ואבידה הל' טז סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף ה:
לד ז ח מיי' פ"ל מהל' גניבה הל' ד (וטוש"ע ח"מ סי' שנג):
לה ט מיי' שם פ"ל הל' ג סמג עשין עז (טוש"ע ח"מ שם):

מוסף רש"י

לגינתו ולחורבתו מנין. דהוא השבה ופטור (ב"מ לא.). **דלא בעינן דעת בעלים.** לומר לו שמור פרתך שהחזרתיה לגינתך שמלאתיה אובדת (שם). הכל צריכין דעת בעלים. גנב גזלן וד' שומרים שהשיבו צריכים להודיעו, ואם לא הודיעו ומתה או נגנבה חייבים באחריותן, דכיון דידע שאבדה ולא ידע שהושבה, לא מיחר בה ולא מצילה (שם). **הטוען טענת גנב באבידה.** מוצא אבידה שטוען נגנבה הימני לאחר שמלאתיה (לקמן סג:).

מלוה קעביד ולכל הוי כשומר שכר והא דבעי לאוקמא פלוגתייהו בדלבה ורב יוסף והוי רבה כר"א שהוא שמותי ועוד קאמר לימא דרב יוסף תנאי היא ומסיק דרב יוסף ככולי עלמא ומשמע דרבה ודאי תנאי היא ואינו יכול להעמיד אלא כר"א ולא כרבי עקיבא דאי לרבי עקיבא ודאי הוי שומר שכר אי אפשר לומר כן דעל כרחך לרבה אפי' לרבי עקיבא שומר חנם הוי דבאלו מציאות (ב"מ דף כט. ושם) לרבה לא הוי לרבי טרפון דמתיר להשתמש אלא שומר שכר א"כ לר"ע לא הוי אלא שומר חנם לכך נראה דרבה לא יעמיד כלל פלוגתייהו בשומר אבידה אלא יאמר דלכולי עלמא שומר חנם הוי ופלוגתייהו בדשמואל דר"ע אית ליה דשמואל אבד קתא דמגלא אבד אלפא זוזי ור"א ליה דשמואל ורב יוסף כי מוקי פלוגתייהו בדשמואל לא קאי רבי אליעזר כוותיה שהוא פוטר את המלוה באבידה אף מדמי המשכון ולכך מוקי פלוגתייהו בשומר אבידה והוי כר"ע וקאמר לימא דרב יוסף תנאי היא דרבה ודאי לאו תנאי דמוקי פלוגתייהו בדשמואל ומסיק דכולי עלמא אית להו דרב יוסף כו' והא דתנן בשבועות (ד' מג. ושם) אלא הלוותני עליו ושתיס היא שוה דמשמע שחייב לשלם המשכון כשאבד מיירי שאבד בפשיעה לרבה דאמר שומר חנם הוי:

לא ממקום שהחזירה. ואפילו שומר חנם חייב דפושע הוא:

לעולם הוא חייב עד שיחזירנה בו'. היא סיפא דברייתא דלעיל בתוספתא דב"מ (פ"ב ע"ב) ולהכי דייק מינה שפיר דחייב בגגיבה ואבידה קאמר: **אמר** ליה מודינא לך בבעלי חיים דכיון דנקטי להו נגרי ברייתא בו'. וכגון שגגבה באותו ענין שנגרי ברייתא גרמו לה להגנב ולעיל לא אסיק אדעתיה האי שינויא דהשתא מצי למימר דגגבה או שאבדה לעיל מביתו קאמר אי נמי הך סיפא אאבידה דוקא קאי שינגרי ברייתא גרמו לה להאבד אבל לענין גגיבה פטור שאין גורמין לה ליגנב ומשום הכי בריש דקתני בהדיא נגנבה לא מצי לשנויי הכי:

אלא לגינתו שאינה משתמרת. פי' (ג) אלא כרוח מלויה וש"מ כשומר חנם דמי דכלתה שמירתו: **קרנא** בעי לשלומי. וכיון שחייב עלמו לשלומי בשוויו אפילו נמצא שגנבו פטור מכפל: **כגון** שטענו טענת גגיבה באותם שנגנבה ממנו באותם גדול כגון שאמר כספים בחפירה בקרקע שאי אפשר לגנבם אלא במחילות תחת הקרקע דהוי אותם כליסטים מזויין או אם בא עליו חולי של טירוף הדעת או שיבא נפלה עליו באותם או אותם אחר שאינו יכול לשמור ולרבה דפטר בסוף הפועלים (ב"מ דף לג:) על בעידנא דעיילי אינשי או דנס בעידנא דיימי אינשי משכחת כפל שטוען טענת גנב בעידנא דעיילי או בעידנא דיימי אינשי ולהנהו אמוראי דפליגי עליה התם מ"מ משכחת כדפרישית ומיהו איכא למימר דהכא לא חיישי כיון דמשני שפיר בלסטים מזויין וס"ל דגנב הוא ובסמוך נמי אברייתא דפריך לא אם אמרת הוה מצי למימר נמי וליטעמיך דגזלן הוא אכתי תקשי לך דמלינו שומר שכר משלם כפל בטוען טענת גנב באותם אך בהכוא ק"ו דאין עליו תשובה קשה דבפרק השואל (ב"מ דף לה.) מסיק עלה דקסבר האי תנא לסטים מזויין גזלן הוא ומה בכך אכתי יש עליו תשובה דמה לשומר שכר שכן משלם כפל בטוען טענת גנב באותם ואין לומר דכיון דגגיבה באותם לא שכיח לא חשיב פירכא אבל לסטים מזויין שכיח טפי דבכמה מקומות פריך מחומרות דלא שכיחי ועוד אע"ג דלא שכיח יכול לטעון כן ומראה לר"י דכיון שחייב הכתוב שומר שכר בגגיבה ופתח גגיבה קרובה לאותם כדאמרינן בהשואל (שם) סברא הוא דבכל ענין שתהיה הגגיבה יתחייב מגזרת הכתוב אפילו באותם גמור ואף על גב דבלסטים מזויין דהיינו שבויה דקרא פטר בו הכתוב אף על פי שאין אותם גדול יותר ודוחק [וע' תוס' ב"מ מב. ד"ה אמר שמואל]:

לא

(ג) החזירה למקום שיראנה אינו חייב ליטפל בה נגנבה או אבדה חייב באחריותה מאי נגנבה או אבדה לאו נגנבה מביתו ואבדה מביתו לא ממקום שהחזירה והא קתני אינו חייב ליטפל בה א"ל הכא במאי עסקינן כגון שהחזירה בצהרים ותרתי קתני והכי קתני א"ר החזירה שחרית למקום שיראנה (ד) ושכיח דעייל ונפיק וחזי לה אינו חייב ליטפל בה החזירה בצהרים למקום שיראנה דלא שכיח דעייל ונפיק דלא חזי לה ונגנבה או אבדה חייב באחריותה איתיביה (ה) לעולם הוא חייב עד שיחזירנה לרשותו מאי לעולם לאו אפילו מביתו ש"מ כשומר שכר דמי [א] א"ל (ו) מודינא לך בבעלי חיים דכיון (ז) דנקטי להו ניגרא ברייתא בעי נטירותא יתירתא איתיביה רבה לרב יוסף (ח) השב (ט) אין לי אלא בביתו לגינתו ולחורבתו מנין ת"ל תשיבם מכל מקום מאי לגינתו ולחורבתו אילימא לגינתו המשתמרת ולחורבתו המשתמרת היינו ביתו אלא פשיטא לגינתו שאינה משתמרת ולחורבתו שאינה משתמרת ש"מ כשומר חנם דמי א"ל (י) לעולם לגינתו המשתמרת ולחורבתו המשתמרת ודקא קשיא לך היינו ביתו הא קא משמע לן דלא בעינן דעת בעלים כדרבי אלעזר (יא) דא"ר אלעזר (יב) הכל צריכין דעת בעלים (יג) חוץ מהשבת אבידה שהרי ריבתה בו תורה השבות הרבה א"ל אביי לרב יוסף ואת לא תסברא דשומר אבידה כשומר חנם דמי והא (יד) אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן (טו) הטוען טענת גנב באבידה משלם תשלומי כפל ואי ס"ד שומר שכר הוי אמאי משלם תשלומי כפל קרנא בעי שלומי א"ל הכא במאי עסקינן (טז) כגון שטוען טענת לסטים מזויין א"ל (יז) ליסטים מזויין גזלן הוא א"ל שאני אומר (יח) לסטים מזויין (יט) כיון דמיטמר מאינשי גנב הוא איתיביה לא

(ד) [תוספתא דב"מ פ"ג], (ה) [תוספתא שם], (ו) [לקמן קיח:], ז) ב"מ לא. ע"ש (מולין פז.), (ח) ב"מ לא., ו) לקמן סג. קו:, ז) [ב"מ כב. לה.], (ח) [לקמן עט:], (ט) [שמות כב], י) [רש"ל מה"ז],

נז: הכונס פרק ששי בבא קמא

לא אם אמרת בשומר חנם. גרסה דקמי אהא דבעי למילף בשלהי המפקיד (ב"מ דף מא: ושם) [1] שליחות יד בשומר שכר משומר חנם אע"ג דשומר שכר מתחייב קרנא בלא שבועה קסבר האי תנא כפילא בשבועה עדיפא מקרנא בלא שבועה ותימה להאי תנא מנלן דפרשה דאשונה נאמרה בשומר חנם ושניה בשומר שכר איפוך אנא דבפרק השואל (שם דף לד:) לא קיימא לן אלא משום דקרנא בלא שבועה עדיפא ועוד קשה דבסמוך גבי ק"ו שאין עליו תשובה דפריך מה לשומר שכר שכן משלם תשלומי כפל כו' כלומר ולכך דין הוא שיתחייב בגניבה ואבידה אדרבה כיון דחמור הוא ה"ל לומר שלא יתחייב כדי שיתחייב כפל וי"ל דהא פשיטא דעדיפא חומרא דקרנא בלא שבועה מחומרא דכפילא בשבועה דמי יודע שיבא לידי כך ולכך יש לנו להעמיד פרשה שניה שחייב קרן בגניבה בשומר שכר שהוא חמור ופרשה ראשונה שפטור בשומר חנם דדבר פשוט הוא שזה חמור מזה אבל לעשות פירכא על ק"ו שפיר פרכינא מכפל אע"פ שהוא חומרא קטנה כיון שאין בלמד אע"פ שיש בלמד חומרא אחרת חמורה ממנה והאי תנא דבסמוך דקסבר קרנא בלא שבועה עדיף מכפילא בשבועה ס"ל דאפי' פירכא אין לעשות ממנה מפני שזה קולתו גרמה לו שמתחייב בכפל וזה חומרתו גורמת לו שפטור מכפל וכה"ג איכא בריש ב"מ (דף ד. ושם) גבי ר' חייא תורת הזמה לא פריך: **נמצא** ש"ש משלם **תשלומי כפל בטוען טענת לסטים מזויין.** אבל אי גזלן הוא ניחא דטוען טענת גזלן ונמצא שהוא בידו לא משלם כפל וא"ת אכתי נמצא ש"ש משלם כפל בטוען טענת גנב בבעלים ושמא אין שייך כפל בטוען טענת גנב בענין זה ואפי' שייך אין לחוש אי המ"ל ולטעמיך ולא קאמר: **קסבר האי תנא קרנא בלא שבועה עדיפא.** וא"ת ורב יוסף דס"ל לעיל אליבא דההוא תנא דלסטים מזויין [2] הוא וגם סובר אותו תנא כפילא בשבועה עדיף א"כ מנלן גניבה ואבידה בשואל דמשומר שכר לא יליף וכן יש להקשות לרבי יוחנן דאסיקנא לעיל אליבה דקסבר לסטים מזויין גנב הוא ובהמפקיד (ב"מ דף מא:) מוכח דקסבר כפילא בשבועה עדיפא בשמעתא דשליחות יד גריסה חסרון וכן סבר התם ר"א ובמרובה (לקמן דף עט: ושם) [3] ס"ל דכי מיקומר מאינשי גנב הוא אע"פ שבעלים רואין ומסתמא ס"ל הכי בלסטים מזויין וי"ל דנפקא להו מוכי ישאל וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון מתחתון ותחתון מעליון כדמסיק בפרק השואל (ב"מ דף לה. ושם) ולאותה מסקנא לא נצטרך ק"ו של בריתא זו והא דמייתי ליה התם היינו מקמי דתיקו ליה מוכי ישאל וילמד תחתון מעליון:

סברוה כר' יהודה דאמר שוכר כנושא שכר דמי. משום דהכי ק"ל כסתם מתני' בפ' בתרא דשבועות (דף מט.) דקתני נושא שכר והשוכר משלמים את הגניבה ואת האבידה ורבי ירמיה נמי אית ליה הכי בהמפקיד (ב"מ דף לו. ושם) [4] גבי פעמים שנייהם בחטאת כו' וביבמות בריש פרק אלמנה (ד' סו: ושם) [5] גבי כהן ששכר פרה מישראל דמסיק דנהי דמיחייב בגניבה ובאבידה ובהשואל (ב"מ דף לז.) נמי גבי מר בר חיננא אגר ליה כודנייתא לבי חוזאי ומייבינהו רבא ומסיק דנגניבה: **ואי בעית אימא כדמחליף כו'.** לא ב"מ מידי אלא לפי דבריו דבעי לאוקמא כר"י רולה להשיב לו ובהאומנים (ב"מ ד' פ:) איכא כה"ג ואי בעית אימא כדמחליף רבה בר אבוה והתם יתישב טפי שאומר כן כדי להעמיד התם מתני' כר"מ ושמא אגב שהביאו שם הביאו כאן: [6] **נפלה** לגינה [7] והזיקה משלמת מה שנהנית. [8] והוא שאינה יכולה לירד דא"כ אפי' נפלה משלמת מה שהזיקה דתחילתה בפשיעה וסופה באונס הוא וסיפא דקתני ירדה אורחא דמילתא נקט והוא הדין נפלה כיון שיכולה לירד:

לא אם אמרת בשומר חנם שכן משלם תשלומי כפל תאמר בשומר שכר שאינו משלם תשלומי כפל ואי ס"ד לסטים מזויין גנב הוא נמצא בשומר שכר משלם תשלומי כפל בטוען טענת לסטים מזויין א"ל הכי קאמר לא אם אמרת בשומר חנם שכן משלם תשלומי כפל [1]בכל טענותיו תאמר בשומר שכר שאינו משלם תשלומי כפל אלא בטוען טענת לסטים מזויין איתיביה [1]ונשבר או מת [6]אין לי אלא שבורה ומתה גניבה ואבידה מנין אמרת ק"ו ומה שומר שכר [2]שפטר בו שבורה ומתה [3]חייב בגניבה ואבידה [4]שואל שחייב בשבורה ומתה אינו דין [5]שחייב בגניבה ואבידה וזהו ק"ו שאין עליו תשובה ואי ס"ד לסטים מזויין גנב הוא אמאי אין עליו תשובה איכא למפרך מה לשומר שכר שכן משלם תשלומי כפל בטוען טענת לסטים מזויין א"ל קסבר האי תנא [3]קרנא בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה לימא מסייע ליה [3]השוכר פרה מחבירו ונגנבה ואמר הלה הריני משלם ואיני נשבע ואח"כ נמצא הגנב משלם תשלומי כפל לשוכר סברוה כרבי יהודה דאמר שוכר כנושא שכר דמי ומדקתני ואמר הריני משלם ואיני נשבע מכלל דאי בעי פטר ליה נפשיה בשבועה ה"ד כגון דקא טען טענת לסטים מזויין וקתני ואח"כ נמצא הגנב משלם תשלומי כפל לשוכר ש"מ לסטים מזויין גנב הוא אמרי מי סברת בר"י דאמר [7]שוכר כנושא שכר דמי דלמא כר"מ ס"ל דאמר [8] שוכר כשומר חנם דמי איבעית אימא כדמחליף רבה בר אבוה ותני [9]שוכר כיצד משלם ר"מ אומר כשומר שכר ר"י אומר כשומר חנם רבי זירא אמר הכא במאי עסקינן בטוען טענת לסטים מזויין ונמצא לסטים שאינו מזויין: נפלה לגינה ונהנית משלמת מה שנהנית: אמר רב [10]בנחבטה אבל אכלה אפילו מה שנהנית אינה משלמת לימא רב לטעמיה [11]דאמר רב היה לה שלא תאכל אמרי הכי השתא אימור דאמר רב התם היה לה שלא תאכל היכא דאיתזקא היא דמצי א"ל מריה דפירי לא משלמנא היה לה שלא תאכל לאזוקי היא אחריני דפטירה לשלומי מי אמר אלא לא

נא אם אמרת בשומר חנם. [*ולא ידענא היכא תניא]: **כלל טענותיו.** כלומר כל טענות שעל ידי גנב בין מזויין ובין שאינו מזויין דהא שומר חנם פטור בגניבה ואבידה הלכך כשנמצא שקרן משלם כפל: **תאמר בשומר שכר שאינו משלם כפל.** בטענת גנב שאינו מזויין אפי' נמצאת בידו דהא מעיקרא לא הוה פטר נפשיה מקרנא: **אין לי.** שיהא שואל חייב: **אלא בשבורה ומתה.** שהן אונס: **שפטר בו שבורה ומתה.** דכתיב ביה ומת או נשבר או נשבה וכתיב בתריה שבועת ה' תהיה בין שניהם (שמות כב): **חייב בגניבה ואבידה.** דכתיב ביה [שם] אם גנב יגנב וגו': **מה לשומר שכר כו'.** תאמר בשואל שאין בו כפל לעולם דהא מיחייב באונסין דכתיב ונשבר או מת וכי נמי טעין לסטים מזויין נטלו היינו הוא מיחייב נפשיה בקרנא ומי שאינו בא לגנוב את הקרן לא ישלם כפל: **קסבר האי תנא.** דונשבר או מת: **קרנא בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה.** שואל עדיף שמתחייב בשבורה ומתה בלא שום שבועה שקר משומר שכר שפטור עליהן ואע"פ שיש בשומר שכר כפל בטוען טענת לסטים מזויין אין זה חומר דכפל אינו בשומרין עד שישבע לשקר שנגנבה הימנו ואח"כ באו עדים בפרק מרובה (לקמן דף סג.): הלכך קנסא משום שבועה הוא דקנסיה רחמנא: **מסייע ליה.** דלסטים מזויין גנב הוא: **ואיני נשבע.** דאי בעינא משתבע דנגנבה מפטרינא: **לשוכר.** דכיון דשילם נמצאת הגניבה אלו: **סברוה.** רבנן דבעו לסייעיה לרב יוסף מהא ר"י היא דאמר שוכר כשומר שכר דמי בהשוכר את הפועלים (ב"מ לג.) ומחייב בגניבה: **ומדקתני.** אינו נשבע מכלל דאי בעי אשתבועי דנגנבה כדקטעין הוה מפטר והיכי דמי דמפטר הא מיחייב בגניבה אלא ודאי דקטעין לסטים מזויין גנבה בחזקה וקתני דכי נמצא אותו לסטים משלם כפל: **שוכר כשומר חנם דמי.** ובגנב שאינו מזויין הוה פטר נפשיה מעיקרא: **ואי בעית אימא.** לעולם ר"י היא ובגנב שאינו מזויין: **ודמתליף רבה בר אבוה.** בהשוכר את הפועלים [שם]: **ר' זירא אמר.** לעולם כשומר שכר דמי ואפי' הכי לא תסייעיה דהאי דקתני כפל בלסטים שאינו מזויין קאמר וקתני רישא אינו נשבע מכלל דאי בעי פטר נפשיה (ב) במאי עסקינן בטוען טענת לסטים מזויין הלכך אי בעי איפטר וכשנמצא הגנב נמצא שאינו מזויין ובר כפל הוא: **אמר רב.** האי דקתני מה שנהנית משלמת שנחבטה קאמר כשחבטה (ג) על התבואה שיקעתן בקרקע והפסידם והיא נהנית אלא לקתה מקרקע: ופרכינן **אבל אכלה אפי' מה שנהנית לא משלמת.** בתמיה: **לימא רב לטעמיה דאמר.** גבי הכנים פירותיו לאחר חבירו אלא ברשות בשור שנגח את הפרה (לעיל דף מז:) דקתני הוזקה בהם בהמה של בע"ח חייב בעל הפירות ואמר רב כשהוחלקה בהן שנו אבל אכלה והתריזה פטור המכניס דהוה לה שלא תאכל והכא נמי אמר בעל הבהמה בירידתה אנוסה היא נפלה ובאכילתה היה לה שלא תאכל ומה אני יכול לעשות: לא

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פ"ל מהלכות גניבה הלכה ח:
לז ב מיי' פ"ח מהל' שכירות הל' ב סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שג סעיף יב:
לח ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:
לט ד ה מיי' שם סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שמ סעיף ח:
מ ו מיי' פ"ט מהלכות שאלה ופקדון הל' ח:
מא ז מיי' פ"ג מהלכות מקי ממון הלכה יא סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סי' שנד סעיף ח:

מוסף רש"י

שכן משלם כפל בטוען טענת לסטים מזויין. דלענין מיפטר בתשלומין הוי אונס וטוען טענת גנב הוי לענין כפל אם נשבע ונמלו עדים שהיא אצלו, תאמר בשואל שאינו בא לידי כפל, דכי טענין ואמר לסטים מזויין בא עלי ונטל, מחייב את עצמו בקרן (ב"מ צה.). **קרנא בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה.** אין זו תשובה, דקרנא דמחייבת ליה לשואל מכי טענין לסטים מזויין נטלה ואפילו לא נשבע לשקר, עדיפה להיות חמורה משומר שכר הבא לידי כפל אם כפר ונשבע על כך לשקר ואם אמת אמר פטור מן הקרן (שם). **השוכר פרה מחבירו ונגנבה.** אע"פ שהשוכר חייב בגניבה ואבדה, מכל מקום אם רולה לשקר ולישבע היה נפטר בשבועה, הלכך כי אמר נגנבה וחייב עצמו בקרן נקנה לו הכפל (ב"מ לד.). **שוכר כנושא שכר דמי.** הואיל והנאתו הוא אצלו, אע"פ שנותן שכר פעולתו שומר שכר הוא, דאי לא יהיב שכר הוי שואל וחייב באונסין, השתא דיהיב ליה אגרא לא הוי שואל והוי שומר שכר (ב"מ פ:). **שוכר כשומר חנם דמי.** דקא יהיב אגר מלאכתו ואינו נוטל שכר על שמירתו (שם).

מסורת הש"ס

(א) ב"מ לה., ב) [ב"מ מא: לד.], ג) שם לד., ד) [לעיל מה:], ה) לעיל מה: ב"מ פ: לג, לה: שבועות מט:, ו) לעיל מז:, ז) בס"א: כשנתבטה, ח) ד"ה קרנא, ט) ל"ל גנב הוא וגם ס"ד דכפילא בל"ל רש"ל, י) [ד"ה ור"י], כ) [ד"ה שוכר], ל) [ד"ה דמתחייב], מ) [שיך למתני' לעיל נה:], נ) [ל"ל והכתיב],

תורה אור השלם

1. וְכִי יִשְׁאַל אִישׁ מֵעִם רֵעֵהוּ וְנִשְׁבַּר אוֹ מֵת בְּעָלָיו אֵין עִמּוֹ שָׁלֵם יְשַׁלֵּם: שמות כב יג

הגהות הב"ח

(א) גמ' שוכר כשומר חנם דמי. ב"מ אע"ג דרבה הקשה לעיל דמודה בבעלי מיים אף שהוא ש"ח לחייב בגניבה כיון דלאנקטה נגבי בריית"א מ"מ היינו דוקא שנגנבה בפלוגתו ענין שנגבי בריית"א גרמו כו' כדכתבו תוס' לעיל ע"א ד"ה ל"ל מודיעא לך כו' ע"ש: (ב) רש"י ד"ה רבי זירא וכו' פטר נפשיה הכא בממאי:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה לא אם אמרת וכו' ולא ידענא. ע' בלכות דף כ"ס ע"ב רש"י ד"ה מאן שמעת דס"ב:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה נפלה כו' והוא כו'. ב"מ וכלאמ"ד חולק על זה וכתב דאין זה פשיעה וכי יאחזנה בזנבה כו':

רבינו חננאל

וקיימא לן בהא דהלכתא כרב יוסף דאקשו עליה ופרקינהו. ואשכחן נמי בפרק אין בין המודר הנאה מחבירו בענין ומחזיר לו אבידתו, לא שנו אלא כשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה, אבל אם נכסי בעל אבידה אסורין על המוצא אבידה לא יחזיר, דקמהני ליה בפרוטה דרב יוסף, בהאי הוא דלא מחייב למיתב ריפתא לעני. ואע"ג דאמרינן הא דרב יוסף לא שכיחא לא דחוהה ואמרו ליתא לדרב יוסף, מכלל דמודו דאיתא, ולא קשרו אלא משום דלא שכיחא.

הכונס פרק ששי בבא קמא נח.

מסורת הש"ס

לא מבעיא אלא דמשלמת. מיהא מה שנהנית אע"ג דלא פשע בשמירתה דהא נהנית: **אבל נחבטה.** דאפי' בהיא הזיקא דאוסה הוא: **אימא.** הא בעל השדה מברית ארי מנכסי חבירו הוא שהגיל את בהמת חבירו שלא נחבטה בקרקע ומצוה הוא דעבד ומידי לא לשקול קמ"ל: **שהוחלקה במימי רגליה.** מרה"ר לגינה דאוסא דלא סלקא אדעתיה הוא: **לא שנו.** דמה שנהנית הוא דמשלמת ולא מה שהזיקה: **אלא.** שאכלה מיד באותה ערוגה שנפלה שם דכיון דאוסה היא בנפילה אוסה היא גמי באכילתה דכיון דחזיא לתבואה אותה לא מוקמה אנפשה: **אבל.** הלכה מערוגה לערוגה ואכלה משלמת מה שהזיקה: **לא תימא עד שאלא לדעת.** שידעו הבעלים שילאת: **ואחזור לדעת.** שלא נעל בפניה כראוי: **אלא כיון שילאת לדעת.** שידעו בילאתה: **אף על גב שחזרה שלא לדעת.** דהשתא לא סגי לה בשמירה פחותה דאמר ליה כיון דילפא כו': **אחלתו בפשיעה.** בלאו לידה היה לו לשומרה שלא תכנס ותאכל: **וסופו באונס.** לא היה יודע שתלד:

ולאסטמורי

מסורת הש"ס

ו) [נדרים לג. ב"ב נג.], ב) [ב"מ לג.], ג) [לעיל כח: וש"נ], ד) [ד"ס אין כן], ה) נ"ל יאמר רש"ל,

גליון הש"ם

גמ' איבעי לך עבורי. עיין בב"מ דף לג ע"ב תוספות ד"ה מיבעי לך:

רבינו חננאל

אמר רב כהנא לא שנו אלא באותה ערוגה, אבל מערוגה לערוגה משלמת מה שהזיקה. ורבי יוחנן אמר אפילו מערוגה לערוגה וכו'. ופר"ח זצ"ל קיימא לן כר' יוחנן. אלא כיון שיצתה לדעת אע"פ שחזרה שלא לדעת וכו'. ור"ח ז"ל פי' אף על פי שחזרה שלא לדעת בעלים כגון ששמרוה כראוי שנעלו בפניה ויצתה או קשרוה ויצתה והלכה ונכנסה שם בגינה ברצונה, ע"כ.

עין משפט נר מצוה

מב א ב ג ד מיי' פ"ג מהלכות מזקי ממון הלכה יא סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סימן שלד סעיף ה:

מג ה מיי' שם הלכה יב ועי' בהשגות ובמ"מ טוש"ע שם סעיף ב:

א"נ מבריח ארי מנכסי חבירו ליה פסידא. ומ"ת והרי פורע חובו דמשמיט ליה מבריח ארי ברים אין בין המודר (גדרים ד' לג.) אע"ג דאית ליה פסידא וי"ל דהכי פי' מבריח ארי מנכסי חבירו מדעתו וכיון דמדעתו אפי' אית ליה פסידא כמו פורע חובו חשיב מבריח ארי הא' שלא מדעתו ג"כ מבריח ארי מנכסי חבירו אפי' כשאינו מדעתו אלא חבירו מכריחו להבריח ארי מעדרו ליה פסידא וכיון דאיכא תרתי שלא מדעתו ואית ליה פסידא לא חשיב מבריח ארי אבל מדעתו אפי' אית ליה פסידא או שלא מדעתו ואית ליה פסידא חשיב מבריח ארי ואין נותן לו אפי' שכרו ומ"ת דכסוף השוכר [את] הפועלים (ב"מ לג:) אמר דשומר חנם שהיה לו לקדם ברועים ומקלות ולא קדם חייב ומפרש שומר חנם בחנם וש"ש בשכר ומסיק דחזר ונוטל מב"ה ומשמע דשומר חנם לא מחייב לקדם בשכר אבל כ"ש אם קדם בשכר דשפיר עבד ונותנים לו מה שהוציא ומסתברא דה"ה איכא דעלמא שאינו שומר וגם שכר עצמו נוטל ואין סברא לחלק בין רועה עצמו שמוטל עליו להתעסק ולשמור לאיכא דעלמא ועוד אמרינן בהגוזל בתרא (לקמן דף קטו:) שטף נהר ממונו וחמור חבירו והניח שלו והציל של חבירו אין לו אלא שכרו ושכרו מיהא שקיל ולא אמרינן מבריח ארי בעלמא הוא וכן משיב אבידה אינתנין לו שכר כפועל בטל (ב"מ דף לא: ושם) לא אמר דליהוי כמבריח ארי בעלמא ולא יטול כלום ואין לומר דבכל הנהו אע"ג דמן הדין היה פטור מ"מ תקנת חכמים הוא שישלם לו כדי שישיב אבידתו של חבירו אבל חבירו אבל פורע חובו אין לנו לעשות תקנה ע"י זה דהא הכא בשמעתין משמע דאי הוה מדעתו הוה משיב מבריח ארי ולא היה נוטל כלום אעפ"י שהוא מציל חבירו מן ההפסד לא עשו תקנה ונראה לר"י דמבריח ארי שאינו נוטל שכר היינו כשאין הדבר ברור שיצא לידי הפסד כגון שהאריי רחוק ואין יודע אם יצא כאן האריי אם לאו ואין מציל אלא מדאגה ומן הפחד שדוחג שמא יבא אבל אם הדבר ברור שיצא לידי הפסד ולידי דריסת האריי או מציל מפי האריי עצמו אז ודאי נוטל שכרו כמו שטף נהר חמור חבירו והך דשמעתין מיירי שהאילו ירקות מצער בעלמא שאין בעל הבהמה רוצה שתחבש בהמתו בתרן ותצטער אע"פ שלא היו דמיה נפחתין בכך ולכך היה נחשב מבריח ארי אי הוה מדעתו ופורע חובו אין מציל מהפסד דמה שהיה הלוה זקוק לפרעו אין זה הפסד שהרי נתחייב לו ואינו מציל אלא מצער בעלמא וחשיב מבריח ארי א"נ כדמפרש טעמא בירושלמי דכתובות (פי"ג) ובגדרים (פ"ד) מפייסא הוינא ליה ומחיל לי ואפי' במשכון מפייס הוינא ליה ויהיב לי משכוני ואפי' בב"ח דוחק עצמו מסיק לה בירושלמי וגראה דהטעם משום שיכול לומר לו הייתי מוצא הרבה בני אדם שהיו פורעין עבורי כי דרך אהובים שמרחמים על אהוביהם להציל מן הצער הזה דהיינו מעין אותו טעם והא דקרי בחזקת הבמים (ב"ב דף נג.) מבריח ארי נתן לרוע והועיל נטל לרוע והועיל דסכר מינה מיא והוציא מינה מיא אע"פ שמצילה מהפסד שהיה נהר שוטפה לא נקט לשון מבריח ארי לענין שיפטר חבירו משכר הבריחתו אלא כלומר דאין זה חזקה דאין זה תיקון כמו רפק בה פורתא או נעל וגדר ופרץ אלא מגין עליה פורתא שלא תבא לידי קלקול וכיונו גרשון פסק בתשובה אחת על אגם עכו"ס שאגם ביתו של ישראל ובא ישראל אחר ולקחו ממנו שלא יחזיר לבעלים בחנם אבל רש"י פי' בהמזקין (גיטין דף נח:) ד' גבי עכו"ס הבא מחמת חוב ומחמת אנפרות אין בו משום סיקריקון שאם החזיר עכו"ס בקרקע של ישראל מחמת חוב שהיה לו עליו או מחמת אנפרות בגזל בעלמא ואינו מסור בידו להרגו אין בו דין סיקריקון אפילו אם שהתה י"ב חדש נתת רביע לבעלים כתיקון חכמים אלא מחזיר לו הקרקע בחנם דכיון דאין כאן סיקריקון לא גמר ומקני מידי ואע"ג דשהתה י"ב חדש לא בא לו שעה לכופו הלכך אין מכירת העכו"ס מכירה כלל ור"י אמר דלא מבעיא במקום שאם לא קנאו ישראל לא היה חוזר לבעלים לעולם שהיה מוכרו או נותנו לעכו"ס אחר והיה אבוד מן הבעלים לגמרי דלא חשיב מבריח ארי כיון שמצילו מן ההפסד ואפי' קנאו בשויו מצילו מהפסד הוא כמו מקדים ברועים ובמקלות בשכר דאמרינן שנותן שכר עד כדי דמיסם וג"מ לכושרא דחיותא או לטרחא יתירתא אלא אפי' יודע ודאי שאם לא מהדר זה לקנות היה חוזר לבעלים בדמים הללו כל שעה שירלו להשתא אין מצילו מן ההפסד אעפ"כ אין לדמותו כלל למבריח ארי דכיון שיצא הבית מחזקת ישראל ובא ליד הנכרי וזה מוציאו מיד הנכרי ומחזירו ליד ישראל לא דמי למבריח ארי ונוטל מה שהנהו ואותם היהודים הנורמים מעירם והשר מחזיק קרקעותיהם שאין בהן טסקאות ואפי' יש בהן טסקא אם הגיה הקרקעות ביד אחרים לפרוע מהן טסקא אומר ר"י שאם בא ישראל וקנאו מיד השר מחזירם לבעלים ונוטל מה שהנהו דאין זה דינא דמלכותא אלא גזילה כי ראינו במדינה שסביבותינו שמשפט היהודים לעמוד כמו פרשים בכל מקום שירלו ובדין מלכותא היו מופסין שלא יחזיק המושל בנחלת היהודים כשיצאו מעירו וכן היו נוהגין בכל ארץ בורגוני"א ואם יש שר שבא לשנות את הדין ולעשות דין לעצמו אין זה דינא דמלכותא שהרי זה הדין אין הגון כלל ודמיא למוכס שאין לו קצבה (לקמן דף קיג.) והיכא שמשביח נכסי חבירו אין דומה כלל למבריח ארי כגון יורד לתוך שדה חבירו ונטעו שלא ברשות ומקיף את חבירו משלש רוחותיה וכגון ההוא דהאומנין (ב"מ דף עו.) השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו דנוטל מבעל הבית מה שהנהו ואין להקשות בשטף נהר חמור חבירו למה אין לו אלא שכרו למה אין לו כל הפסדו דכיון דבעל חמור עומד שם מה לנו לעשות לו תקנה שלא מדעתו אם ירצה (עם) המציל לשלם חמורו ועוד דע"כ מיירי ביכול להציל על ידי הדחק דאל"כ לימא ליה מהפקר קזכינא דאמרינן התם על חבית של דבש ומ"מ שכרו נותן לו דמסתמא ניחא ליה שכל מי שיצל יטול שכר כל זמן שלא יאמה בידו כיון שאין יכול להציל אלא ע"י הדחק: **לא שנו אלא באותה ערונה.** דכיון שתחלת נפילתה באותה ערוגה באונס אינו חייב להעלותה מאותה ערוגה אבל מערוגה לערוגה הוי כשדה אחר:

שמין

נח: הכונס פרק ששי בבא קמא

עין משפט נר מצוה

מד א ב ג מיי' פ"ד מהל' מזקי ממון הל' יג סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סי' שלד סעיף ד:

תורה אור השלם

1. כִּי יִבְעֶר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירוֹ וּבִעֵר בְּשָׂדֶה אַחֵר מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם: שמות כב ד

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה שמין כו' וכ"ל דשמין בית סאה. נ"ב שם אכלה פחות מסאה שמין בפ"ע ולר"י בפחות מתרקב:

מוסף רש"י

קטמה נטיעה. בהמה שנכנסה לרשות הניזק והזיקה, קטמה נטיעת אילן כמה שמין אותה (כתובות קה.). שתי כסף. שתי מעות (שם). חזיז. שמת של תבואה מטין ושעורין בעודן ירק (לקמן קיט:).

מסורת הש"ס

א) [לקמן נט:], ב) נ"א היה. רש"ל, ג) כתובות קה., ד) שייך לעיל במשנה, ה) [רש"ל], ו) גי' ת"ק אמתני' וכן הוא בפ' השואל לט: וע"ש,

רבינו חננאל

היכי שיימינן אמר ר' חנינא סאה בס' סאין וכו'. פי' כלהו אית להו דאין שמין אלא ע"ג שדה אחר ואין שמין אלא בס', וכלהו ס"ל דאין שמין המקום המובעה לבדו משום שבח הניזק ואם שמין אותו ביותר משששים מפסיד ניזק ובפירוש משנתנו נחלקו. ר' חנינא סבר זה ששנינו שמין בית סאה פי' אם הובעה ביה סאה שמין אותו בשדה שיש בה ששים סאה שהם בית שני כורים וכן אם הם בת (מאתים) [סאתים] בס' סאה וכן ג' סאין וכן ד' סאין. ואם הוא פחות מסאה בפני עצמו שמין אותו. חזקיה אמר אפי' קלח אחד בששים קלחים. בין מעט בין הרבה, מקום המובעה שמין אותו בששים כמותו, וזה ששנינו בית סאה כגון שהוא המובעה אחד משששים לסאה והוא יתר מעט ממקום שליש בית רובע בסאה. דבי ר' ינאי אמר תרקב שהוא חצי סאה בס' תרקבים שהם בית כור והם שלשים לסאה ומשנתנו כגון שאכלה שתי סאין ששמין אותה בבית כור וכן חציה אבל פחות מזה לא. הא דת"ר אין שמין בית קב מפני שמשביח ניזקיה, לא דייקא, ותירוצ' היא דתרצי לה הכי, אין שמין קב בפני עצמו מפני שמשביח ניזק ולא קב בבית כור מפני שפוגם ניזק ולפי' לא מקשי' מינה דכל מתניתא דלא מיתרצא לא מקשי' מינה וסוגיין כל הנאכלין ואינן פירות גמורין אינן נשומין בפני עצמן אלא בששים. **ולא** איתפרש הילכתא כהי מנייהו אלא מדאשכחינן רב נחמן דשם קב אחד בששים ש"מ דהילכתא כחזקיה דאמר קלח בששים קלחי ושמין אותה המובעה בס' כמוהו. **ההוא דקץ קשבא מחבריה כול'.** פיר' ציני והוא מין דקל. לית הילכתא כריש גלותא דדן לשומו בפני עצמו וחייב המזיק לשלם. ל"ג ותולתא אלא בדקלא פרסא שהוא מעולה ושמן וזה הקשבא דיקלא ארמא הוה שהוא קל וכחוש, לפיכך דן רב נחמן לשומו אגב שדה בששים אומ' שדה שיש בה ששים דקלים כמה שוה וכשנקצץ אחד מהן ונשארו נ"ט דקלים כמה שוה, ומה שיש ביניהן משלם המזיק. ואקשי רבא על רב נחמן, אם אמרו לשום המובעה בששים בעת שאכלתן בהמתו אבל הכא דקץ קשבא האדם בעצמו בששים מנא לן. אמ' ליה אביי לרבא בנזקי גופו מאי דעתיך דתניא (המכבד) [המבכיר] כרמו שלחברו סמדר, פיר' טיאט הכרם והישיר פריו

ד) **שמין בית סאה באותה שדה.** פי' בקונטרס ה) (בריש פירקין) שאם אכלה ערוגה אחת שמין אותה אגב בית סאה כמה היתה יפה קודם שאכלה ממנה וכמה היא יפה עכשיו וקשה לר"י דאי אבית סאה קאי ה"ל למימר כמה היה יפה וכמה הוא יפה בלשון זכר ועוד דקבעי בגמ' היכי שיימינן הלא פירשה יפה משמתינו שמין ערוגה בבית סאה ומה שפ"ה בגמ' היכי שיימינן דבית סאה בחנפי נפשה לא שיימינן דמכחישין ליה למזיק דקרחת ערוגה של קב או קבייס חשוכה לפי דמיו אלא שמין ס' סאין ורואין כמה דמיס מגיעים לבית סאה וחוזרין ושמין כמה נפחתה בשביל הערוגה וקשה דהיכן מצינו שמי שומות הללו דבקרא לא כתיב אלא בשדה אחר ששמין מה שהזיק אגב שדה אחרת ומן המשנה לא משתמע כלל ועוד דלמ"ד בגמ' קלח בששים קלחים כלומר בששים שיעורים כמותו אמאי נקט במתניתין בית סאה ועוד קשה דפריך בגמרא אכולהו אמוראי מהא דתניא אכלה קב או קבייס רואין אותה כאלו היא ערוגה קטנה ומשערין אותה מאי לאו בפני עצמה תקשי ליה ו) ממתני' דקתני שמשערין אותה בבית סאה [א] ורלה לפרש דשמין בית סאה דקתני היינו בית סאה הנאכל שמין באותה שדה דקתני סיפא במילתא דר"ש אם סאה סאה אם סאתים סאתים ולפי שלא פי' משנתינו בכמה שמין אותה אלא שבאותה שדה שמין אותה מפרש בגמרא היכי שיימינן ומפרש ר' יוסי בר חנינא סאה בששים סאין בין אכלה פחות בין אכלה יותר לעולם שמין סאה בששים ומשלם לפי המשבון חזקיה אומר קלח בששים קלחים כלומר לעולם מה שאכלה בששים שיעורין כמותן ר' יגאי אומר תרקב בששים תרקבין ובין אכלה פחות או יותר משלם לפי חשבון ולר' יגאי משביח יותר מזיק מלר' יוסי בר חנינא דקרחת תרקב אינה ניכרת בשלשים סאין כמו קרחת סאה בס' סאין כדאמר רב פפא דאין שמין כור בס' כורים מפני שפוגם מזיק ואע"ג דקתני במתניתין בית סאה באותה שדה לרבי יגאי לא לשיעורא נקטינן שאין משערין בו כלל אלא בתרקב משערין ורואה לר"י דכי משערין למר בתרקב ולמר בסאה לאו בבית סאה זרע קאמר דהוי נ' על נ' דאין דומה שדברה משנתינו בזה דבבהמה אחת חייבי ומתי אכלה כל זה אלא בסאה פירות קאמר דמשערין כדקתני אם סאה סאה ואין לתמוה על לשון בית סאה דקתני במתניתין דכיון שהפירות מחובברין לקרקע שייך שפיר לקרות לסאה פירות הנאכל בית סאה והא דפריך בגמרא אברייתא אלא ולא בית כור ולא כור מבעי ליה היינו משום דבריש קתני קב וכסיפא בית כור ומיהו אי הוה מפרשינן דבבית סאה זרע קאמר כגון נ' על נ' הוי ניחא טפי אע"ג דבגמרא נקט לכולהו בלא בית כדקאמר סאה תרקב קב וכור אין להקפיד דלפעמים קרי נמי לבית כור בית כור זרע כור סתם כדמשכחן בפרק המקבל (ב"מ דף קה:) נותן ארבעה קבין לכור ומשיק לארבעה קבין לכור זרע קאמר:

קשבא. פי' בקונטרס דקל וכן משמע דקאמר ותלתא תלתא בקינא הוו קיימי ותאלי הס דקליס כדמוכח בהחובל (לקמן דף לב.) חזא תאלי בי גופני וקאמר גופני קנו דקלי וקשה דבפ"ק דע"ז (דף יד:) תנן דקל טב ומלב ונקלבא ומפרש בגמ' חלב קשבא ושמא יש מיני דקליס הרבה שאחד קרוי דקל סתם ואחד קרוי חלב דהיינו קשבא ובערוך פירש דקשבא הוא דקלא פרסאה: **דדאין דינא דפרסאה.** י"מ של דקל פרסאי דאמר לקמן הלכתא כוותיה דריש גלותא בדקלא פרסאה ולפי מה שפירש בערוך דקשבא דקלא פרסאה אי אפשר לפרש כן:

ולאסטמורי בגוה תיקו: ביצד משלמת מה שהזיקה וכו': מנה"מ אמר רב מתנה דאמר קרא [1]ובער בשדה אחר ו)מלמד ששמין על גב שדה אחר האי ובער בשדה אחר מבעי ליה לאפוקי רה"ר א"כ לכתוב רחמנא ובער בשדה חבירו א"נ שדה אחר מאי בשדה אחר ששמין על גב שדה אחר ואימא כוליה להכי הוא דאתא לאפוקי רה"ר מנלן אם כן לכתביה רחמנא גבי תשלומין [1]מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם בשדה אחר ל"ל דכתביה רחמנא גבי ובער ש"מ תרתי היכי שיימינן א"ר יוסי בר חנינא [2]סאה בששים סאין ר' ינאי אמר [3]תרקב בששים תרקבים חזקיה אמר [3]קלח בששים קלחים מיתיבי אכלה קב או קביים אין אומרים תשלם דמיהן אלא רואין אותה כאילו היא ערוגה קטנה ומשערים אותה מאי לאו בפני עצמה לא בששים ת"ר אין שמין קב מפני שמשביחו ולא בית כור מפני שפוגמו מאי קאמר א"ר פפא ה"ק אין שמין קב בששים קבים מפני שמשביח מזיק ולא כור בששים כורין מפני שפוגם מזיק מתקיף לה רב הונא בר מנוח האי ולא בית כור ולא כור מבעי ליה אלא אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בריה דרב איקא הכי קתני אין שמין קב בפני עצמו מפני שמשביח ניזק ולא קב בבית כור מפני שפוגם ניזק אלא בששים ההוא גברא דקץ קשבא מחבריה אתא לקמיה דריש גלותא א"ל לדידי חזי לי ותלתא תאלתא בקינא הוו קיימי והוו שוו מאה זוזי זיל הב ליה תלתין ותלתא ותילתא אמר גבי ריש גלותא דדאין דינא דפרסאה למה לי אתא לקמיה דר"נ א"ל בששים א"ל רבא אם אמרו בנזקי ממונו יאמרו בנזקי גופו אמר ליה אביי לרבא בנזקי גופו מאי דעתיך דתניא המבכיר כרמו של חבירו סמדר רואין אותו כמה ו)היתה יפה קודם לכן וכמה ו)היא יפה לאחר מכאן ואילו בששים לא קתני אטו גבי בהמתו נמי מי לא תניא כי האי גוונא דתניא ו)קטמה נטיעה רבי יוסי אומר גוזרי גזירות שבירושלים אומרים נטיעה בת שנתה שתי כסף בת שתי שנים ארבעה כסף אכלה חזיז רבי יוסי הגלילי אומר נידון במשוייר שבו וחכמים אומרים רואין אותה כמה היתה יפה וכמה היא יפה אכלה הנותר לפי מה שתעלה כל ערוגה וערוגה בימי הקציר ומשלם: **כמה היתה יפה.** הקרקע לימכר כשהיא עם השמת: סמדר

ונאסטמורי בגוה. להשמר ולהזהר בה: **היכי שיימינן.** לבית סאה דמתני': **סאה בס' סאין.** הלי בית סאה דקתני במתני' דבשביל ערוגה אחת שמין בית סאה לאו בית סאה באנפי נפשה שיימינן דמכחישין ליה למזיק לפי שבית סאה נמכרת ביוקר לפי שמועטת הוא ואינו מצוי לימכר ועני שאין ידו משגת לדמי קרקע גדולה קונה אותו ביותר מדמיו וקרחת ערוגה של קב או קבייס חשיב לו לפי דמיו אלא שמין ששים סאים כמה שוין ורואין כמה דמיס מגיעין לבית סאה וחוזרין ושמין כמה נפחתו דמיו בשביל קרחת ערוגה זו. וא"ת למה הוזכר בית סאה שאם היה שמין מתחלה הערוגה בששים סאין כמה היו יפין וכמה הן יפין לא היה משלם כלום שאין קרחת ערוגה קטנה ניכרת בששים סאין אבל בבית סאה ניכרת: **תרקב בששים תרקבין.** שלשים סאין שמין ולא ששים דל"ל מפסדת ליה לניזק שאין קונין מצויין לששים סאין לפי שמרובין הן לאדם ביתוי ומועטין הן למשופע בנכסים: **קלח בס' קלחים.** מה שאכלה בס' שיעורין כמותו: **משלם דמיהן.** כמו שמכרין קב או קבייס בשוק: **מאי לאו בפני עצמו.** וקשיא לכולהו: **לא בששים.** ולכל חד כדאית ליה: **אין שמין קב בששים קביס.** אם אכלה קב אין שמין בששים קביס: **מפני שמשביח מזיק.** דששים קביס אין להם מכר מפני שמרובין הן לעני ומועטין לביתוי וכל שכן לעשיר ועוד שאין קרחת קב ניכרת בששים קביס: **ולא כור בששים כורין.** אכלה כור תבואה אין שמין אותה בששים כורין: **מפני שפוגם מזיק.** לפי שאדם המשופע בנכסים ותאב לקנות קרקע גדולה קונה אותה כשהוא מוצאה בהרבה יותר מדמיו ועוד קרחת כור גדולה היא מאד אלא כל סאה שמין בששים: **ולא כור מבעי ליה.** כדקתני אין שמין קב ולא קתני בית קב: **קב בבית כור.** אין קרחתו נראית: **כור.** שלשים סאה: **קשבא.** דקל: **אמר ליה.** ריש גלותא אני ראיתי: **ותלתא תאלתא בקינא הוו.** שלשה דקליס זה אצל זה: **דינא דפרסאה.** שאינו דין תורה: **אם אמרו.** בס' להקל על המזיק: **בנזקי ממונו.** במה שאכלה בהמתו והזיקה: **יאמרו בנזקי גופו.** שמזיק בעצמו בידיס שקצץ לדקל: **המבכיר כרמו.** שיחת וכילה: **קטמה נטיעה** גרסינן. בהמה שקטמה נטיעה: **גוזרי גזירות.** קונסי קנסות אדמון וחנן בן אנטלוס בפרק בתרא דכתובות [קד:]: **חזיז.** שמת: **במשוייר שבו.** רואין את

מסורת הש"ס

ה) [לקמן נט:], ו) גי' ת"ק אמתני' וכן הוא בפ' השואל לט: וע"ש,

רבינו חננאל

היכי שיימינן אמר ר' חנינא סאה בס' סאין וכו'. פי' כלהו אית להו דאין שמין אלא ע"ג שדה אחר ואין שמין אלא בס', וכלהו ס"ל דאין שמין המקום המובעה לבדו משום שבח הניזק ואם שמין אותו ביותר משששים מפסיד ניזק ובפירוש משנתנו נחלקו. ר' חנינא סבר זה ששנינו שמין בית סאה פי' אם הובעה ביה סאה שמין אותו בשדה שיש בה ששים סאה שהם בית שני כורים וכן אם הם בת (מאתים) [סאתים] בס' סאה וכן ג' סאין וכן ד' סאין. ואם הוא פחות מסאה בפני עצמו שמין אותו. חזקיה אמר אפי' קלח אחד בששים קלחים. בין מעט בין הרבה, מקום המובעה שמין אותו בששים כמותו, וזה ששנינו בית סאה כגון שהוא המובעה אחד משששים לסאה והוא יתר מעט ממקום שליש בית רובע בסאה. דבי ר' ינאי אמר תרקב שהוא חצי סאה בס' תרקבים שהם בית כור והם שלשים לסאה ומשנתנו כגון שאכלה שתי סאין ששמין אותה בבית כור וכן חציה אבל פחות מזה לא. הא דת"ר אין שמין בית קב מפני שמשביח ניזקיה, לא דייקא, ותירוצ' היא דתרצי לה הכי, אין שמין קב בפני עצמו מפני שמשביח ניזק ולא קב בבית כור מפני שפוגם ניזק ולפי' לא מקשי' מינה דכל מתניתא דלא מיתרצא לא מקשי' מינה וסוגיין כל הנאכלין ואינן פירות גמורין אינן נשומין בפני עצמן אלא בששים. **ולא** איתפרש הילכתא כהי מנייהו אלא מדאשכחינן רב נחמן דשם קב אחד בששים ש"מ דהילכתא כחזקיה דאמר קלח בששים קלחי ושמין אותה המובעה בס' כמוהו. **ההוא דקץ קשבא מחבריה כול'.** פיר' ציני והוא מין דקל. לית הילכתא כריש גלותא דדן לשומו בפני עצמו וחייב המזיק לשלם. ל"ג ותולתא אלא בדקלא פרסא שהוא מעולה ושמן וזה הקשבא דיקלא ארמא הוה שהוא קל וכחוש, לפיכך דן רב נחמן לשומו אגב שדה בששים אומ' שדה שיש בה ששים דקלים כמה שוה וכשנקצץ אחד מהן ונשארו נ"ט דקלים כמה שוה, ומה שיש ביניהן משלם המזיק. ואקשי רבא על רב נחמן, אם אמרו לשום המובעה בששים בעת שאכלתן בהמתו אבל הכא דקץ קשבא האדם בעצמו בששים מנא לן. אמ' ליה אביי לרבא בנזקי גופו מאי דעתיך דתניא (המכבד) [המבכיר] כרמו שלחברו סמדר, פיר' טיאט הכרם והישיר פריו

עודנו סמדר, רואין אותה כמה היתה יפה וכמה היא יפה, ולא קתני בששים. אטו בנזקי ממונו מי לא קתאני כי האי גונא, והתניא קוטמי נטיעה ר' יוסי אומ' גוזרי גזירות שבירושלים אומ' נטיעה בת שנתה שתי כסף בת שתי שנים ד' כסף אכלה חזיז כול'.

המשך הנספח בעמוד הבא.

נט: הכונס פרק ששי בבא קמא

הוה סיים מסאני אוכמי. משמע שלא היו רגילין במנעלים שחורין וכן משמע בסדר תעניות שלו (תענית כב. ושם) דקאמר לדהכי אתא ההוא גברא דסיים מסאני אוכמי ולא רמי חוטי כדי שלא יכירו בו שהוא יהודי ותימה דבפ"ק דביצה (דף טו.) תנן אין משלחין מנעל לבן ביו"ט מפני שצריך בילת הגיר להשחירו משמע שלא היו נועלים אלא שחור ואומר ר"ת דהמנעל ודאי היה שחור אבל הרצועות היו לבנות ומסאני אוכמי דהכא ודמסכת תענית היינו המנעל והרצועות הכל היה שחור [א] והיינו דאמרינן בפרק בן סורר (סנהדרין דף עד: ושם)[1] בשעת השמד אפי' לשנויי ערקתא דמסאני אסור שהרצועות היו משונות משל נכריס ואצילות דאליעזר היה כזה שהיה לבוש שחורים ומתכסה שחורים והיה רוצה שאפי' הרצועות יהיו שחורים שלא יהא עליו כלל לד לבנונית מפני חיבתה של ירושלים:

כתב לראשון ולא חתמה לו כו'. בסוף מי שהיה נשוי (כתובות דף לה. ושם)[2] מפרש רב אשי דאפילו ר"מ לא קאמר אלא בשני לקוחות דאם אינתא לנחת רוח עבדה מקמא אבעי לה למעבד אבל בלוקח אחד אפילו ר"מ מודה וא"ת דבפ' הניזקין (גיטין נח. ושם)[3] גבי לקח מן האיש ומזל ולקח מן האשה מקמו בטל אמר רב לא שנו אלא דא"ל לך חזק וקני אבל בשטר קנה ואלקח מן האיש ומזל ולקח מהאשה קאי כדמוכח בסוגיא ואור"י שיש לחלק בין כתבה בשטר עצמו של בעל לכתבה שטר בפני עצמו ועוד אומר ר"י דאפילו בשטר של בעל אייר התם אלא שכתבה שהיא עצמה מכרה ללקוחות אבל חתמה לו דהכא היינו שמחלה שעבוד כתובתה שיש לה על שדה זו וכן משמע לשון חתמה כלומר שנתרלית במקח ולא מחתה בו וה"ר אלעזר משנ"ך פי' דטעמא דרב התם דבשטר קונה משום דס"ל אחריות טעות סופר הוא והוי כאילו קבל עליה אחריות אבל אם פירש בלא אחריות לא קנה אפי' בשטר ומעולא דאמר עד שתכתוב לו אחריות משום דקסבר אחריות לאו טעות סופר הוא דפליגי בהכי בפ"ק דבבא מציעא (דף יח.) דשמואל קאמר בהדיא דשעבוד גריע לימלך ורב נמי אמר התם נמצא שאינו שלו רב אמר יש לו מעות ויש לו שבח ומשמע דפשיטא ליה דאפי' לא פירש לו את השבח קאמר רב דיש לו שבח והיינו משום דאית ליה דאחריות טעות סופר הוא:

ופסק הלכה כר"ש דאמר אבלה פירות גמורין כו'. פי' ר"ת דמהכא פשיטא לן בפרק נערה בכתובות (דף נא. ושם)[4] דכל העומד לגזוז כגזוז דמי לענין בעל חוב דלא טריף להו אע"ג דפלוגתא לענין שבועה בפרק שבועת הדיינין (שבועות דף מג. ושם)[5] בענבים העומדים ליבצר אי כבצורות דמיין אי לא: **לבתה** הרוח בולן פטורין. פר"י דברוח מצויה איירי כדמשמע בגמ' דתסתם ליבוי דרוח מייירי ברוח מצויה מדפריך עלה דבריתא דלא ליהוי כזורה ורוח מסייעתו ואי ברוח שאין מצויה הא לא הוה ליה לאסוקי אדעתיה וא"ת כיון דמתלבה ברוח מצויה יתמייב האחרון של הנחת עצים [6][ואור] דבכל דוכתי אשכחן שמתחייב לענין אש בשיכול להזיק ברוח מצויה כגון אבנו וסכינו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו וכופף קמת חבירו בפני הדליקה דמטיא ליה ברוח מצויה ואין לחלק משום דבהנהו אין מחוסר אלא הולכת האש בעלמא ע"י רוח מצויה אבל כאן מחוסר ליבוי ואין שם אש עליו ולא קרינא ביה המבעיר את הבערה דהא בפ"ק (דף ט:) אמר גחלת כמה דשביק ליה מעמיא עמיא ואזלא אע"פ שמתנדנדת בטלטולו מעמיא עמיא ואזלא הא אש דרכה להתלבות ע"י נדנודו של חרש המטלטלה היה המוסר לו חייב הכא נמי יהיה האחרון חייב אע"פ שמחוסר ליבוי וי"ל לגבתו דרוח דמתני' קאי אבא אחר וליבה דהשתא הוי ליבה וליבתה הרוח כבריתא דגמ' וכן משמע לישנא דכולן ובאין בליבויו כדי לגבות ולא ברוח בפני עצמו כדי לגבות כמו שאפרש בגמ' ובחנם דחק לפרש דליבתו הרוח היינו ליבה וליבתו הרוח אלא נראה לפרש דליבתו הרוח היינו שליבתה הרוח בפני עצמה ברוח שאין מצויה וליבה וליבתו הרוח בגמ' בין מצויה בין אין מצויה וכגון שקודם ליבוי כבר נא הרוח שליבתו לבסוף איזה רוח שיהיה דמאחר שבא כבר כך לי שאינו מצויה כמצויה וכן משמע מתוך תירולו של רבא שתירץ כגון שליבה ברוח מצויה וליבתו הרוח ברוח שאינה מצויה מכלל דמעיקרא ס"ד שמעיקרא בא הרוח שלבסוף ליבה וכן משמע בירושלמי דמתניתין חייבי ברוח שאינה מצויה דגרסינן התם ליבתו הרוח כולן פטורין תמן אמרינן ברוח של אנוסים אבל ברוח שהעולם מתנהג בו חייב ר' יוחנן ור"ל תרוייהו אמרי אפי' ברוח שהעולם מתנהג בו שפעמים הוא בא ופעמים אין בא:

הוה סיים מסאני אוכמי וקאי בשוקא דנהרדעא אשכחוהו דבי ריש גלותא וא"ל מאי שנא הני מסאני אמר להו דקא מאבילנא אירושלים אמרו ליה את חשיבת לאיתאבולי אירושלים סבור יוהרא הוה אתיוה וחבשוה אמר להו גברא רבה אנא אמרו ליה מנא ידעינן אמר להו או אתון בעו מינאי מילתא או אנא איבעי מינייכו מילתא אמרו ליה בעי את אמר להו האי מאן דקץ כופרא מאי משלם אמרו ליה משלם דמי כופרא והא הוו תמרי א"ל משלם דמי תמרי אמר להו והא לאו תמרי שקל מיניה אמרו ליה אימא לן את אמר להו בששים אמרו ליה מאן אמר כוותיך אמר להו הא שמואל חי ובית דינו קיים שדרו קמיה דשמואל אמר להו שפיר קאמר לכו בששים ושבקוהו: ר"ש אומר אכלה פירות גמורים כו': מ"ט הא דאמר רחמנא [7]ובער בשדה אחר [8]מלמד ששמין על גב השדה ה"מ מידי דצריך לשדה הני כיון דלא צריכי לשדה בעינייהו בעי שלומי אמר רב הונא בר חייא א"ר ירמיה בר אבא דן רב כר"מ ופסק הלכתא כר"ש דן רב כר"מ דתניא[9] [10]כתב לראשון ולא חתמה לו לשני וחתמה לו אבדה כתובתה דברי ר"מ רבי יהודה אומר יכולה היא שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי אתם מה לכם עלי ופסק הלכתא כר"ש כי הא דתנן ר"ש אומר אכלה פירות גמורין משלמת פירות גמורין אם סאה סאה אם סאתים סאתים: **מתני'** [11]המגדיש בתוך שדה חבירו שלא ברשות ואכלתן בהמתו של בעל השדה פטור ואם הוזקה בהן בעל הגדיש חייב ואם הגדיש ברשות בעל השדה חייב: **גמ'** לימא תנן דלא כרבי דאי כרבי [12]האמר עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור אמר רב פפא הכא [13]בנטר בי דרי עסקינן דכיון דא"ל עייל וגדוש עייל ואנטר לך הוא: **מתני'** [14]ד"השולח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן פטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים [15]שלח ביד פקח הפקח חייב [16]אחד הביא את האור ואחד הביא את העצים המביא את העצים חייב [17]אחד הביא את העצים ואחד הביא את האור המביא את האור חייב [18]בא אחר וליבה המלבה חייב ליבתה הרוח כולן פטורין: **גמ'** [19]אמר ר"ל משמיה דחזקיה [20]לא שנו אלא שמסר לו גחלת וליבה אבל מסר לו שלהבת חייב מ"ט מעשיו קא גרמו לו ורבי יוחנן אמר אפילו מסר לו שלהבת פטור מ"ט צבתא דחרש גרמה לו ולא מחייב עד שימסור לו גווזא סלתא

מפאני אוכמי. מנהג אבלים: **כופרא.** בתמרים כבוסר בענבים: **דמי כופרא.** אינו כלום לימכר עכשיו: **והא הוו תמרי.** לאחר זמן: **בששים.** עם הקרקע דהכל בכלל שהקונה קרקע בפירותיה נותן עיניו קצת בשבח של אחר זמן: **דן רב.** מעשה עבד: **פסק הלכתא.** כלומר לימד לתלמידים שהלכה כר"ש הלכה פסוקה לדורות: **לא חתמה לו.** שהה המיוחדת לכתובה: **אבדה כתובתה.** ולא מלית לומר נחת רוח עשיתי לבעלי דא"כ הוה לה למעבד לראשון אלא ודאי גמרה ומקניא: **נטר בי דרי.** שומר הגרנות שמנהגן היה לעשות כל בני הכפר בגורן אחד זה גדישו וזה גדישו וממנין שומר ובהיא אפי' רבי מודה: **מתני' המגיא את העליה חייב.** דאי לאו אחרון קמא לא עביד מידי: **גמ' לבתה.** לבת טנלי"ש: **גוזא.** קולים: סלתא

מסורת הש"ס

א) [נעיל נח:], ב) כתובות לה., ג) לעיל מז: ב"מ פא: ביצה מ., ד) לעיל כב: נו. קדושין מב:, ה) לעיל נו: [ע"ש] כב: [ע"ש], ו) [ד"ה שפילו], ז) [ד"ה מתבה], ח) [ד"ה אבל], ט) [ד"ה סוף], י) [ד"ה כבלוחות], כ) רש"ל,

תורה אור השלם

1. כִּי יִבְעַר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירוֹ וּבִעֵר בְּשָׂדֵה אַחֵר מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם: שמות כב ד

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה הוה כו' והיינו דאמרינן כו'. נ"ב אבל הרי"ף והרא"ש (בסנהדרין שם) כתבו של ישראל היו שחורות ולבסס אדומות:

לעזי רש"י

טנלי"ש [טינלי"א]. צבת.

רבינו חננאל

האי דקץ כופרא מאי משלם. א"ל דמי כופרא. **והא הוו תמרי א"ל דמי תמרי. והא לאו תמרי שקל.** פי' כל זמן שהפרי רך ולא נגמר נקרא כופרא. **ופסק הלכתא כרבי שמעון דאמר אכלה פירות גמורין כו'.** פי' ר"ח דמהכא פשיטא לן בפרק נערות בכתובות דכל העומד לגזוז כגזוז דמי לענין בעל חוב דלא טריף להו, אע"ג דפלוגתא לענין שבועה בפרק שבועה הדיינין בענבים העומדים ליבצר אי כבצורות דמיין אי לא. **[השולח את] הבעירה ביד חרש שוטה וקטן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים.** אוקמה ר' יוחנן [אפילו] מסר להו להבה פטור. מאי טעמא צבתא דחרש גרים ולא מיחייב עד דמסר ליה גוו[ואזא או]

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פי"ז מהל' אישות הלכה יא סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן ל סעיף ח וסימן ק סעיף ג:

מז ב ג מיי' פ"ג מהל' מזקי ממון הלכה טו ועיין בהשגות וכמ"מ סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סימן שלג סעי' ד:

מח ד מיי' שם פי"ד הלכה ה סמג עשין סט טוש"ע ח"מ סימן תיח סעיף ז:

מט ה מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ח:

נ ו ז ח מיי' שם הלכה ז וע"ע בהשגות וכמ"מ טוש"ע שם סעיף ט:

נא ט מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעי' ז:

מוסף רש"י

כתב לראשון. שטר מכר על שדה אחת, ולא חתמה לו. לא הודיע בפומו מכר, וכתב שטר אחר לנוקח שני על שדה אחרת וחתמה לו, אבדה כתובתה. אם אין שם בני חורין, שהרי הראשון אומר נתתי לך מקום לנחת הימנו (כתובות צה.). יכולה היא שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי. מן הצד תנגב (שם). עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור. דעול ומיב ונטר לך קאמר ליה (ב"מ פא.). פטור מדיני אדם. לשלם, וחייב בדיני שמים. פורענות לשלם לרשעים שנתמרן להפסיד את ישראל (גיטין נג.). לא שנו. דהשולח הבערה ביד חרש שוטה וקטן דפטור מדיני אדם (לעיל ט:). אלא בשמסר לו גחלת וליבה. החרש, ולא דמי לשור, דשור מזומן להזיק אבל הא דגחלת חרש עביד ליה להזק (לעיל כב:). מעשיו קא גרמו לו. מזומן היזקו והוי כשורו (שם, לגירסת הגמ' שם: ברי היזקא) מכולל היזקו לכל שהיא מזומנת להזיק (לעיל ט: לגי' הנ"ל). ור' יוחנן אמר אפילו מסר לו שלהבת פטור. וי' יוחנן לטעמיה דאמר אשו משום תליו והכא תליו דחרש הן (לעיל כב:). צבתא דחרש גרמה לו. אחיזתו של החרש גרמה ההבער, שהוא נטלה והוליכה לגדיש. צבתא, אחיזתו וכמו, מלשון צבתא שקורין טינלא"ש, ל"א גרסינן גוזאתא, יתודו של חרש שנתחייבת עם השלהבת ונטלה, ולשון גוזאתא שולא"ש, כדאמרינן (ב"ב כא.), ליהוי גוזאתא לאכלו (לעיל ט:). גווזא. עליה יבשים (לעיל כב:).

הכונס פרק ששי בבא קמא ס.

סלתא. עליס דקיס: **ניבה.** כשאדם מדבר מנענע שפתיו ורוח יולא: **ליהוי זוורה.** דחייב משום מלאכה בשבת אע"פ שהרוח מסייעתו כשהוא מגביה התבואה ברחת שקורין פליי"ל: **מלד אחר.** דלא אהני ליהו: **כגון שליבה ברוח מצויה.** כשמתחיל לגבות לא היתה הרוח נושבת בחזקה ולא היה מבעיר בכך ובאתה רוח שאינה מצויה ולבתו דמילתא דלא סליק אדעתא הוא. אבל זורה לענין שבת סגי לה ברוח מצויה ולהכי איכוין: **למרה למורי.** לשון איסתא למירמתא (שבת דף ס:) חמימות. כלומר אלא נפח ממש אלא בנשימה כדרך המחמם בנשימתו את ידיו דאין זה ליבוי כלל: **מלאכה מחשבת.** נתקיימה מחשבתו דניחא ליה ברוח מסייעתו: **מתני' או עפר.** לחכה גירו ונתקלקל: **גמ' דשביח אש גביהו.** אין בני אדם מזדהרין בהן לילך עומדין הלכך איכא למימר זה פשע: **אבל גדיש כו'.** דאיכא למימר אונס היה: **[ולר"ן].** פלוגתא דרבי יהודה בהאי פירקא (ד' סא:): **כל בעלי קומה.** אף בעלי חיים ואילנות: **גירו.** חריסה שלא נזרע. סכסון שייך באבנים לחיכה בשאר דברים: **הוה אמינא מה שבשדה.** תבואה קאמר קרא ולא קרקע ממש להכי כתב קמה בהליא דהשתא אתרבי שדה לגופה של קרקע: הכי גרסינן **הוי האי נמי לאין דומין.** כלומר להבל חשובים הלדיקים שקודמים לפורענות: **טיבוחא הוא.** שלא ירלו בדעה העתידה לבא דכתיב כו' בכי

ליבה ולבתה הרוח אם יש בליבויו כדי ללבות חייב ואם לאו **פטור.** בשאין ברוח בפני עצמו כדי ללבות מיירי דאי בשיש בו כדי ללבות אפילו כשיש בליבוי המלבה כדי ללבות למה יתחייב דבלאו איהו נמי היה הולך ומזיק אלא ואלא כשאין ברוח כדי ללבות מיירי ולכך כשיש בליבויו כדי ללבות חייב המלבה כי הוא עשה הכל דהוה ליה כמו זה יכול וזה אינו יכול דחשיב אינו יכול מסייע שאין בו ממש בפרק המקניע (שבת ד' לג. ושם)[ס] ואם אין בליבויו כדי ללבות אע"פ שגם ברוח אין כדי ללבות פטור דלא מיחייב משום אש אלא אם כן עשה כל כך בפני עצמו בלא סיוע הרוח או דבר אחר גמר המעשה שלו דהכי משמע המבעיר את הבערה שבפני עצמו עשה את הבערה שיכול להזיק ברוח מצויה ולכך כאן פטור דבלא ליבוי לא היתה יכולה להזיק והליבוי דהיינו גמר עשייתה לא עשה המלבה בפני עלמו ופריך אמאי פטור ליהוי כשעושה הליבוי ע"י סיוע הרוח כאילו עשאה בפני עלמו כמו לענין שבת דחשיב זורה ורוח מסייעתו כעושה בפני עלמו ומשני אדיי הכא במאי עסקינן כגון שליבה מלד אחד שבענין זה אין דרך הרוח לסייעו ולכך כי מתרמי שנתסייע בליבוי הרוח פטור דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה שיטרף ליבוי הרוח עם ליבויו דלא שכיח שיטרפו ולא הו"ל להזהר בכך יותר מברוח שאין מצויה כך פר"י ועוד יש לפרש כגון שליבה מלד אחד שאין בליבויו לגבות כל המדורה ולא ברוח אלא לד אחד המדורה ליבה הוא ולד אחר ליבה הרוח ואם לא היתה המדורה מתלבה כי אם מלד אחד היה הולך וכבה מחמת שהוא מועט ומחמת שהאשות מתחברות יחד מתגדלת האש ומזקת ולא דמי השתא לזורה ורוח מסייעתו דמה שליבה לא סייע הרוח כלום: **רבא** אמר כגון שליבה ברוח מצויה ולבתה הרוח ברוח **שאין מצויה.** והי"פ אם יש בליבויו כדי ללבות עם רוח מצויה חייב דחשיב כאילו עושה הכל בפני עצמו ואם לאו שאין בליבויו בהדי רוח מצויה כדי ללבות אלא ע"י רוח שאין מצויה שסייעתו נעשה המלבה פטור דברוח שאינה מצויה לא הוה ליה לאסוקי אדעתיה: **רבי** זירא אמר כגון דצמרה צמורי. לא נפח באור כעין נשיבת הרוח אלא חוס הבל פיו הוליא על האור לגבותו והכי קאמר

סלתא שרגא דההוא ודאי מעשה דידיה גרמו: שלח ביד פקח הפקח חייב וכו': אמר ר"נ בר יצחק מאן דתני ליבה לא משתבש ומאן דתני ניבה לא משתבש מאן דתני ליבה לא משתבש דכתיב [1]בלבת אש ומאן דתני ניבה לא משתבש דכתיב [2]בורא ניב שפתים: לבתה הרוח כולן פטורין: ת"ר [א]ליבה ולבתה הרוח אם יש בלבויו כדי ללבותה חייב ואם לאו פטור אמאי ליהוי [ב]כזורה ורוח מסייעתו אמר אביי הכא במאי עסקינן כגון שליבה מצד אחד ולבתו הרוח מצד אחר רבא אמר כגון שליבה ברוח מצויה ולבתו הרוח ברוח שאינה מצויה ר' זירא אמר כגון דצמרה צמורי רב אשי אמר [3]כי אמרינן זורה ורוח מסייעתו ה"מ לענין שבת [ג]דמלאכת מחשבת אסרה תורה אבל הכא גרמא בעלמא הוא וגרמא בנזקין פטור: **מתני'** [4]השולח את הבערה ואכלה עצים או אבנים או עפר חייב שנאמר [3]כי תצא אש ומצאה קוצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה שלם ישלם המבעיר את הבערה: **גמ'** אמר רבא למה לי דכתב רחמנא קוצים גדיש קמה ושדה צריכי דאי כתב רחמנא קוצים ה"א קוצים הוא דחייב רחמנא משום דשכיח אש גבייהו ושכיח דפשע אבל גדיש דלא שכיח אש גבייהו ולא שכיח דפשע אימא לא ואי כתב רחמנא גדיש הוה אמינא גדיש חייב רחמנא משום דהפסד מרובה הוא אבל קוצים דהפסד מועט אימא לא קמה למה לי מה קמה בגלוי אף כל בגלוי ולר' יהודה [ג]דמחייב אנזקי טמון באש קמה למה לי לרבות כל בעלי קומה ורבנן לרבות כל בעלי קומה מנא להו נפקא להו מאו הקמה ורבי יהודה [ד] או מיבעי ליה לחלק ורבנן לחלק מנא להו נפקא להו מאו השדה ורבי יהודה [ד]איידי דכתב רחמנא או הקמה כתב או השדה שדה למה לי לאתויי [ד]לחכה נירו וסכסכה אבניו ולכתוב רחמנא שדה ולא בעי הנך צריכא דאי כתב רחמנא שדה הוה אמינא מה שבשדה אין מידי אחרינא לא קמ"ל אר"ש בר נחמני א"ר יונתן אין פורענות באה לעולם אלא בזמן שהרשעים בעולם ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה שנאמר כי תצא אש ומצאה קוצים אימתי אש יוצאה בזמן שקוצים מצוין לה ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה שנאמר ונאכל גדיש ואכל גדיש לא נאמר אלא ונאכל גדיש שנאכל גדיש כבר: תאני רב יוסף מאי דכתיב [4]ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר כיון שניתן רשות למשחית אינו מבחין בין צדיקים לרשעים ולא עוד אלא שמתחיל מן הצדיקים תחלה שנאמר [5]והכרתי ממך צדיק ורשע בכי רב יוסף כולי האי נמי לאין דומין א"ל אביי טיבותא הוא לגבייהו דכתיב [6]כי מפני הרעה נאסף הצדיק אמר רב יהודה אמר רב לעולם אם יש בליבויו בפני עצמו כדי ללבות חייב ואם לאו פטור אע"פ שבסיוע הרוח מלבה דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה שתלטרף נשיבת הרוח לגימור שלו ויסתייע על ידה ללבות דלא שכיח שתלטרף נשיבת הרוח עם הגימור לסייעו כי הס מקלקלים זה את זה אע"פ שנגיסה מלד אחד כי הגימור חס והרוח קר:

רב אשי אמר כי אמרינן זורה ורוח מסייעתו הני מילי לענין שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה. וכשגורס לזרות הרוח המסייעתו הוי מלאכת מחשבת ולהכי חייב בגרמת זרייה זו אבל עושה מעשה של זרייה בפני עלמו לא אקרי [ו](זורה) לכך הכא לא מקרי מבעיר אלא גורם והתורה לא חייבה אלא מבעיר ולא הגורם [ו](אלא) הבערה ע"י רוח המסייעתו ולהכי חשיבא הא גרמא לענין האש ככל גרמות דקי"ל גרמא בנזקין פטור ומר בר רב אשי דפריך גבי רקתא בלא יחפור (ב"ב דף כו. ושם)[ז] מאי שנא מזורה ורוח מסייעתו מני סבר כרב אשי דהכא דהתם לענין חיוב הרחקה חשיב גירי דיליה ואפי' [ח]ר' יוסי כמו הרחקת סולם מהשוכך חשיב גירי דיליה לענין הרחקה אע"ג דלא חשיב ליה התם אלא גרמא דפטור מתשלומין מ"מ אסור ולריך להרחיק וגן היולא מתחת הפטיש דחשיב מזיק משום דניחא ליה דתיזל ומכה בכח כל כך אחר גמר כחו יזיק ברוח מלויה וכך משני בלא יחפור ולא רלה להעמיד שמכה כל כך בכח עד שמזיק בכח אדם לבדו בלא רוח דאם כן לא הוה תני לה גבי נזקין דאדם אלא גבי נזקין דאדם: **והכא** גרמא בנזקין. מתוך כך נראה דאם שניס הביאו עלים ואור וליבו שניהם ואין בכל אחד כדי ללבות פטור ותימה הוא: **לרבות** כל בעלי קומה. בקונטרס פירש כל ב"ח אבל בירושלמי משמע דמרבי אילנות וכל דבר המחובר והכי איתא התם אי מה הגדיש מיוחד שהוא תלוש מן הקרקע אף כל שהוא תלוש מן הקרקע ת"ל או הקמה:

מסורת הש"ס

ס) [ב"ב כו.], ג) [לעיל כו: בילה יג: חגיגה י: סנהדרין סב: זבחים מז. כריתות יט:], ג) [לעיל ה: לקמן פח:], ד) [לעיל נא. וסס לקמן], ה) [ד"ה אמר], ו) כ"מ מ"ז, ז) רש"ל מ"ז, ח) [ד"ה זיקא], ט) ר"ל לר' יוסי יעב"ן.

תורה אור השלם

1. וַיַּרְא מַלְאַךְ יְיָ אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה וַיַּרְא וְהִנֵּה הַסְּנֶה בֹּעֵר בָּאֵשׁ וְהַסְּנֶה אֵינֶנּוּ אֻכָּל: שמות ג ב
2. בּוֹרֵא נִיב שְׂפָתָיִם שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב אָמַר יְיָ וּרְפָאתִיו: ישעיהו נז יט
3. כִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמָצְאָה קֹצִים וְנֶאֱכַל גָּדִישׁ אוֹ הַקָּמָה אוֹ הַשָּׂדֶה שׁלֵם יְשַׁלֵּם הַמַּבְעֵר אֶת הַבְּעֵרָה: שמות כב ה
4. וּלְקַחְתֶּם בְּדָם אֲשֶׁר בַּסַּף וְהִנֵּתֶם אֶל הַמִּשְׁקוֹף וְאֶל שְׁתֵּי הַמְּזוּזֹת מִן הַדָּם אֲשֶׁר בַּסַּף וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר: שמות יב כב
5. וְאָמַרְתָּ לְאַדְמַת יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר יְיָ הִנְנִי אֵלֶיךָ וְהוֹצֵאתִי חַרְבִּי מִתַּעְרָהּ וְהִכְרַתִּי מִמֵּךְ צַדִּיק וְרָשָׁע: יחזקאל כא ח
6. הַצַּדִּיק אָבַד וְאֵין אִישׁ שָׂם עַל לֵב וַאֲנַשֵׁי חֶסֶד נֶאֱסָפִים בְּאֵין מֵבִין כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה נֶאֱסַף הַצַּדִּיק: ישעיהו נז א

גליון הש"ס

גמ' **אי** מיבעי ליה לחלק. עיין מולין דף פו ע"ב תוס' ד"ה לחלק וע"ש:

רבינו חננאל

סילתא או שראגא דההוא ודאי מעשה דידיה קא גרמי וקיימא לן דהכי ואלף על גב דרש לקיש] משמיה דחזקיה דהוא רביה דר' יוחנן פליג עליה כיון דבהדיא לא אנשכחן פלוגתייהו לא דחינן לר' יוחנן]. [בא] אחד וניבה המנבה חייב מאן דתאני ליקבה לא מישתבש דכתיב בלבת אש ומאן דתאני ניבה לא משתבש דכתי' בורא ניב ש]פתים. תרוויהו חדא טעמא נינהו... [לבתה הרוח כולן פטורין. ת"ר] ליבה [ולבתה הרוח אם יש בלבתו] כדי לל[בותה] חייב ואם לאו פטור]... [צ]א זה.. פי' גואזא, עצים יבשים. **סילתא,** עצים קטנים. שרגא, נר. ר' זירא **אמר דצמרא צמורי.** פי' חממא חמומי שלא נשף בשפתיו אלא פער פיו ונשף מן הגרון דהיינו רוח חם לפיכך אינו דומה לזורה ורוח מסייעתו. פ"א שלא היה מלבה בכל כחו אלא מנשב ע"ג האור, וליבתו הרוח.

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פי"ד מהל' מזקי ממון הלכה ז ועיין בהסגות ובמ"מ סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סימן תיח סעיף ט ועיין שם בהג"ה ובנ"י:
ב [רש אלפס במקומו ועוד בב"ב פ"ב דף קסו]:
נג ג ד מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ב:

לעזי רש"י

פליי"א [פיל"א]. יעה.

מוסף רש"י

סלתא. עליס קטנים דקיס, דהאי ודאי פוטע הוא (לעיל כב:). דמלאכת מחשבת אסרה תורה. שנאמרה פרשת שבת למלאכת המשכן בויקהל ותמה מלאכת מחשבת כתיב (ביצה יג:) שהעושה אותה מתכוין למלאכה גמורה אלא שנגע בשבת או שבור שבולאכה זו מותרת (זבחים מז. וכעי"ז חגיגה י:) שחשב לעשות זאת (סנהדרין סב:) שחשב ותתכוין למלאכה זו עצמה (כריתות יס:).

ס: הכונס פרק ששי בבא קמא

לעולם יכנס אדם בכי טוב. מדקדק ר"ת מדמקדיס כגיסה ליליאה דבנכנס מעיר אחרת אייני מדיליף בריש פסחים (דף ד. ושם) מאברהם דמלפרא סגי לזרוז מלות דכתיב ושכח אברהם בנבר ודלמא משום כי טוב הוא דלא השכיס אלא ודאי מביתו לא שייך למימר שילא בכי טוב שמכיר המוקדיס והפחתיס ואע"ג דהכא מייתי קרא ואתם לא תלאו איש מפתח ביתו עד בקר משמע דמביתו גמי מיירי יש לומר דכיון דהוא סכנתא משיב כמו לעיר אחרת ובפ"ק דתענית (דף י:) מייתי קרא דהנבקר אור ור"י אומר דאין לדקדק בזה דאורחיה דגמרא בהכי בפרק במה מדליקין (שבת דף לד:) בין השמשות כהרף עין זה נכנס וזה יולא ובפרק עושין פסין (עירובין דף כא.) גמי אמרינן אבל אדם מטפס ועולה מטפס ויורד והא דיליף מויאכח אברהם בנבקר שפיר יליף דמשום כי טוב לא היה לריך לאחר כיון דאזל לדבר מצוה דשלוחי מצוה אין מזיקין[ט]:

שמלאך המות מפקיד שם כליו. לא גרסינן שנאמר למכמש יפקיד כליו דגבי עשרה מסעות של סנהריב כתיב האי קרא (בישעיה י) בא על עית עבר במגרון למכמש יפקיד כליו:

מהו להציל עצמו בממון חבירו. מיבעיא ליה מי חייב לשלם כשהציל עצמו מפני פקוח נפש: **דלא** שביק להו לאחלופי. בתרוייהו כתיב ויצילה של שעורים שלא נטלוה ע"מ לשלם עדשים ושל עדשים שלא לקחוה ממי שזכה בה:

[ט]לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב שנאמר [1]ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר ת"ר דבר בעיר כנס רגליך שנאמר ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר ואומר [2]לך עמי בא בחדריך וסגור דלתיך בעדך ואומר [3]מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה מאי ואומר וכי תימא ה"מ בליליא אבל ביממא לא תא שמע לך עמי בא בחדריך וסגור דלתיך וכי תימא ה"מ [היכא] דליכא אימה מגואי אבל היכא דאיכא אימה מגואי כי נפיק יתיב ביני אינשי בצוותא בעלמא טפי מעלי ת"ש מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה אע"ג דמחדרים אימה מחוץ תשכל חרב [4] רבא בעידן רתחא הוי סכר כוי דכתי' [4]כי עלה מות בחלונינו ת"ר רעב בעיר פזר רגליך שנא' [5]ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה [לגור] (ויגר) שם ואומר [6]אם אמרנו נבא העיר והרעב בעיר ומתנו שם מאי ואומר וכי תימא ה"מ היכא דליכא ספק נפשות אבל היכא דאיכא ספק נפשות לא ת"ש [6]לכו ונפלה אל מחנה ארם אם יחיונו נחיה ת"ר דבר בעיר אל יהלך אדם באמצע הדרך מפני שמלאך המות מהלך באמצע הדרכים דכיון דיהיבא ליה רשותא מסגי להדיא שלום בעיר אל יהלך בצדי דרכים דכיון דלית ליה רשותא מחבי חבויי ומסגי

ס"ג

ת"ר דבר בעיר אל יכנס אדם יחיד לבית הכנסת שמלאך המות מפקיד שם כליו וה"מ היכא דלא קרו ביה דרדקי ולא מצלו ביה עשרה ת"ר כלבים בוכים מלאך המות בא לעיר כלבים משחקים אליהו הנביא בא לעיר וה"מ דלית בהו נקבה: יתיב רב אמי ורב אסי קמיה דר' יצחק נפחא מר א"ל לימא מר שמעתתא ומר א"ל לימא מר אגדתא פתח למימר אגדתא ולא שביק מר פתח למימר שמעתתא ולא שביק מר אמר להם אמשול לכם משל למה הדבר דומה לאדם שיש לו שתי נשים אחת ילדה ואחת זקינה ילדה מלקטת לו לבנות זקינה מלקטת לו שחורות נמצא קרח מכאן ומכאן אמר להן אי הכי [3]אימא לכו מלתא דשויא לתרוייכו [7]כי תצא אש ומצאה קוצים תצא מעצמה שלם ישלם המבעיר את הבערה אמר הקב"ה עלי לשלם את הבערה שהבערתי אני הציתי אש בציון שנאמר [8]ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה ואני עתיד לבנותה באש שנאמר [9]ואני אהיה לה חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה שמעתתא [3]פתח הכתוב בנזקי ממונו וסיים בנזקי גופו לומר לך אשו משום חציו: [10]ויתאוה דוד ויאמר מי ישקני מים מבור בית לחם אשר בשער ויבקעו שלשת הגבורים במחנה פלשתים וישאבו מים מבור בית לחם אשר בשער [וגו'] מאי קא מיבעיא ליה אמר רבא אמר ר"נ טמון באש קמיבעיא ליה אי כר' [7]יהודה אי כרבנן ופשטו ליה מאי דפשטו ליה רב הונא אמר גדישים דשעורים דישראל הוו דהוו מטמרי פלשתים בהו וקא מיבעיא ליה מהו להציל עצמו בממון חבירו שלחו ליה [8]אסור להציל עצמו בממון חבירו אבל אתה מלך אתה [3][ומלך] [9]פורץ לעשות לו דרך ואין מוחין בידו ורבנן ואיתימא רבה בר מרי אמרו גדישים דשעורין דישראל הוו וגדישין דעדשים דפלשתים (א) וקא מיבעיא להו מהו ליטול גדישין של שעורין דישראל ליתן לפני בהמתו על מנת לשלם גדישין של עדשים דפלשתים שלחו ליה [11]חבול ישיב רשע גזילה ישלם אע"פ שגזילה משלם רשע הוא אבל אתה מלך אתה ומלך פורץ לעשות לו דרך ואין מוחין בידו בשלמא למאן דאמר לאחלופי היינו דכתיב חד קרא [12]ותהי שם חלקת השדה מלאה עדשים וכתיב חד קרא [13]ותהי חלקת השדה מלאה שעורים אלא למאן דאמר למקלי מאי איבעיא להו להני תרי קראי אמר לך דהוו נמי גדישים דעדשים דישראל דהוו מיטמרו בהו פלשתים בשלמא למאן דאמר למקלי היינו דכתיב [14]ויתיצב בתוך ויצילה אלא למ"ד לאחלופי מאי ויצילה דלא שבק להו לאחלופי בשלמא הני תרתי היינו דכתיב תרי קראי אלא

כלי טוב. בעוד חמה זורחת ילין במלון ולא יתמין עד שתחשך ולבקר לא ישכים לילאת עד שיאיר. כי טוב ליצנא מעליא האור כי טוב כלומר טוב הוא לילאת בו וליכנס בו מפני המזיקין והליסטין: **חרב.** חרבו של מלאך המות: **אימה.** אימת מות של מלאך ולא בגלוי כל כך: **רתחא.** דבר: **סכר כוי.** סתם חלונות: **אם אמרנו כו'.** באלרבעה אנשים מצורעים: **דליכא ספק נפשות.** במקום שמגלה שם: **פא שמע.** וסיפיה דקרא ועתה לכו ונפלה אל מחנה ארם אם אם יחיונו נחיה וגו': **וה"מ דליכא בהו נקבה.** דהתם משום נקבה הוא דעבדי: **דשוויא לתרוייכו.** אגדתא ושמעתתא בדבר אחד ושניכם שוין בה שתתרלו ותחפלו בה: **כי פלא מעלמה.** אנחנו גרמנו לו שקלקלנו והבעתים הקב"ה לשלם כאילו הוא הבעירה: **פתח הכתוב בנזקי.** שהזיק ממונו דכתיב כי תצא משמע מעצמה שהדליק בתוך שלו והלכה ודלקה בתוך של חבירו: **וסיים בנזקי גופו.** שקרלו מבעיר בידים: **משום חציו.** כזורק חץ שמזיק למרחוק דאיהו גופיה עביד הכא גמי איהו גופיה עביד ונפקא מיניה לחייבו בד' דבריס אם הוזק בה אדם כדאמרינן בפ"ד (דף כג.): **אשר בשער.** סנהדרין זקני השער: **טמון באש קמיבעיא ליה.** מעשה בא לפניו בממונה שהרפו אנשיו גדיש של ישראל ונלך לשאול הלכה אם חייבין לשלם כליס הטמונים בתוכו כר' יהודה או פטורין כרבנן: **גדישין דשעורין הוו.** אקרא סמיך דכתיב (א) ותהי חלקת השדה מלאה שעורין: **מנך פורץ.** גדר שדה אחריס לעשות לו דרך ולאוכלוסין שלו דאמרי' בב"ב (דף ק:) דרך המלך אין לה שיעור: **מלאה שעורים כו'.** בדברי הימים: **מלאה עדשים.** בספר שמואל: **ויצילה.** שלא ישרפוה הואיל ואסור להציל את עצמו בממון חבירו:

ס"ג

עין משפט נר מצוה

נד א מיי' פ"ח מהלכות חובל ומזיק הלכה [ח] ב ג סמג עשין עח טוש"ע ח"מ סימן שפח סעיף ב: **נה ב** מיי' פ"ה מהל' מלכים הלכה ג:

תורה אור השלם

1. וּלְקִחְתֶּם אֲגֻדַּת אֵזוֹב וּטְבַלְתָּם בַּדָּם אֲשֶׁר בַּסַּף וְהִגַּעְתֶּם אֶל הַמַּשְׁקוֹף וְאֶל שְׁתֵּי הַמְּזוּזֹת מִן הַדָּם אֲשֶׁר בַּסַּף וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מֶפֶתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר:
שמות יב כב
2. לֵךְ עַמִּי בֹא בַחֲדָרֶיךָ וּסְגֹר דְּלָתְךָ בַּעֲדֶךָ חְבִי כִמְעַט רֶגַע עַד יַעֲבֹר זָעַם:
ישעיהו כו כ
3. מִחוּץ תְּשַׁכֵּל חָרֶב וּמֵחֲדָרִים אֵימָה גַּם בָּחוּר גַּם בְּתוּלָה יוֹנָק עִם אִישׁ שֵׂיבָה:
דברים לב כה
4. כִּי עָלָה מָוֶת בְּחַלּוֹנֵינוּ בָּא בְאַרְמְנוֹתֵינוּ לְהַכְרִית עוֹלֵל מִחוּץ בְּחוּרִים מֵרְחֹבוֹת:
ירמיהו ט כ
5. וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה לָגוּר שָׁם כִּי כָבֵד הָרָעָב בָּאָרֶץ:
בראשית יב י
6. אִם אָמַרְנוּ נָבוֹא הָעִיר וְהָרָעָב בָּעִיר וָמָתְנוּ שָׁם וְאִם יָשְׁבֵנוּ פֹה וָמָתְנוּ רְעָתָה לְכוּ וְנִפְּלָה אֶל מַחֲנֵה אֲרָם אִם יְחַיֵּנוּ נִחְיֶה וְאִם יְמִיתֵנוּ וָמָתְנוּ:
מלכים ב ז ד
7. כִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמָצְאָה קֹצִים וְנֶאֱכַל גָּדִישׁ אוֹ הַקָּמָה אוֹ הַשָּׂדֶה שִׁלֵּם יְשַׁלֵּם הַמַּבְעִר אֶת הַבְּעֵרָה:
שמות כב ה
8. כִּלָּה יְיָ אֶת חֲמָתוֹ שָׁפַךְ חֲרוֹן אַפּוֹ וַיַּצֶּת אֵשׁ בְּצִיּוֹן וַתֹּאכַל יְסוֹדֹתֶיהָ:
איכה ד יא
9. וַאֲנִי אֶהְיֶה לָּהּ נְאֻם יְיָ חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב וּלְכָבוֹד אֶהְיֶה בְתוֹכָהּ:
זכריה ב ט
10. וַיִּתְאַוֶּה דָוִד וַיֹּאמַר מִי יַשְׁקֵנִי מַיִם מִבְּאֵר בֵּית לָחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁעַר: וַיִּבְקְעוּ שְׁלֹשֶׁת הַגִּבֹּרִים בַּמַּחֲנֶה פְּלִשְׁתִּים וַיִּשְׁאֲבוּ מַיִם מִבְּאֵר בֵּית לָחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁעַר וַיִּשְׂאוּ וַיָּבִאוּ אֶל דָּוִד וְלֹא אָבָה לִשְׁתּוֹתָם וַיִּסֵּךְ אֹתָם לַיְיָ:
שמואל ב כג טו-טז
11. חֲבֹל יָשִׁיב רָשָׁע גְּזֵלָה יְשַׁלֵּם בְּחֻקּוֹת הַחַיִּים הָלֵךְ לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת עָוֶל חָיוֹ יִחְיֶה לֹא יָמוּת:
יחזקאל לג טו
12. וְאַחֲרָיו שַׁמָּא בֶן אָגֵא הָרָרִי וַיֵּאָסְפוּ פְּלִשְׁתִּים לַחֲיָה וַתְּהִי שָׁם חֶלְקַת הַשָּׂדֶה מְלֵאָה עֲדָשִׁים וְהָעָם נָס מִפְּנֵי פְּלִשְׁתִּים:
שמואל ב כג יא
13. הוּא הָיָה עִם דָּוִיד בִּפֹּס דַּמִּים וְהִפְּלִשְׁתִּים נֶאֱסְפוּ שָׁם לַמִּלְחָמָה וַתְּהִי חֶלְקַת הַשָּׂדֶה מְלֵאָה שְׂעֹרִים וְהָעָם נָסוּ מִפְּנֵי פְּלִשְׁתִּים:
דברי הימים א יא יג
14. וַיִּתְיַצֵּב בְּתוֹךְ הַחֶלְקָה וַיַּצִּילָהּ וַיַּךְ אֶת פְּלִשְׁתִּים וַיַּעַשׂ יְיָ תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה: שמואל ב כג יב

מסורת הש"ס

(א) פסחים ב. [וע"ש] תענית י: [וע"ש], ב) [סנהדרין לט.], ג) לעיל כב:, ד) [לקמן סח.], ה) [לקמן קח:], ו) ב"מ ק: סנהדרין כ: [יבמות עו:], ז) [למס"ש תוס' גיטין סח. ד"ה וכתיב כו' דאע"פ שהפסוק לא נכתב עדיין היו יודעין ריתא ג"כ הכא ועי' סנהדרין כפ.], ח) [דס"ל ל יח], ט) [ד"ה שנאמר], י) [עי' תוספות פסחים ב. ד"ה יכנס ותוספות יומא כח. ד"ה אמר וחולין לא: ד"ה מהכא],

הגהות הב"ח

(א) גמ' דפלשתים הוו וקא מיבעיא:

גליון הש"ס

גמ' **רבא** בעידן רתחא. עיין תשובת רשב"ם סימן קלה: **שם** מהו ליטול גדישין וכו'. עי' סנהדרין דף כ ע"ב תוד"ה מלך: **תוס' ד"ה שמלאך** המות וכו' **לא גרסי'.** עי' בגן המלך שבסוף תשובת גיגת וכדיס חלק"ח וי"ד אות כה:

מוסף רש"י

לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב. היוצא לדרך יכנס ערבית לבית מלון בעוד החמה זורחת ולמחר יתמין עד הנץ החמה ויצא ולא יאחר טוב לו, שהאור טוב לו שנאמר באור כי טוב, ומה היא טובתו, מפני החיות ומפני הלסטים (פסחים ב.) אי נמי שלא יפול בצורות ובקיעים שבעיר, שלא יעלולו עליו עלילות מרגל אתה אי גנב (תענית י:). דשוויא לתרוייכו. שהרא מועלת לשניכם, כמו (אסתר ג) אין שווה להמיסה (סנהדרין לט.). פתח הכתוב בנזקי ממונו. דכתיב כי תצא אש, דמשמע מעצמה, וסיים בנזקי גופו. דקרי ליה מבעיר (לעיל כג.). אשר. השולח את הבעירה, משום חציו. מייבו הכתוב דן, דאיהו קעביד דהוי כחוכך דן (לעיל כב.). ומלך פורץ גדר. גדרות אחריס, לעשות לו דרך. לשדהו ולכרמו (סנהדרין כ:) לעשות לו דרך אלר מביתו לפרדסו או לכרמו (יבמות עו:) ולא יטה ימין ושמאל, וכספרי בפרשת המלך ופקח לן מקראי, ורבאה בעיני דמדכתב בגלמי רוח לבנו מאחיו קדריש, גלהו משל אחיו, דלדרשינן נמי והכהן הגדול מאחיו (רשב"ם ב"ב צט:).

(ב) פסחים ב. [וע"ש] תענית י: [וע"ש], ג) [סנהדרין לט.], ד) לעיל כב:, ה) [לקמן סח.], ו) [לקמן קח:], ז) ב"מ ק: סנהדרין כ: [יבמות עו:], ח) [למס"ש תוס' גיטין סח. ד"ה וכתיב כו' דאע"פ שהפסוק לא נכתב עדיין היו יודעין ריתא ג"כ הכא ועי' סנהדרין כפ.], ט) [דס"ל ל יח], י) [ד"ה שנאמר], כ) [עי' תוספות פסחים ב. ד"ה יכנס ותוספות יומא כח. ד"ה אמר וחולין לא: ד"ה מהכא],

הכונס פרק ששי בבא קמא סא.

ה"ג אלא למאן דאמר טמון באש תרתי קראי למה לי. לא נעי דלמה לי כלל קראי דחד קרא אנטריך לכל הפחות משום בעיא דטמון והא דכתיב ויצילה לר"י הצילה אלא הנא נתחייב לשלם אכל תרי קראי למה לי דלמ"ד לאחלופי אע"פ שאם לא היו עדשים היו צריכים ליטול אם מותר ליטול שעורים על מנת לשלם דמיס מ"מ הזכיר עדשים לפי שהיו מזומנים שם והיו רוצים לפרעם מתחיכן ולמ"ד להציל עצמו בממון חבירו מיבעיא ליה בשעורין דלא חשיבי כל כך ובעדשים דחשיבי טובא אלא למ"ד טמון תרוייהו למה לי ובקונטרס גרס קראי למה לי: **מאי ולא אבה דוד לשתותם.** הוה מצי למימר אחד מהנך דמיבעיא ליה עם טמון אלא משמע ליה דאכל מילתא דאיבעיא ליה קאי ומכאן קשה לפי פירוש הקונטרס דמעשה בא לפניו שנתרפו אנשיו גדיש והיו בה כלים טמונים דלפירושו הוה ליה למימר שלא אבה דוד לשתות היינו שלא רצה להפטר מחמת שהוא מלך:

עברה גדר שהוא גבוה ארבע אמות. בגמרא מפרש ארבע אמות משפת קוצים ולמעלה ונראה לר"י דאייבי שאין הגדר גבוה מן השלהבת שאם היה גבוה יותר מאי קמפליג בין קולחת לנכפפת מה לי זה ומה לי זה כיון שהגדר גבוה מן השלהבת מה יכולה להזיק אלא ודאי בשאין גבוה מן השלהבת איירי ומיהו כשאין עני הדליקה גבוהין מן הגדר איירי שאם היו גבוהין מן הגדר מה מועיל שהגדר גבוה מן הקוצים הרי הוא כאילו היתה המדורה על הגדר אלא כשעני הדליקה שויס לגדר איירי או נמוכים מן הגדר ועוד נראה דגבוה ד' אמות דקתני אעני הדליקה קאי שהגדר גבוה מעני הדליקה ארבע אמות ורב פפא נא להוסיף בגמ' משפת קוצים ולמעלה נמי בעינן ארבע אמות אבל פשיטא דמתניתין אעני הדליקה קאי ולשון עבר לא שייך אם לא היה הגדר גבוה מעני הדליקה אע"פ שהשלהבת עולה למעלה מן הגדר:

והתניא עברה גדר בו'. אומר ר"י דאי גרסי' בברייתא עד ובמתניתין לא גרסינן עד לא ניחא דלא שייך למפרך כלל דפשיטא דברייתא מלמטה למעלה קא משיב דבעינן אחר לא מיפרש אלא עד ולא עד בכלל דבכל מקום ד' אמות כלמעלה מד' אמות ובמתניתין לא קתני עד דבארבע אמות פטור ואפילו קתני במתניתין עד כמו בברייתא אין שייך להקשות דפשיטא דמתניתין לא מיפרשא אלא מלמעלה למטה וברייתא לא מיפרשא אלא מלמטה למעלה אבל אי במתניתין קתני עד ובברייתא לא קתני עד אז שייך למפרך שפיר אי נמי בשניהם אין עד שייך למפרך שפיר דמתניתין קתני בד' אמות פטור וברייתא קתני חייב וא"ת אי בשניהם אין עד אמאי אנטריך לשנויי מתניתין מלמעלה למטה וברייתא מלמטה למעלה לימא מתניתין ד' אמות דוקא בלא עד וברייתא מיפרשא בעד וי"ל דכיון דלא קתני עד לא כאן ולא כאן סברא הוא דכי היכי דהך מיפרשא בעד הך נמי מיפרשא בעד[ד]:

לא שנו אלא בקולחת. אגדר קאי אבל בנכפפת אפי' עד מאה אמה ולא גרס מאה מיל דמיל לא שייך בגובה ולפי הספרים דגרסי מאה מיל ל"ל דקאי אדרך רה"ר ואין נראה דהא בסמוך מייתי משנה דדרך הרבים ואמרינן עלה מאן תנא משמע דעד השתא לא איירי בה אע"ג דברייתא דתניא כוותיה גרס מיל דברוחב אייבי ולא בגובה כדקתני ועצים מצויין לה מ"מ שפיר קאמר תניא כוותיה דברייתא מוקמה למתניתין בקולחת: **דדרך** הרבים מאן תנא רבי אליעזר היא. למתניתין קאי והוי סתם ואח"כ מחלוקת: **מאן** דאמר נהר ממש אע"ג דלית ביה מיא. ואע"ג דברשות הרבים בעי ט"ז אמות הכא סגי בח' אמות מתוך שהנהר עמוק וגם יש בו קרירות מים שעוברים בו תמיד: **אלו** מפסיקין לפאה בו'. במסכת פאה (פ"ב מ"ח) גרס בסדר המשנה דרך היחיד ואח"כ דרך הרבים ומפרש בירושלמי דמשום סיפא אינטריך למיתני דקתני הכל מפסיקין לזרעים ואינו מפסיק לאילן דקמ"ל דאפילו דרך הרבים אינו מפסיק לאילנות ועוד [קא] חשיב שם שביל היחיד ושביל הרבים הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים והשתא שביל היחיד אינטריך לאשמועינן דאע"פ שהוא קטן מדרך מפסיק מאחר שהוא קבוע ודרך היחיד אנטריך דס"ד כיון שאין קבוע לא מפסיק אע"פ שהוא רחב ושביל הרבים אנטריך דס"ד אמינא דבשביל היחיד הוא דבעינן קבוע בימות החמה ובימות הגשמים אבל שביל הרבים אע"פ שאין קבוע בימות הגשמים מפסיק קא משמע לן:

שמחלקת שלל לאגפיה. כשגדלה האמה מתמלאה מים בורות שיחין ומערות שסביבותיה שמשקין בהם השדות:

ה"ג קראי למה לי ולא גרסינן תרי: **מכדי גמרא שנאו ליה.** לא נצרך אלא לגמוד הלכה כמו ששנאו לו ומאי ולא אבה: **דעבד לשם שמים.** כיון דאיכא איסורא גבי איניש דעלמא: **מתני' דרך הרבים.** י"ו אמות מעגלות דדגלי מדבר יליפינן במסכת שבת (ד' לא.): **גמ' פגה דידן קא חשיב מלמעלה למטה שש אמות או חמש אמות או ד' אמות פטור.** דס"ל עד ועד בכלל: **ופגה ברא קחשיב מלמטה למעלה שתי אמות או שלש אמות חייב.** וד' אמות פטור דס"ל עד ולא עד בכלל. וכולן שוין בד' אמות דפטור לתנא דידן עד ועד בכלל לתנא ברא עד ולא עד בכלל: **ואפילו בשדה קוצים.** אפילו היתה שדה שקופצת [1] [לשם] האור מעל לגדר מלאה קוצים שנוח האש לבער בה ולדלג פטור: **לא שנו.** דפטור: **אלא בקולחת.** אש שקולת מתמר ועולה למעלה: **אבל בנכפפת.** שהרוח מטה אותה וכופה לגדדין ומפסיק השלהבת ודולגת לשון מורי. ליגא אחריגא נכפפת אש נמוכה הולכת ונסרכת בעשבים ובקסמים שעל גבי קרקע הלכך אפילו עברה דרך רה"ר רחב מאד חייב: **כמה דברים אמורים.** לאש עברה דרך רה"ר פטור: **שנוגים.** לקמיה מפרש: **ר"א.** [2] **בתמניתין** [ע"ב] : **אריבא דדלאי.** יאור קטן שדולין ממנו ומשקין שדות: **מאן דאמר נהר ממש אע"ג דליה ביה מיא.** דהואיל ורחב הוי כדרך הרבים: **מפסיקין לפאה.** להניח פאה מכל אחד ואחד: **הנחל.** שדה מכאן ושדה מכאן ונחל עמוק באמצע חייב להניח פאה מכל אחד ואחד: **דרך היחיד.** ארבע אמות: **שונין.** מתקבלין כמו מן השלג של ציצים (ציצה דף ז.). דבר אחר לשון שלג ומלקוח (במדבר לא) דבר המקובץ: **שמחלקת שלל לאגפיה.** שמשקין אותן ממנה והן עושין פירות:

באגני

או נהר: רב אמר נהר ממש ושמואל אמר אריתא דדלאי מ"ד נהר ממש אע"ג דליכא מיא ומ"ד אריתא דדלאי אי אית ביה מיא אין אבל לית ביה מיא לא תנן התם [3] [ד]ואלו מפסיקין לפאה הנחל והשלולית [ה]ודרך היחיד ודרך הרבים מאי שלולית אמר רב יהודה אמר שמואל מקום שמי גשמים שוללין שם רב ביבי א"ר יוחנן אמת המים שמחלקת שלל לאגפיה מאן דאמר מקום שמי גשמים שוללין שם כ"ש אמת המים ומאן דאמר אמת המים אבל מקום שמי גשמים שוללין שם לא מפסקי דהנהו

אלא למ"ד טמון באש קמיבעיא ליה מאי איבעי ליה קראי אמר לך טמון וחדא מהנך קמיבעיא ליה בשלמא למ"ד הני תרתי היינו דכתיב [1] ולא אבה דוד לשתותם אמר ביון דאיכא איסורא לא ניחא לי אלא למ"ד טמון באש קא מבעיא ליה מכדי גמרא הוא דשלחו ליה מאי לא אבה דוד לשתותם דלא אמרינהו משמייהו אמר כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי כל המוסר עצמו למות על דברי תורה אין אומרים דבר הלכה משמו [1] ויסך אותם לה' בשלמא למ"ד הני תרתי משום דעבד לשם שמים אלא למ"ד טמון באש מאי ויסך אותם לה' דאמרינהו משמא דגמרא: **מתני'** [א]עברה גדר שהוא גבוה ד' אמות או דרך הרבים או נהר פטור: **גמ'** והתניא עברה גדר שהוא גבוה ארבע אמות חייב אמר רב פפא [ב]תנא דידן קא חשיב מלמעלה למטה שש אמות פטור חמש אמות פטור עד ארבע אמות פטור תנא ברא מלמטה למעלה קא חשיב שתי אמות חייב שלש אמות חייב עד ארבע אמות חייב אמר רבא ד' אמות שאמרו דפטור אפילו בשדה קוצים אמר רב פפא ומשפת קוצים ולמעלה ד' אמות אמר רב [ב]לא שנו אלא [ג]בקולחת אבל בנכפפת אפילו עד מאה אמה חייב ושמואל אמר מתני' בנכפפת אבל בקולחת אפי' כל שהוא פטור תניא כוותיה דרב בד"א בקולחת אבל בנכפפת ועצים מצויין לה אפילו עד מאה מיל חייב [ג]עברה נהר או שלולית שהם רחבים ח' אמות פטור: דרך הרבים: מאן תנא אמר רבא ר"א היא [ד]דתנן רבי אליעזר אומר שש עשרה אמות כדרך רה"ר [ד](פטור):

בתגני

מסורת הש"ס

א) [נ"מ נב. ע"ס], ב) גי' הרמב"ם בקודמם, ג) ס"א דתניא ועיין רש"ל, ד) מהרש"ס מ"ז, ה) פאה פ"ב [מ"ח] ב"ב נה. מנחות עח: מ"כ פ' קדושים, ו) נ"א עליו, ז) בס"א: במתניתא, ח) [וע"ר תוספות חולין נד: ד"ה כפלגי],

תורה אור השלם

1. וַיִּבְקְעוּ שְׁלֹשֶׁת הַגְּבָרִים בְּמַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים וַיִּשְׂאֲבוּ מַיִם מִבְּאֵר בֵּית לֶחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁעַר וַיִּשְׂאוּ וַיָּבִאוּ אֶל דָּוִד וְלֹא אָבָה לִשְׁתּוֹתָם וַיִּסֵּךְ אֹתָם לַיְיָ: שמואל ב כג טז

מוסף רש"י

ואלו מפסיקין לפאה. למת שמי פאות (מנחות עא:). **הנחל.** כגון נחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יחרש, קרקע קשה מלא צרורות וחצנים שאין ראוי לזריעה (רשב"ם ב"ב נה.). **והשלולית.** קבוצת מי גשמים (שם) ואם יש שם זריעה מכאן ומכאן נותן פאה לכל אחד ואחד, דהויא שלולית מפסקא להו (מנחות עא:). **ודרך הרבים.** ט"ז אמה (שם).

עין משפט נר מצוה

נז א מיי' פי"ד מהלכות מזקי ממון הלכה ג סמג עשין סט טוש"ע ח"מ סי' מיח סעי' ג ד:
נז ב מיי' שם וגרס בקולחת ועיין במ"מ טול ש"ע שם סעיף ה:
נח ג מיי' שם הלכה ב טוש"ע שם סעיף ד:
נט ד מיי' פ"ג מהל' מתנות עניים הל' ג:
ס ה מיי' שם הלכה ג:

רבינו חננאל

אמר רב פפא משפת הקוצים ולמעלה. פירוש, משפת קוצים ולמעלה בעינן גדר ארבע אמות, כך פר"ח זצ"ל. אמר רב לא שנו אלא בקודחת אלא בנכפפת. פי' כגון אש נוקבת ושורפת מלשון קדחה באפי. אבל אם היא נכפפת, כמו קופצת. יש ששונין קולחת, ופי' עומדה כמו קלח של כרוב, נכפפת הולכת ובאה. דרך הרבים. מאן תנא דאמר פטור, אמר רבא ר' אליעזר היא דתנן במתני' ר' אליעזר אומר שש עשרה אמות כדרך רשות הרבים. פר"ח זצ"ל יש מי שאומר שיש בה שמונה אמות, כר' אליעזר דאמר אם יש לו שש עשרה אמה כדרך הרבים שידליק האש באמצעו פטור, הנה יבוא לו שמונה אמות מזה הצד ושמונה אמות מזה הצד כשיעור ברייתא. ויש אומרים מאן תנא דתניא אם יפסיק דרך הרבים פטור. ואמר רבא ר' אליעזר היא דתני שש עשרה אמה כדרך הרבים. מאי שלולית אמר רב יהודה אמר שמואל מקום שמימי גשמים שוללין. פי' יורדין ונקוין מלשון כי ישל דיתך וכתיב וגם שול תשולו לה. ור' יוחנן אמר אמת המים המחלקת שלל לאגפיה, פי' כשתמלא אמת המים מתמלאין גדותיה סביבותיה. אבל מי גשמים לא מפסקי. הנהו

סא: הכונס פרק ששי בבא קמא

ולית ליה לר"ש שיעורא. קס"ד הכל לפי היזק הדליקה ישלם אפילו אין לאוי לעבור: **לא** יעמיד אדם תנור בתוך ביתו כו'. שיכול לעכב עליו בעל העלייה אם הבית של אחד והעלייה של אחר היה מעמידו בעלייה בעל הבית מעכב ובקונטרס פירש לענין בני העיר שמעכבין עליו וכמו שפירש ניחא להוי דומיא דאינך מתניתין דהתם בפרק לא יחפור (ב"ב כ:):

לפלוג וליתני בדידה. וא"ת השתא נמי קא מפליג בדידה במדליק בתוך שלו וי"ל דע"כ סיפא בתוך ביתו של חבירו מדליק דאי במדליק בתוך שלו אע"פ שדרך בני אדם להניח בבתים היה פטור ומכ"מ אינו משלם אלא גדיש של חטין או גדיש של שעורין משמע דאפילו מוריגים וכלי בקר שדרך להניח בגדיש לא משלם אלא גדיש לבדו והשתא בכל ענין שנעמיד דברי רב כהנא פריך רבא עליה שפיר דאם ר"ל רב כהנא מחלוקת בתוך שלו ופליגי במוריגין וכלי בקר דר"י מחייב וחכמים פוטרין אבל במדליק בשל חבירו אפילו רבנן מחייבי אמוריגין וכלי בקר אם כן שפיר פריך לדיפלוג בדידה בגדיש עלמה דהא בירה נמי לא מיתוקמא אלא במדליק בשל חבירו ואם ר"ל רב כהנא מחלוקת במדליק בתוך שלו דפליגי אפילו באינך דר' יהודה מחייב אע"פ דאין דרך אינך להניח בגדיש ורבנן פטרי אפי' במוריגין כדפרישית מ"מ כשמסיים אבל במדליק בתוך של חבירו ד"ה משלם כל מה שבתוכו אפילו אינך נמי קאי דמשמע ד"ה משלם כל מה שבתוכו לרבנן כמו לר"י הלכך פריך שפיר לפלוג וליתני בדידה לשמעינן אפי' אינך בגדיש דאין דרכו להניח דהוי רבותא טפי ועוד שקשה לשון המשנה דקתני שדרך בני אדם להניח בבתים דאפי' אין דרך נמי מחייבי רבנן במדליק בתוך של חבירו:

אלא אמר רבא בתרתי פליגי ט)[פליגי] במדליק בתוך שלו כו'. דר"י מחייב אפי' אינך בגדיש שאין דרך להניח מדינקו מודים חכמים במדליק את הבירה הלכך נקט בירה שרוצה למנוע שיחייבו רבנן אפי' באינך כמו ר"י ואי רבי יהודה לא מחייב במדליק בתוך שלו אלא דוקא במוריגין הוה ליה לפלוגי בדידה ולימא דמודים חכמים במדליק גדיש של חבירו דחייב במוריגין אלא ודאי מחייב ר"י במדליק בתוך שלו אפי' באינך בגדיש ורבנן לא מחייבי אפי' במוריגין דקתני אינו משלם אלא גדיש של חטים כו' ופליגי נמי במדליק בתוך של חבירו דר' יהודה מחייב אפי' באינך בגדיש ורבנן לא מחייבי אלא גדיש במוריגין של חבירו שדרכו להניח בגדיש אם אינך מחלוקת דמלתא דמלתא לשדוכי אינש עבדיה לשמור גדישו, ואיידי דנקט גבי עבד כפות וסמוך, נקט גבי גדי כפות וסמוך, ואע"ג דבגדי אין לומר היה לו לנרוח, שהרי אין בו דעת, ואם אינו כפות וסמוך נמי חייב כדאמרינן (לעיל כב.) שור וכממונו (לעיל כב:).

באגני דארעא מקרו: **מתני'** המדליק בתוך שלו עד כמה תעבור הדליקה רבי אלעזר בן עזריה אומר רואין אותו כאילו הוא באמצע בית כור ר"א אומר ט"ז אמות כדרך רה"ר רבי עקיבא אומר חמשים אמה ר"ש אומר [1]שלם ישלם המבעיר את הבערה [א]הכל לפי הדליקה: **גמ'** ולית ליה לר"ש שיעורא בדליקה והתנן [ב]לא יעמיד אדם תנור בתוך הבית אלא אם כן יש על גבו גובה ד' אמות היה מעמידו בעלייה עד שיהא תחתיו מעזיבה שלשה טפחים ובכירה טפח [ג]ואם הזיק משלם מה שהזיק ר' שמעון אומר לא נאמרו שיעורין הללו אלא שאם הזיק פטור מלשלם אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הכל לפי גובה הדליקה אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה [ד]כר' שמעון וכן אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כר"ש: **מתני'** [ד]המדליק את הגדיש והיו בו כלים ודלקו ר"י אומר משלם מה שבתוכו וחכ"א אינו משלם אלא גדיש של חטין או של שעורין [ה]היה גדי כפות לו ועבד סמוך לו ונשרף עמו עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרף עמו פטור [ו]ומודים חכמים לר"י במדליק את הבירה שהוא משלם כל מה שבתוכה שכן דרך בני אדם להניח בבתים: **גמ'** אמר רב כהנא מחלוקת במדליק בתוך שלו והלכה ואכלה בתוך של חבירו דר"י [ז]מחייב אנזקי טמון באש ורבנן פטרי אבל במדליק בתוך של חבירו דברי הכל משלם כל מה שבתוכו א"ל רבא אי הכי אדתני סיפא מודים חכמים לר"י במדליק את הבירה שמשלם כל מה שבתוכה שכן דרך בני אדם להניח בבתים לפלוג וליתני בדידה בד"א במדליק בתוך שלו והלכה ואכלה בתוך של חבירו אבל מדליק בתוך של חבירו דברי הכל משלם כל מה שהיה בתוכו אלא אמר רבא בתרתי פליגי פליגי במדליק בתוך שלו והלכה ואכלה בתוך של חבירו דר"י מחייב אטמון באש ורבנן סברי לא מחייב ופליגי נמי במדליק בשל חבירו דר"י סבר משלם כל מה שבתוכו ואפילו ארנקי ורבנן סברי [ח]כלים שדרכן להטמין בגדיש כגון מוריגין וכלי בקר הוא דמשלם כלים שאין דרכן להטמין בגדיש לא משלם תנו רבנן המדליק את הגדיש והיו בו כלים ודלקו ר"י אומר משלם כל מה שהיה בתוכו וחכמים אומרים [ח]אינו משלם אלא גדיש של חטין או גדיש של שעורין ורואין מקום כלים כאילו הוא מלא תבואה במה

נאגני. כמו באגנות (שמות כד) קוניי"ש בלע"ז: **מתני' נאמלא** ביה כור. אם יש לו חצי בית כור לכל רוח פטור. ובקולחת שדילגה וכדאקוקימנא [ע"פ] אבל נכפפת בוערת והולכת כל שעה אפילו עד מאה מיל חייב: **הכל לפי הדליקה.** קס"ד ה"ק הכל ישלם כל כמה שהדליק בין רחוק בין קרוב: **גמ' לא יעמיד.** בני העיר מעכבין עליו שלא תבער האש בתקרה: **מעזיבה.** טיח של סיד על תקרה. ודומה לו בספר עזרא (נחמיה ג) ויעזבו (את) ירושלים עד החומה: **ובכירה.** שפחותה מתנור ואין מבעירין בתוכה אש גדול: **לפי גובה.** כשהאש גבוהה וגדולה קופצת למרחוק: **מתני' אלא גדיש של חטין או גדיש של שעורין.** אם חטין חטין אם שעורין שעורין: **היה גדי כפות לו כו' חייב.** על הגדי דבעלי חייב נמי אתרבו מאו הקמה[1] ומשום דקס ליה בדרבה מייב ליכא למפטריה דאינו חייב מיתה על העבד דהואיל ואינו כפות היה לו לברוח ופטור עליו ממיתה ומתשלומים. אבל היה עבד כפות לו פטור אפילו על הגדי ועל הגדיש דחייב מיתה על העבד דכתיב נקב יגקס (שמות כא) וקס ליה בדרבה מייב ואפי' לא התרו בו שאינו נהרג הא קי"ל (כתובות ד' לד:) דחייבי מיתות שוגגין פטורין. ובגדי לא שני לן בין כפות לשאינו כפות ואיידי דנקט בעבד נקט בגדי. [2]ואיכא דאמרי בגדי נמי דוקא נקט סמוך פטור דהיה לו לברוח והכי קאמר היה עבד כפות לו או גדי סמוך לו פטור ואע"ג דפשיט בשילהי פ' שני (מז.) שור כממונו דאם הניח נחלת עליו ונשרף חייב התם הוא דהניח על גבי שור דלא היה לו לשור ליטול אבל הכא היה לו לברוח: **גמ' בתוך של חבירו.** אין לו רשות והוי כמאבד בידים: **במדליק אם הבירה.** בתוך של חבירו הוא ואפ"ה יהיב טעם משום דדרך בני אדם להניח כלים בבתים אבל גדיש לא: **בדידה.** בגדיש ולשמעינן אע"פ שאין דרך להטמין בו חייב הואיל והדליק לתוך של חבירו וכ"ש בירה: **בתרתי פליגי [פליגי] במדליק בתוך שלו כו'.** ופטרי רבנן אפילו כלים שדרכן להטמין בגדיש דהא גזירת הכתוב הוא דטמון באש פטור ור' יהודה מחייב אטמון ובכלים ל"ש אותן שאין דרכן להטמין וכ"ש אותן שדרכן להטמין: [3]**בירה.** מגדל גדול: **מוריגין.** קרשים [4][נקוביס] ובהן [5] יתידות ודשין בהן את התבואה: ד"ה

סא א מיי' פי"ד מהל' מזקי ממון הלכה כ סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סימן תיח סעיף ג:

סב ב ג מיי' פ"ט מהל' שכנים הלכה יא סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן קנה סעיף ח:

סג ד מיי' פי"ד מהל' מזקי ממון הלכה ח סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' תיח סעיף יג:

סד ה מיי' שם הל' י:

סה ו ז ח מיי' שם הל' יא והל' ח ט סמג שם טוש"ע שם:

מוסף רש"י

אלא אם כן יש על גבו גובה ארבע אמות. חלל גובה ארבע אמות מפי התנור עד התקרה, כדי שלא יאחז האור בתקרה (ב"ב כ:). עד שיהא תחתיו מעזיבה. אשטרי"ך בלע"ז טיח קרקע, שלשה טפחים. שלא תבער התקרה תחתיה של עליה, ועל גביו ד' אמות (שם). ובכירה. אף היא כלי חרס שפופרים קדירה על חללה ואין עושין בתוכה היסק גדול כמו שעושין בתנור (שם) שאין היסק שבה גדול, טפח. מעזיבה יהא תחתיה (ב"מ קיח:). ואם הזיק. שדלק הבית והדליק את סביביו (שם) אחר שהיו שם כל השיעורין הללו, משלם מה שהזיק. ואע"פ כן מעכבין עליו הבכים להרחיק בכל השיעורים הללו, שמא ידליק בהיסח ואין לו מה לשלם (ב"ב כ:). היה גדי כפות לו. לגדיש, ועבד סמוך לו. לגדיש, ונשרף עמו חייב. אגדי ואגדיש, לפי שאין לו דין מיתה בשביל העבד שהיה לו לברוח (לעיל כב: וכעי"ז לעיל מג:). עבד כפות לו וגדי סמוך לו כו'. פטור. אגדי ואגדיש, דקס ליה בדרבה מייב, שהתורג העבד ההוא דכתיב נקב יגקס, והאי דנקט גדי משום דמוקמינן בגדי דחד ועבד דחד, דבגדיש ועבד ליכא לאוקמי הכי, דאורחא דמלתא לשדוכי אינש עבדיה לשמור גדישו, ואיידי דנקט גבי עבד כפות וסמוך, נקט גבי גדי כפות וסמוך, ואע"ג דבגדי אין לומר היה לו לברוח, שהרי אין בו דעת, ואם אינו כפות וסמוך נמי חייב כדאמרינן (לעיל כב.) שור וכממונו (לעיל כב:).

מסורת הש"ס

א) ב"מ קיח: ב"ב כ:, ב) פי' ר"ש דמתני'. רש"ל, ג) לעיל כב: מג:, ד) [עי' בתוס' ב"ב כט: ד"ה ומודה], ה) [לעיל ה: ס.], ו) [שמות כב], ז) הוא פי' רשב"ם לעיל בפ' שני כב:, ח) [נ"ל אחר ד"ה במדליק], ט) [רש"ל],

תורה אור השלם

1. כִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמָצְאָה קֹצִים וְנֶאֱכַל גָּדִישׁ אוֹ הַקָּמָה אוֹ הַשָּׂדֶה שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם הַמַּבְעֵר אֶת הַבְּעֵרָה: שמות כב ה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מוריגין וכו' ימיתות. ל"נ ובע"ז דף כד ע"ב אימת דנקרשים עצמם הן פגימות ע"ש:

לעזי רש"י

קוניי"ש [קונקי"ש]. שקתות, אגנים.

רבינו חננאל

נגאני דארעא מקרו, פי' מקום אשבורין מלשון שרדך אגן הסהר, וישם באגנות. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הכל לפי גבוהה של דליקה. פר"ח וצ"ל למעלה מגובה של דליקה צריך ארבע אמות. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי שמעון. ורבינו חננאל ז"ל כתב בשמעתין ובפרק הבית והעליה נראין הדברים כי הא דר' שמעון שיטה היא, משום דאמרינן התם אמר (רבא) [אביי] רשב"ג ור' יהודה ור' שמעון כולהו סבירא להו כל שנתנו לו חכמים רשות אם הזיק פטור מלשלם. ר' שמעון דתנן ר' שמעון אומר לא אמרו כל השיעורין הללו אלא אם הזיק פטור מלשלם. היה גדי כפות ועבד סמוך לו נשרף עמו חייב בגדי ופטור על העבד, שהיה לו לעבד, כיון שראה האש היה לו לברוח, לא ברח הוא גרם לעצמו. דאוקמה רבה דתתניתין בתרתי פליגי במדליק בתוך שלו והלכה ואכלה בתוך שלחבירו דר' יהודה מחייב אטמון ורבנן פטרי. ופליגי נמי מדליק בתוך של חבירו, ר' יהודה מחייב כל מה שהיה בתוכו ואפילו ארנקי, ורבנן אמרי כלים שדרכן להיטמן בגדיש כגון מוריגין וכלי בקר הוא דמשלם, כלים שאין דרכן להיטמן בגדיש לא משלם.

במה

בגדיש כמוריגין של חבירו שדרכו להניח בגדיש אם אינך מחלוקת דמלתא דמלתא לשדוכי אינש עבדיה לשמור גדישו, ואיידי דנקט גבי עבד כפות וסמוך, נקט גבי גדי כפות וסמוך, ואע"ג דבגדי אין לומר היה לו לברוח, שהרי אין בו דעת, ואם אינו כפות וסמוך נמי חייב כדאמרינן (לעיל כב.) שור וכממונו (לעיל כב:).

ורבנן במדליק בתוך שלו פטרי כדמשמע קרא כי תצא אש ט) (ומשמע) דאיירי במדליק בתוך שלו אבל במדליק בתוך של חבירו מחייב בדבר שדרכו להטמין דלא אשכחן דפטר ביה קרא טמון ובדבר שאין דרכו פטרי מסברא דלא אבעי ליה לאסוקי אדעתיה שיהא אדם אינקי בגדיש:

במה

הכונס פרק ששי בבא קמא סב.

במה דברים אמורים במדליק בתוך שלו והלכה ודלקה בתוך של חברו אבל במדליק בתוך של חבירו משלם כל מה שבתוכו. כלומר בדבר שדרכו כגון מוריגים וכלי בקר אבל ארנקי בגדים לא מחייבי רבנן אע"פ שדקדקנו [1] בכל הני דלעיל שיהא משלם כל מה שבתוכו לרבנן כמו לר' יהודה הני מילי היכא דקתני ומודים או היכא דקתני דברי הכל אבל הכא במה דברים אמורים קתני ורבנן מילתייהו מפרשי ולאו אמילתא דרבי יהודה קיימי:

שאינו משלם אלא דמי שעורים. במדליק בתוך שלו אייתי דאי במדליק בתוך של חבירו שעורין והגדיש חטין למה לא ישלם חטין כיון דחזי להו ובסמוך מדמי להו נמי לנותן דינר זהב לאשה ופשעה בו משמע דהיינו מדליק בתוך שלו והלכה בתוך של חבירו:

לרבי יהודה דמחייב על נזקי טמון באש בו'. לרבנן נמי הוה מצי למימר דעשו תקנה בבירה בכל דבר ובגדים במוריגין אלא רבותא אשמועי' דלרבי יהודה אפי' ארנקי בגדים עשו תקנת נגזל:

עשו תקנת נגזל במסור או לא. כתב רב אלפס כגון שיש עדים שמסרו ואיבד ממונו ואין יודעין כמה תיקו וכל תיקו דממונא לקולא ובשם רב האי גאון כתוב שישבע ויטול מחצה שכל תיקו דממונא חולקין ואין נראה לר"י לחייב כלל משום תיקו ור"ת מפרש דהך בעיא כשהמוסר מכחיש את המסר דומיא דנגזל בשבועות דגזלן מכחישו אבל אם המוסר עצמו אינו יודע כמה ישבע ממסר כמה הפסיד ויטול ולר"י נראה דהך בעיא דתקנת נגזל באשו שאין המבעיר יודע כמה הפסיד הניזק דמבעי ליה במסור אי עשו תקנתא או לא:

מי מנחי אינשי מרגניתא בכספתא או לא. אפילו יש עדים שהיה בו מרגניתא מבעיא ליה דשמא לא אבעי ליה לאסוקי אדעתיה להאי ולא אמרינן מאי הוה ליה גבייה דאזקיה כיון דלא רגילי אינשי לאנוחי כלל ולא דמי לדינר זהב דלעיל דאבעי לה לאסוקי אדעתא טפי דפעמים שאומר כן דיבא שאם היתה יודעת שהוא של זהב לא היתה שומרתו ולא דמי נמי לארנקי בגדים דרגילין טפי דמנחי מרגניתא בכספתא ואין לפרש דלעניין שבועה מבעיא ליה אי עשו תקנת נגזל ויהא נאמן לומר שהיה בו מרגניתא דא"כ מה היה אומר לרב אשי ולאו היינו מתני' מה ענין זה למשנתינו:

מה בין גזלן לחמסן. בלישנא דקרא אין חילוק ביניהם והכא קבעי מה בין גזלן דרבנן לחמסן דרבנן דתניא בפ' זה בורר (סנהדרין דף כה:) הוסיפו עליהם הגזלנים והחמסנים ומפרש גזלן לא יהיב דמי ובמציאת חרש שוטה וקטן כדמוקי ליה התם דאין פסול מן התורה אלא משום דרכי שלום: **חמסן** יהיב דמי. וכשלא אמר רואה אני כדמפרש אבל מן התורה אינו פסול אלא היכא דלא יהיב דמי אבל היכא דיהיב דמי כשר אע"ג דלא אמר רואה אני אע"פ שעובר על לאו דלא תחמוד הא אמרי' בפרק שנים אוחזין (ב"מ דף ה: ושם ד"ה בלא) לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו והיינו דסוף מכילתין (דף קיט.) דמייתי מתחמס בני יהודה דאפילו היכא דיהיב דמי הוה כאלו גוטל נשמתו לאו דרשה גמורה היא אלא אסמכתא בעלמא דחמסן דקרא איינו גזלן דלא יהיב דמי וא"ת כיון דחמסן דיהיב דמי פסול מדרבנן א"כ כי אמרי' בפ' שנים אוחזין (ב"מ ד' ה: ושם ד"ה בלא) אלא הא דאמר רב הונא משביעים אותו שבועה שאינה בדשותו ניימא מיגו דחשיד כו' ומשני מורה ואומר דמי קיבינגא מ"מ מה תירץ בכך אם הוא מעכב הפקדון בידו ורואה ליפטר בדמים בעל כרחו של בעליה הרי הוא חמסן ופסול לשבועה מדרבנן ואכתי ניימא מיגו דחשיד כו' וי"ל דמ"מ בגזלן דאורייתא אין להוכיח שלא יהא חשוד אשבועתו ועוד דחמסן דרבנן כשר הוא ואינו פסול עד שיכריזו עליו כדאמר בפ' זה בורר (סנהדרין ד' כו:) ואפילו אם הוא יודע שנעשה חמסן בעניין זה שמא לא רצו חכמים לפוסלו בכך וגם לא להכריז אלא דוקא כי שקיל וחטיף בזרוע בעל כרחייהו דבעלים והמקשה דקא פריך ניימא מיגו דחשיד כו' אע"ג דהא ודאי קיס לן דגזלן דרבנן בעי הכרזה ואינו נפסל עד אחר הכרזה כל עיקר לא הביא דברי רב הונא אלא משום דמקשה והא קעבר בלא תחמוד א"נ הכי מקשה כיון שפטר עצמו במה שטען נגנבו או נאבדו ואינו משלם דמיס אלא לפי שאינו רואה לישבע ואם היה פוטרו מן השבועה לא היה משלם כלום א"כ ניימא מיגו כו' ומשני מורה ואומר כו' וגם אם היה פוטרו מן השבועה שמא כמו כן היה משלם דמיס לפי שמעכב הפקדון בידו ולהכי לא חשיד אממונא:

פסולה

ד"ה משלם מה שבתוכו. רבא מתרץ לה לטעמיה בכלים שדרכן להטמין בגדים: **אלא דמי גדיש.** אם הבעירו בעל השדה דלא קביל עליה אלא נטירותא דגדיש: **חטין וחיפן בשעורים.** אע"פ שנותן לו רשות לחטין אינו משלם אלא שעורין דאמר ליה לא רמיתי אלא שעורין לפיכך לא נזהרתי בהן כל כך: **מאי הוה ליה גביה דאזקיה.** בידיה שהרפתו או שהשלכתו ליה. ולא דמי למשאיל מקום לחבירו להגדיש שעורין והגדיש חטים דאמרן לעיל אינו משלם אלא דמי שעורין דמבעיר לא מזיק בידים הוא אלא פושע כדכתיב [2] כי תצא אש ומעלמה מפי המורה: **פשעה בו.** לא שמרתו כדרך השומרים ואבד: **[בדרגא] מפגיעו לה.** משמיה דרבא אמריתו לה: **שעורין וחיפן בחטין.** נותן לו רשות להגדיש שעורין ולא חטין: **שמעית מילתא לר' יהודה.** אליבא דר' יהודה דמתני': **עשו תקנה נגזל באשו.** כי היכי דתקנו רבנן לנגזל לישבע כמה גזלו ויטול דתנן במסכת שבועות (דף מד:) אלו נשבעין ונוטלין השכיר והנגזל כך תקנו באשו שישבע מה הטמין ויטול: **אליבא דמ"ד לא דייניגן דינא דגרמי.** בפרק הגוזל ומאכיל (לקמן דף קיז:): **בכספתא.** אלרגז שמניחין בו כספים: **אמיד.** עשיר שאומדין אותו לכלי כסף:

מתני'

היא אמר שמואל ולא ידע אבא מאי שמיע ליה לר' יהודה דמחייב על נזקי טמון באש [3] **עשו תקנת נגזל באשו בעי אמימר עשו תקנת נגזל במסור או לא אליבא דמ"ד לא דייניגן דינא דגרמי לא תבעי לך דמסירות נמי לא דייניגן אלא כי תבעי לך אליבא דמ"ד** [4] **דייניגן דינא דגרמי** [5] **עשו תקנת נגזל במסור דמשתבע ושקיל או לא** [6] **תיקו ההוא גברא** [7] **דבטש בכספתא דחבריה שדייה בנהרא אתא מריה ואמר הכי והכי הוה לי בגוה יתיב רב אשי וקא מעיין ביה כי האי גוונא מאי א"ל רבינא לרב אחא בריה דרבא ואמרי לה רב אחא בריה דרבא לרב אשי לאו היינו מתניתין דתנן ומודים חכמים לר' יהודה במדליק את הבירה שמשלם כל מה שבתוכו שכן דרך בני אדם להניח בבתים אמר ליה** [8] **אי דקא טעין זוזי הכא נמי הכא** [9] **(במאי עסקינן) דקא טעין מרגניתא מאי מי מנחי אינשי מרגניתא בכספתא או לא** [10] **תיקו** [11] **א"ל רב יימר לרב אשי טעין כסא דכספא בבירה** [12] **חזינא אי אינש אמיד הוא דאית ליה כסא דכספא אי נמי אינש מהימנא הוא דמפקדי אינשי גביה משתבע ושקיל ואי לא לאו כל כמיניה א"ל רב אדא בריה דרב אויא לרב אשי מה בין גזלן לחמסן א"ל** [13] **חמסן יהיב דמי** [14] **גזלן לא יהיב דמי א"ל אי יהיב דמי חמסן קרית ליה** [15] **והאמר רב הונא** [16] **תלוה וזבין זביניה זביני לא קשיא הא דאמר רוצה אני הא** [17] **דלא אמר רוצה אני:**

מתני'

[1] רש"ל מ"ז וכ' רש"ש לא"ל לומוקמו וכמ"ש תוס' לעיל ד"ה לפלוג, [2] רש"ל מ"ז, [3] שבועות מו:, [4] ב"ב מז:, [5] [שמות כב], [6] גי' רש"ל לרב כהנא דלעיל,

רבינו חננאל

בעי אמימר אליבא דמאן דאמ' דייניגן דינא דמסורות עשו תקנת נגזל במסור ומשבבע הנמסר ושקיל, אי לא, ועלתה בתיקו. וקימא לן כל תיקו דממונא לקולא ולא משבבע ולא שקיל ולא מידי. וראינו שפסק רבינו הגאון בספר שבועות נשבע כמה נענש ונוטל מן המסור חצי מה שנענש, דקימא לן ממון המוטל בספק חולקין, ותיקו דממונא ספק הוא, ובהדיא אמרינן המסור הוא מכ"ר אבות נזיקים ולאו קנסא הוא אלא ממונא הוא, והוא מפורש בתחלת המסכת, ולא עוד אלא דחזינן סוגיא דשמעתא במסקנא עשו תקנת נגזל במפסיד ממון חבירו בידים, ונשבע ושקיל. **ההוא גברא דבטש בכספתא דחבריה וכו'.** **בטש,** פי' בעיטה שהיא רפיסה ברגל. **בכספתא,** פי' ארגז שמשימין שם הכספין. **א"ל רב יימר לרב אשי טענו כסא דכספא בבירה מאי,** אמר ליה **חזינא אי אינש אמיד הוא וכו'.** פר"ח זצ"ל שמע מינה עשו תקנת נגזל כמפסיד ממון חבירו בידים. **ירושלמי.** חד בר נש אפקיד בהדיה חבריה חד שק צרור וארינו אונס. הדין הוה אמר סיגין הוה מלא ואיהו הוה אמר מיטכסין הוה מלא. אתא עובדא קומיה דרב ואמר הרי זה נשבע ונוטל. ר' יוחנן בעי מהו שיטענו דברים שאינם ראוין לו. נשמעינה מן הדא אריסיה דבר זיזא אפקיד גבי חד בר נש ליטרא דדהבא, מית בר זיזא ומית אריסיה דבר זיזא. אתא עובדא קומיה ר' ישמעאל בר' יוסי אמר מאן לא ידע דכל מה דאית ליה לאריסיה דבר זיזא, דבר זיזא הוא, דיתיהבון לבני דבר זיזא. הוה ליה לבר זיזא בנין רב[ר]בין ובנין (ז)[ד]קיקין אמר יסבון רב[ר]ביא פלגיא (ומאן) [וכד] דדקיקא רבן יסבון פלגא. (דמר) [דמן] ר' ישמעאל בר' יוסי. אתא עובדא קומיה ר' חייא אמר אי מאן מן הדא ליתא את שמע מינה כלום. יתיהיבון לבני דאריסיה, אמר ליה מריה דפקדונא כבר יהבית פלגא. אמר ליה מה שנתת על פי ב"ד נתת, ומה שאתה נותן על פי ב"ד אתה נותן. מהו דיימרון בנוהי דאריסיה לבנוהי דבר זיזא הוו לן מאן דנסביתון. יכילון למימר להן מה שנעשה על פי ב"ד נעשה. מהו דיימרון דקיקיא לרב[ר]ביא נחלוק עמכון. יכלין למימר להו מציאה מצאנו. אמר ר' יצחק לית בין דקיקיא לרבריביא אלא כמי שניתן

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פי"ד מהל' נ"מ הל' יא סמג עשין סט טוש"ע ח"מ סי' תיח סעי' יד:

סז ב מיי' שם טוש"ע שם סעי' טו:

סח ג ד טוש"ע ח"מ סי' רלא סעי' ד:

סט ה מיי' פי"ד מהל' נ"מ הל' יב ופ"ז מהל' חובל ומזיק הלכה ח סמג עשין סט וסי' ע טוש"ע ח"מ סי' תיח סעי' יג וסי' ל סעי' ז וסי' שפח סעי' ח:

ע ו מיי' פ"ז מהל' חובל ומזיק הל' ז סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' שפו סעי' ח:

עא ז מיי' שם פ"ח הל' ז סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שפח סעי' ז [רב אלפס במקומו ועוד כפ' י' דף מט]:

עב ח ט י כ מיי' שם פ"ז הל' יח סמג שם טוש"ע שם סעי' ח:

עג ל מיי' פ"י מהל' עדות הל' ד ופ"י מהל' מכירה הל' ה סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לד סעי' יג וסי' רה סעי' מ:

עד מ מיי' פ"ח מהל' גזילה הלכה ג סמג לאוין קפו טוש"ע ח"מ סי' שנט סעי' ז:

עה נ מיי' פ"י מהל' מכירה הלכה ח סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רה סעי' ח:

עו ס מיי' פ"י מהל' עדות הלכה ד סמג לאוין ריט טוש"ע ח"מ סי' לד סעי' יג:

גליון הש"ס

גמ' עשו תקנת נגזל במסור. עיין לעיל דף נד ע"ח תוס' ד"ה תמוה. ולקמן ע"ב תוס' ד"ה יגלו שטרות:

מוסף רש"י

תלוה וזבין. מי שתלו אותו או עשו לו יסורין על שמכר וקיבל הדמים ואמר רוצה אני, זביניה זביני. ולא יוכל לחזור בו (רשב"ם ב"ב מז:).

סב: הכונס פרק ששי בבא קמא

עין משפט נר מצוה

עז א מיי' פ"ו מהל' מוכל ומזיק הל' יא טוש"ע ח"מ סי' שפד סעי' ב:
עח ב ג מיי' פי"ד מהל' מזקי ממון הל' יג סמג עשין סט טוש"ע ח"מ סי' מיט סעי' יב:
עט ד מיי' שם טוש"ע ח"מ סי' תרעא סעי' ו:
פ ה מיי' פ"ד מהל' חנוכה הלכה ז סמג עשין מד טוש"ע שם:
א ו ז מיי' פ"א מהל' גזילה הל' ו:
ב ח ט מיי' שם הל' ז
סמג עשין מא טוש"ע חו"מ סי' שנ:
ג י מיי' פ"ד שם הל' ח
סמג שם טוש"ע חו"מ סי' שנב:
ד כ ל מיי' שם פ"ב הל' א והל' ב טוש"ע חו"מ סי' שנ:

רבינו חננאל

מתני'. גין היוצא מתחת הפטיש ויצא והזיק חייב. פי' אותן השברים שיוצאין מתחת הפטיש כשמכה [הנפח] על הברזל שבסדן נקראין גיצין. הדרן עלך הכונס

פרק שביעי: מרובה [מרובה מידת תשלומי כפל ממידת תשלומי ארבעה וחמשה כול'. דייקינן דשורין מידת תשלומי] כפל תשלומי ד' ה', אלא שמידת כפל נוהגת בכל דבו[ר ומידת תשלומי ד' ה' אינה נוהגת אלא] בשור ושה בלבד. שמע מינה דגנב עצמו, טוען [טענת גנב, כגון שהפקיד אדם שור אצל] חבירו וגנבו הוא משל(ם) מי שהפקדון אצלו, וטען שגנ[נב, כלומ' גנבוהו אחרים, ונמצא שהוא] גנבו, דינו ודין הגנב עצמו שוה, חיים משלם תשלו[מי כפל, טבחו או מכרו משלם ד' ה']. **לימא מסייע ליה לר' חייא בר אבא** כדמפרש בה... בהכי, מי קאתני אין בין תשלומי כפל לתשלומי ד' ה'... כל דבר להיותן זה וזה שוין בו, כדתנן אין בין נדרים [לנדבות אלא שהנדרים חייב באחריותן] ונדבות אינו חייב באחריותן כש[אמ' הרי זה הא] [כ]ל דבריהן שוין ... (אלא) **[על כל] דבר פשע כול'.** רבינו כל [דבר] המטלטל וגופו ממון ומיעטנו הקרקעות [והעבדים] ומיעטנו עוד השטרות וההקדשות. ופרכינן אי מה הפרט מפורש שור חמו[ר שה, בהמה] שהורה ובהמה טמאה שפירש הכת' בהן טומאה במגע ובמשא, אבל עופות דלית ... במגע ולא במשא, לא.

מסורת הש"ס

א) [נ"מ כו. שבת כח:], **ב)** לעיל כב. שבת כח:, **ג)** לעיל ל., **ד)** [שבת כח:], **ה)** שבת כח:, **ו)** [לקמן סט: ועי' תוס' לקמן סז: ד"ה אין], **ז)** [לקמן סג: קו:], **ח)** [סוכה נד. וש"נ], **ט)** נ"מ נז: שבועות מב:, **י)** [לקמן קח:], **כ)** [שמות כב], **ל)** [דף סג:], **מ)** [ע' תוס' מגיהה ת. ד"ה אמאי ותוס' מענית יג: ד"ה מאן], **נ)** ר"מ,

תורה אור השלם

1. כִּי יִגְנֹב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וּטְבָחוֹ אוֹ מָכְרוֹ חֲמִשָּׁה בָקָר יְשַׁלֵּם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאַרְבַּע צֹאן תַּחַת הַשֶּׂה: שמות כא לז
2. עַל כָּל דָּבָר פֶּשַׁע עַל שׁוֹר עַל חֲמוֹר עַל שֶׂה עַל שַׂלְמָה עַל כָּל אֲבֵדָה אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דְּבַר שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר יַרְשִׁיעֻן אֱלֹהִים יְשַׁלֵּם שְׁנַיִם לְרֵעֵהוּ: שמות כב ח

גליון הש"ס

מתני' החנוני חייב. עיין לעיל דף מז ע"ב תוס' ד"ה ה"ג אמאי:

לעזי רש"י

אשטנגייל [אישטינגיל"א]. ניצוץ.

מוסף רש"י

גץ. ליקוץ, אישטינגיל"ש (שבת כא:) **היולאת מן הכרחל כשהפטיש מכה עליו** (ב"ב כו.) **פטיש.** קורנס גדול של נפחים (שבת כא:). **את הבירה.** בית גדול (לעיל כב.). **בעל גמל חייב.** שלא היה לו להגדיל בתבילתו שתכנס למנוח (שבת כא:). **בור חנוכה פטור.** מנוע, שנרשות פרסום מלוה הניחה שם (שם) שמלוה לגיתה בנשות הרבים לפרסומי ניסא (לעיל כב.). **למעלה מעשרים אמה פסולה.** דלא שלטא בה עינא למעלה מכ' אמה וליכא פרסומי ניסא (שבת כב.). **כסוכה וכמבוי.** דתנן בהו בהדיא בעירובין (ב.) ומסכת סוכה (ב.) דפסולי (שבת כב.).

הדרן עלך הכונס

משלם תשלומי ארבעה וחמשה. כגנב עצמו, דנפקא ליה מגנב הגנב (לקמן סג:). **על כל דבר פשע.** פיפיה דקא משמעי בטוען טענת גנב או בגנב עצמו (ב"מ נז:).

פסולה כסוכה וכמבוי. תימה דהוה ליה למימר ימעט כדאמרי' בריש מסכת סוכה (דף ב.) מבוי דרבנן תני תקנתא וי"ל משום דבעי למימר כסוכה נקט לשון פסולה אי נמי לפי שהיה צריך להאריך בלשון ולומר יכנה וימעט ויחזור וידליק למעט כמו שהיא מודלקת לא סגי כדאמרינן בפ' במה מדליקין (שבת דף כב:) הדליקה בפנים והוציאה בחוץ לא עשה ולא כלום וכבא נמי לא שנא:

הדרן עלך הכונס

מרובה. מי קתני אין בין כו'. משמע הכא היכא דתני אין בין לא שייך למימר תנא ושייר והקשה הר"י מאוליי"ש מהא דתנן בפ"ק דמגילה (ד' ח. ושם ד"ה אין) אין בין נדרים לנדבות אלא שהנדרים חייב באחריותן ונדבות אינו חייב באחריותן ואכתי הא איכא שהנדבה בלה מן המעשר ונדר שהוא דבר שבחובה אין בלה אלא מן החולין כדתנן בהתודה (מנחות ד' פא.). וי"ל דהתם לא בא לשנות כל עניין שנדר ונדבה חלוקים זה מזה אלא בא לומר שאין חיוב הנאה בזה יותר מבזה אלא אחריות אבל לענין כל תאחר זה וזה שוין וכן אין בין שבת ליום הכפורים לא אייתי לכל דבריה שביעיסה כגון איסור אכילה וכן אין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד לא אייתי בחומר שבשביעיסה כגון לאו ומיתה אלא בדבר האסור או מותר לעשות בהן ועוד י"ל דהך משנה דמגילה שנויה במסכת קנים (פ"א מ"א) גבי עולת העוף ועולה בין נדר בין נדבה אין בלה מן המעשר כיון דאין בה אכילת אדם כדדריש בסיפרי בפ' עשר תעשר ת"ל ואכלת ושמחת שמתה שיש בה אכילה יצאו עולות שאין עמהן אכילה ואין להאריך כאן יותר[מ]:

מרובה קתני **תנא ושייר.** לשון ראשון דמייתי סייעתא לא בעי למימר דשייר דסבר הוא לישנא דכיון דקתני מרובה אין לומר שייר כמו באין בין וכן משמע הלשון דקאמר לישנא בתרא מי קתני אין בין מרובה קתני משמע שתחילה היה סבור דמרובה הוי כמו אין בין וא"ת ומאי שייר דהאי שייר וי"ל דשייר טענת גנב בתחילה דדרש לקמן רבי יוחנן דמשלם כפל ואי טעין טענת גנב בפקדון לא משלם ארבעה וחמשה בטבח ומכר הכי נמי טוען טענת גנב בתחילה ועוד שמשייר שותף שגנב מחבירו ושותפין שגנבו לא משלם ארבעה וחמשה כדאמר לקמן בפירקין (ד' עח:) ועוד יש מפרשים דאין לחוש הכא אם אינו משייר כי אם דבר אחד כיון דלא נחת למנייא אלא דגלי לן שיש ריבוי בכפל מארבעה וחמשה:

יצאו קרקעות כו'. וא"ת כיון דאמעיטי משבועה כדאמרינן בפרק הזהב (ב"מ ד' נז:) מיפוק ליה דאין בהם כפל בטוען טענת גנב דלא משלם אלא בשבועה כדאמרינן לקמן בשמעתין וליכא למימר דאצטריך לקופץ ונשבע דבהגזל קמא (לקמן ד' קו.) מוכח דאחריות עם הנכסים כו' לישבע עליהן ומיהו לפי מאי דמסקינן לקמן האי כל ריבוי הוא מדלא כתיב הני פרטי גבי כסף וכלים וס"ל דכפל ושבועה הכל אחד ניחא דליכא אלא חד קרא לתרוייהו וא"ת וגניבה בקרקע היכי שייכא וי"ל במשיג גבול א"נ במחובר לקרקע כי היכא די' גפנים טעונות וטוען שגנבו לו ה' ומאלא שהוא גנבם (שבועות ד' מב:): **יצאו** שטרות. ואם תאמר למה לי קרא למעט מכפל והא אפי' אחבו בידים לא משלם קרן למאן דלא דאין דינא דגרמי ואפי' מאן דדאין לא הוו אלא מדרבנן כדפרישית בסוף [הפרה] (ד' נד. ד"ה חמור) וי"ל כיון דאי איתיה לשטר בעין חייב להחזיר [1](משלם) סלקא דעתך דכשמחזיר [2](משלם) [3](מחזיר) הכפל עמו:

רעהו

מתני' גץ. אשטנגיי"ל: **גמ' למעלה מעשרים אמה.** לא חזו לה אינשי ולא מפרסם ניסא ואין לפרסומי ניסא בעינן:

הדרן עלך הכונס

מרובה. אין הגונב אחר הגנב כו'. דלכתיב[4] וגונב מבית האיש ולא מבית הגנב: **גמ' בטוען טענת גנב.** גנב בא וגנבו ודרשינן לקמן בשמעתין[5] דחייבו רחמנא כפילא אם נשבע ונמצא שקרן: **לא קפני.** אלמא נהגי ד' וה' בטוען טענת גנב אם טבח ומכר: **מי קפני אין בין.** דהוי דוקא ולא שייר מידי: **קפני.** קלת דבריה שזו מרובה על זו ושייר: **שהוקשו לקרקעות.** דכתיב והתנחלתם אותם וגו' (ויקרא כה): **אין גופן ממון.** אלא גורמין לגבות ממון: דהא

[1] ד"ה ד' ד"ה חמור) וי"ל כיון דאי איתיה לשטר בעין חייב להחזיר **[2]** (משלם) סלקא דעתך דכשמחזיר **[3]** [משלם] **[4]** (מחזיר) הכפל עמו:
[5] (ד' נד. ד"ה חמור) וי"ל כיון דאי איתיה לשטר בעין חייב להחזיר **[1]** (משלם) סלקא דעתך דכשמחזיר **[2]** [משלם] **[3]** (מחזיר) הכפל עמו:

המשך הנספח בעמוד הבא.

עט: מרובה פרק שביעי בבא קמא

שהטמין בחורשין. פי' הטמין עצמו וס"ד שהלך בחשאי וטבח הבהמה במקום שהוא ומש"ה פריך והא לא משך:
כיון דראוהו גזלן הוא. כלומר שעושה במקום גלוי ולא דמי לגונב בבית או בחלר: **ורבי** יוחנן הא דמטמרי בו'.

שכירות דמטלטלין מטלטלי בני שטרא נינהו אמר רב חסדא [א]שכירות דקרקע: אמר ר' אלעזר [ב]ראוהו שהטמין בחורשין וטבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה אמאי הא לא משך א"ר חסדא [ג]שהכישה במקל אמרי וכיון דראוהו גזלן הוא [ד]כיון דקא מטמרי מנייהו גנב הוא ואלא גזלן היכי דמי אמר ר' אבהו [ה]כגון בניהו בן יהוידע שנאמר [1]ויגזל את החנית מיד המצרי ויהרגהו בחניתו ר' יוחנן אמר כגון בעלי שכם שנאמר [2]וישימו לו בעלי שכם מארבים על ראשי ההרים ויגזלו [את] כל אשר יעבר עליהם בדרך ור' אבהו מאי טעמא לא אמר מהאי אמר לך כיון דמטמרי איטמורי לא גזלני נינהו ור' יוחנן הא דקא מטמרי דלא ניחזינהו אינשי וניערקו מנייהו שאלו תלמידיו את רבן יוחנן בן זכאי מפני מה החמירה תורה בגנב יותר [ו] מגזלן אמר להן זה השוה כבוד עבד לכבוד קונו וזה לא השוה כבוד עבד לכבוד קונו [3]כביכול עשה עין של מטה כאילו אינה רואה ואוזן של מטה כאילו אינה שומעת שנאמר [3]הוי המעמיקים מה' לסתיר עצה והיה במחשך מעשיהם וגו' וכתיב [4]ויאמרו לא יראה יה ולא יבין אלהי יעקב וכתיב [5]כי [אמרו] עזב ה' את הארץ ואין ה' רואה [ז](תניא) אמר ר' מאיר משלו משל משום רבן גמליאל למה הדבר דומה לשני בני אדם שהיו בעיר ועשו משתה אחד זימן את בני העיר ולא זימן את בני המלך ואחד לא זימן את בני העיר ולא זימן את בני המלך איזה מהן עונשו מרובה הוי אומר זה שזימן את בני העיר ולא זימן את בני המלך אמר רבי מאיר בא וראה כמה גדול כח של מלאכה שור שביטלו ממלאכתו חמשה שה שלא ביטלו ממלאכתו ארבעה אמר רבן יוחנן בן זכאי בא וראה כמה גדול כבוד הבריות שור שהלך ברגליו חמשה שה שהרכיבו על כתיפו ארבעה: **מתני'** [ח]אין מגדלין בהמה דקה בא"י [ט]אבל מגדלין בסוריא ובמדברות של ארץ ישראל [י]אין מגדלין תרנגולין בירושלים מפני הקדשים [יא]ולא כהנים בארץ ישראל מפני הטהרות [יב]אין מגדלין חזירין בכל מקום [יג]לא יגדל אדם את הכלב אלא אם כן היה קשור בשלשלת [יד]אין פורסין נישובים ליונים אלא אם כן היה רחוק מן הישוב ל' רים: **גמ'** ת"ר אין מגדלין בהמה דקה בא"י אבל מגדלין בחורשין שבארץ ישראל בסוריא אפילו בישוב ואין צריך לומר בחוצה לארץ תניא אידך אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל אבל מגדלין במדבר שביהודה ובמדבר שבספר עכו ואף על פי שאמרו אין מגדלין בהמה דקה אבל מגדלין בהמה גסה לפי [טו]שאין גוזרין גזרה על הצבור אלא אם כן רוב צבור יכולין לעמוד בה בהמה דקה אפשר להביא מחוצה לארץ בהמה גסה אי אפשר להביא מחוצה לארץ ואף על פי שאמרו אין מגדלין בהמה דקה [טז]אבל [יז]משהה הוא קודם לרגל שלשים יום וקודם משתה בנו ל' יום ובלבד שלא ישהה את האחרונה שלשים יום דסד"א דאי נפק ליה רגל ומכי זבנה עד השתא אכתי לא מלו ליה תלתין יומין לא נימא תלתין משרא שרי ליה לשהויי אלא כיון דנפק ליה רגל לא מבעי ליה לשהויי

והטבח

שכירות דמטלטלין. שהשכיר לו כליו: **בני שטרא נינהו.** בתמיה הא לא מקנו מטלטלין אלא במשיכה כדאמרינן בקדושין (דף כו.) והכי נמי דמקנו בכספא לענין קבולי מי שפרע מיהו בשטר לא מיקנו מידי דדבריס בעלמא נינהו כדאמרינן בהזהב (ב"מ דף מט.) **דבריס** אין בהם משוס מחוסרי אמנה: **שהטמין בחורשין.** שנטמן ביער לגנוב בהמות הרועות שם: **וכיון דראוהו גזלן הוא.** ולא דומה לגנב בפני שנים דהתם אע"ג דחזו ליה שאר אינשי לא מיסתפי מינייהו דמימר אמר לא מינייהו שקילנא מידי אבל מורשין מרעה לכל היא ולא ידע דמאן ניהו הך בהמה וכיון דלא מיסתפי מכולי עלמא גזלן הוא: **החמירה תורה.** לשלם כפל ארבעה וחמשה: **השוה כבוד עבד.** לא ירא מבני אדם כדרך שלא ירא מהקב"ה אבל גנב לא השוה עבד לקונו אלא כיבד העבד יותר מקונו שהוא ירא מבני אדם ומעין של מעלה לא מזהר: **נשפיר עלה.** כמו להסתיר יועץ במסתרים לגנוב להרע: **שה שהרכיבו.** הגנב על כתיפו וחלזל את עצמו בו לפיכך היקל הקב"ה עליו בתשלומין: **מתני' אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל.** משום יישוב א"י שמבעיר[ט] את השדות וכל שדות א"י סתמן דישראל: **אבל מגדלין בסוריא.** ארס לוקה דדוד כיבשה וקסבר דלא שמיה כיבוש והוא כחולה לארץ וכחולה לארץ מותר לגדל דלא חיישין ליישוב ואם יפסידו שדות אחרים ישלמנה: **אין מגדלין תרנגולין בירושלים.** אפי' ישראל: **מפני הקדשים.** שישראל אוכלים שם בשר שלמים ותודה ומעשר בהמה ולרך תרנגולים לנקר בתשפה שמא יביאו א[עצם כעדשה מן השרץ ויטמאו את הקדשים: **ולא יגדלו לכהנים תרנגולין.** בכל א"י: **מפני הטהרות.** שהכהנים אוכלין תרומה הן צריכין להזהר בטהרתן: **חזירין.** טעמא מפרש בגמרא[ט]: **אם הללב.** מפני שנושך ומנבח ומפלת אשה מירלתו: **נישובים.** פחים שלא יגלו בהן יוני בני הישוב: **שלשים יום.** ארבע מילין: **גמ' בחורשין.** ביערות כדתרגמינן ביערי[ט] חורשא: **בהמה גסה.** צריכה בישוב למשאו ולחרישה: **שלא ישהה האחרונה שבהן שלשים יום.** לקח בהמות קודם לרגל שלשים יום וסמוך לרגל לא יאמר הריני שוחט את המוקדמות ומאחר את האחרונות אף לאחר הרגל עד מלאות שלשים יום למקחן:

והטבח

עין משפט נר מצוה

קכז א מיי' פ"א מהל' מכירה הלכה יח
סמג עשין כפ טוש"ע ח"מ סימן קלה סעיף ט וסימן שז סעיף ב וסימן שטו סעיף ה:
קכח ב ג מיי' פ"ב מהלכות גניבה הלכה ח:
קכט ד מיי' שם פ"ח הלכה ג ועיין בהשגות ומ"מ וכ"מ מהלכות גזילה ואבידה הלכה ג ועיין במ"מ וכל"מ סמג לאוין קנה טוש"ע ח"מ סימן שנט סעיף ז:
קל ה ו מיי' פ"ב מהל' מזקי ממון הלכה ב סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סימן תט סעיף ה:
קלא ז ח מיי' פ"ז מהלכות בית הבחירה הלכה יד:
קלב ט מיי' פ"ב מהל' מזקי ממון הלכה ט סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סימן תט סעיף ב:
קלג י מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
קלד כ מיי' פ"ו מהל' גזילה ואבידה הל' ח סמג עשין עג טור ח"מ סימן שנ:
קלה ל מיי' פ"ב מהל' ממרים הלכה ה סמג עשין קיח:
קלו מ מיי' פ"ב מהל' מזקי ממון הלכה ז סמג עשין סו טור ח"מ סימן תט:

תורה אור השלם

1. וְהוּא הִכָּה אֶת אִישׁ מִצְרִי אִישׁ מַרְאֶה וּבְיַד הַמִּצְרִי חֲנִית וַיֵּרֶד אֵלָיו בַּשֵּׁבֶט וַיִּגְזֹל אֶת הַחֲנִית מִיַּד הַמִּצְרִי וַיַּהַרְגֵהוּ בַּחֲנִיתוֹ: שמואל ב כג כא
2. וַיָּשִׂימוּ לוֹ בַעֲלֵי שְׁכֶם מְאָרְבִים עַל רָאשֵׁי הָהָרִים וַיִּגְזְלוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר עֲלֵיהֶם בַּדֶּרֶךְ וַיֻּגַּד לַאֲבִימֶלֶךְ: שופטים ט כה
3. הוֹי הַמַּעֲמִיקִים מֵיְיָ לְסַתֵּר עֵצָה וְהָיָה בְמַחְשָׁךְ מַעֲשֵׂיהֶם וַיֹּאמְרוּ מִי רֹאֵנוּ וּמִי יוֹדְעֵנוּ: ישעיהו כט טו
4. וַיֹּאמְרוּ לֹא יִרְאֶה יָּהּ וְלֹא יָבִין אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: תהלים צד ז
5. וַיֹּאמַר אֵלַי עֲוֹן בֵּית יִשְׂרָאֵל וְיְהוּדָה גָּדוֹל בְּמְאֹד מְאֹד וַתִּמְלָא הָאָרֶץ דָּמִים וְהָעִיר מָלְאָה מִשֶּׁה כִּי אָמְרוּ עָזַב יְיָ אֶת הָאָרֶץ וְאֵין יְיָ רֹאֶה: יחזקאל ט ט

הגהות הב"ח

(ו) גמ' יותר מבגזלן:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה מפני הקדשים וכו' עכ"ל כעדשה. מלת עכ"ל נמחק:

מסורת הש"ס

(א) [לעיל מז.], ב) [עיין פרש"י ביומא ג: ד"ה כמיכולן], ג) רש"ל מ"ז, ד) [תענית כה. תמורה טו:], ה) [עי' תוספות לקמן פכ: ד"ה לא], ו) [נ"ב כג. ועי' רש"י חולין קנו. ותענית י. ד"ה ריפבא משמע דגרס הכא ריפבים], ז) [נ"ב כ: ע"ז לו. הוריות ג:], ח) [תוספת' פ"ק], ט) בס"ד: שמפסיד, י) [לקמן פכ:], כ) [דבריס יט].

מוסף רש"י

שכירות דקרקע. השכיר לו פיתו, מתנתן לו כסף או שנתנו לו בעלים ביתי מושכר לך ומסר לו השטר או שהחזיק בו השוכר, אין אחד מהם יכול לחזור (ב"מ צט:). **כביכול.** כמלוי אפשר לומר כן, וכן כל כביכול שנא"ס (יומא ג:). **שור שהלך ברגליו.** ולא נתנה כו הגנב לגשאו על כתפו (שמות כא לז). **שה שהרכיבו על כתיפו.** הוא"ל ונתנה בו (שם). **אין פורסים נישובים ליונים.** שלא יגלו בהם יוני הישוב (ב"ב כג.).

רבינו חננאל

ואוקימנה שכירות קרקע בקנייתו. **אמר ר' אלעזר ראוהו שהטמין בחורשין,** ביערין, כיון שהכישה במקל, משכה טבח ומכר משלם ד' וה', דכיון דקא מטמר גנב הוא ומשלם ד' וה', ולא גזלן הוא שאינו משלם אלא קרן. והיכי דאמי גזלן, כגון בניהו בן יהוידע שנ' ויגזל את החנית מיד המצ' ויהרג בחנ', או נמי כבעלי שכם. **שאלו תלמידיו את רבן יוחנן בן זכאי מפני מה החמירה התורה בגנב,** שמשלם ד' וה', יותר מן הגזלן שאינו משלם אלא קרן בלבד. אמ' להן, גזלן השוה כבוד עבד לכבוד קונו ולא נתבייש לא מקונו ולא מן הברואים. והגנב נתבייש מבני אדם והסתיר ולא נתבייש מקונו]. [**מתני'. אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל**' כולל. תנו רבנן אין מגדלין [בהמה דקה בארץ ישראל...] **שאין גוזרין גזרה על הצבור אלא א"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה. בהמה דקה איפשר להביא מחוצה לארץ,** ולשהותו כל זמן שצריך. אבל בהמה גסה לחרישה ולמשוי ולמלאכה אי אפשר בכל יום להביא מחוצה לארץ.

מרובה פרק שביעי בבא קמא פ.

והטעה. המקבץ את הבהמות ליום השוק: **לוקח ושוחט או לוקח ושוהה.** עד יום השוק שלשים יום למקחו: **ונלבד שלא ישהה העגונה.** המאוחרת למקחו שלקח סמוך לעת השוק לא ישהה אותה לאחר יום השוק להשלים שלשים יום למקחה: **העגונה.** מאוחרת כמו הלהן תעגנה (רות ג) תאחרנה מלהנשא: **אלא קושרה.** ורבנן פליגי עליה דרבן גמליאל: **גוזח.** פלידר"ל (ב) לועק מפני כאב הלב לא היה יכול להשיב רוחו: **לפטים מוויין.** רועה בשדות אחריס וגוזל את הרבים: **שהיו מרעין.** בהמה דקה שלהן בחורשין: **ואע"פ שהיו חורשין סמוך לבהיסס.** ולא היו רועין בשדות אחריס ומשום חורשין ליכא גזל דאמר לעילא אבל מגדלין בחורשין ולקמן (דף פא.) נמי בתקנת יהושע תיקן שלא יקפיד בעל היער על כך אפי' הכי נענשו מפני שהה קטנה היתה ביעיסס ושל אחריס היתה: **רועה.** בהמות שלו: **שעשה תשובה.** שלא לגדל בהמה דקה עוד: **לבנים וחזירים.** תנן במתניתין (ג) לאסור לגדלן: **היה דקה.** לבייס ושועלין: **לבנים כופריים.** קטנים וגנסים הם. ל"א כלבים גדולים של ליידים ואין מזיקין: **חולדות סנאין.** גדילות בסנה: **לנקר את הבית.** מן העכברים: **ורדיני.** סנה: **דקטיני.** דקים: **דמסתאי שקיה.** שוקיה גוזין: **בבבל לארץ ישראל.** שמיום גלות יכניה רבו שם תלמידים ותייסבו שם בישוב קבוע: **דידך מאי.** הלא יש לך בהמה דקה: **חובה.** שם אשתו: **תקברינהו לבנה.** שאתה סומך עליה והיא אינה יכולה לשמור: **מכי אתא רב לבבל.** רבו מתייסבין שם מפני ישיבתו. לישנא אחרינא הוא בא ולמדנו להזהר בך שלאה שם רוב ישראל ושוב קבוע: **שבוע הבן.** ברית מילה על שם שעברו עליו שבעה ימים: **ישוע הבן.** משתה שעושין לפדיון הבן בכור. (ד) ישוע מתרגמינן פורקן כמו פדיון: **רב לא עייל קמיה דשמואל.** טעמא אמרינן לקמן: שמואל

והטבה לוקח ושוהה. פי' בקונטרס עד יום השוק ובלבד שלא ישהה העגונה שבהם שלשים יום אותה שלקח באחרונה לא ישלים לה שלשים יום אחר השוק וקשה דבתוספתא (פ"ח) גרס יותר מל' יום ול"כ לפי התוספתא יכול להשהות אחר יום השוק ועוד קשה דלעיל גבי רגל קרי לה אחרונה והכא קרי לה עגונה ועוד שלא הזכיר התנא יום השוק כלל וגראה לר"י לפי שהטבה רגיל לקנות כמה בהמות ביחד ומותר להשהות ובלבד שאפי' העגונה שבהן אותה שנשאתה יחידה אחר חברותיה שלא ישהה יותר מל' יום אף על פי שהיא יחידה ומיהו בכל הספיקים גרסינן שלשים יום ולא גרסינן יותר:

מהו להשהות קבעו מיניה. אין נ"ל דפליגי רבנן עליה דר"ג כדפי' בקונטרס דמהו להשהות קודם הרגל קבעו מייניה ואמר להן מותר ולאו דוקא נקט קושרה אלא אורחא דמלתא נקט שדרכן היה לקשור בהמה דקה לכרעי המטה כדאמר בחלו טריפות (חולין דף נד:) אבל היולא מן המטה על תשעה טפחים (ה) טהור ופירש שם בקונטרס שבכך הוא רואי לקשור בהמה דקה בכרעי המטה כדכתי' אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח שהיו קושרין הקרבנות בכרעי המטה עד שיביאוהו לקרנות המזבח אי נמי נקט קשרו לאשמועינן דאפילו בקשורים אסור לגדל כ"א להשהות ובתוספתא (פ"ח) נמי משמע דאף קודם הרגל לא שרי להשהות אלא בבית דהכי קתני בהדיא אבל מגדלים קודם הרגל ל' יום ולא שתהא יולאה ורועה בשוק אלא קושרה בכרעי המטה שאלו לר"ג כו':

דקטיני שקיה. פי' שוקיו דקין ולהכי נקרא חולדת שהחלין ניכר בין השוקים מתוך שהן דקים ורואין גדוהים ומשום הכי תנן (ו) בפ"א דאהלות חולדת הסנאים רבי יוסי אומר ב"ש מטמא כזית במשא וכעדשה במגע דמתוך שרגליה גדוהים ודקים מספקא להן שמא לאו היינו חולדה דקרא ויש לה תורת גבילה או שמא היינו היא ויש לה תורת שרץ והאי דמסיים ומאי שרצא דמתתאי שקיה ה"ק ומאי שרצא חולדה דכתיב בקרא שאין ספק דמתתאי שקיה שהי' רגליה קצרות ושולגת על האדן וכן גראה לר"ת:

חובה תקברינהו לבנה. פר"ח בתמיה וכי דרכה לקבור בביה שאין עוסקת לגדלן אלא עוסקת לגדל לאן והוי כשגגה היולאת מלפני

א**והטבה** לוקח ושוחט לוקח ושוהה ובלבד שלא ישהה העגונה שבהן ל' יום: (ב) שאלו תלמידיו את ר"ג מהו לגדל אמר להן מותר והתנן אין מגדלין אלא הכי קא בעו מיניה מהו לשהות אמר להן מותר ב ובלבד שלא תצא ותרעה בעדר אלא קושרה בכרעי המטה: (ג) ת"ר מעשה בחסיד אחד שהיה גונח מלבו ושאלו לרופאים ואמרו אין לו תקנה עד שינק חלב רותח משחרית לשחרית והביאו לו עז וקשרו לו בכרעי המטה והיה יונק ממנה משחרית לשחרית לימים נכנסו חביריו לבקרו כיון שראו אותה העז קשורה בכרעי המטה חזרו לאחוריהם ואמרו לסטים מזויין בביתו של זה ואנו נכנסין אצלו ישבו ובדקו ולא מצאו בו אלא אותו עון של אותה העז ואף הוא בשעת מיתתו אמר יודע אני א שאין בי עון אלא עון אותה העז שעברתי על דברי חברי: אמר ר' (ד) ישמעאל מבעלי בתים שבגליל העליון היו בית אבא ומפני מה חרבו שהיו מרעין בחורשין ודנין דיני ממונות ביחיד ואע"פ שהיו להם חורשים סמוך לבתיהם שדה קטנה היתה ומעבירין דרך עליה (ה) ג ת"ר רועה שעשה תשובה אין מחייבין אותו למכור מיד אלא מוכר על יד על יד ד וכן גר שנפלו לו כלבים וחזירים בירושתו אין מחייבין אותו למכור מיד אלא מוכר על יד על יד וכן ה מי שנדר ליקח בית וליקח אשה בארץ ישראל אין מחייבין אותו ליקח מיד עד שימצא את ההוגנת לו ו ומעשה באשה אחת שהיה בנה מיצר לה וקפצה ונשבעה כל מי שיבא איני מחזירתו וקפצו עליה בני אדם שאינן מהוגנין וכשבא הדבר אצל חכמים אמרו לא נתכוונה זו אלא להגון לה כשם שאמרו אין מגדלין בהמה דקה כך אמרו ז אין מגדלין חיה דקה

(ה) ר' ישמעאל אומר מגדלין כלבים כופרין וחתולים וקופין וחולדות סנאים מפני שעשויים לנקר את הבית מאי חולדות סנאים אמר רב יהודה שרצא חרצא ואיכא דאמרי (ו) חרזא דקטיני שקיה ורעיא ביני וורדיני ומאי שרצא דמתתאי שקיה אמר רב יהודה אמר רב (ח) עשינו עצמנו בבבל כארץ ישראל לבהמה דקה (ט) א"ל רב אדא בר אהבה לרב הונא דידך קא מינטרא להו חובה א"ל חובה תקברינהו לבנה כולה שניה דרב אדא בר אהבה לא אקיים זרעא לרב הונא מחובה איכא דאמרי אמר רב הונא (י) אמר רב עשינו עצמנו בבבל כארץ ישראל לבהמה דקה (יא) מכי אתא רב לבבל רב ושמואל ורב אסי איקלעו לבי שבוע הבן ואמרי לה לבי ישוע הבן רב לא עייל קמיה דשמואל שמואל

השלינו ומיהו בפרק שני נזיריס (מיר דף מז: ושם) גבי הקפת הראש אין שייך לפרש כן דאמר ליה רב אחא בר אהבה לרב הונא לדידך מאן מקיף להו אמר ליה חובה א"ל חובה תקברינהו לבנה ואין שייך לפרש שם אלא לשון קללה אי נמי יש לומר אין יראה שתענש בקבורת בניה:

מכי אתא רב לבבל. פי' בקונטרס והיו מתישבין שם מפני ישיבתו והיו רוב שדותיהן מישראל וכענין זה פי' בפרק קמא דגיטין (דף ו. ושם יא) עשינו עצמנו בבבל כארץ ישראל לגיטין מכי אתא רב לבבל ועשינו בקיאין לשמה מתוך שהרבה ישיבות וקשה לר"ת דא"כ מאי פריך התם מממתני' דעכו כארץ ישראל לגיטין אבל בבל לא והלא המשניות נשנו קודם לאתא רב לבבל ומפר"ת התם מכי אתא רב לבבל והורה לנו שמימות יכניה והחרש והמסגר שגלו לבבל דינה להיות כארץ ישראל לגיטין שבקיאין לשמה וכן כאן לענין בהמה דקה שיש שם רוב ישראל וכן יש ברים בכל מערבין (עירובין דף כח.):

לבי ישוע הבן. פ"ה פדיון הבן וכן הערוך וקשה לאע"ג דמתרגמינן פדיון פורקן מ"מ אין שייך לשון ישועה ור"ת פי' שגולד שם בן ועל שם שהולד נושע ונמלט ממעי אמו כדכתיב והמליטה זכר (ישעיה סו) נקט לשון ישועה והיו רגילין לעשות סעודה:

נפק

מסורת הש"ס

(א) [תוספתא פ"ח], (ב) ממורה טו:, (ג) פ"ל שמעון שזורי, (ד) [תוספתא פ"ח], (ה) [לקמן ע"ב מיתא ר"ש בן אלעזר וכ"ה בתוספ' פ"ח ובערוך ערך חלב א], (ו) פ"א תרלא, (ז) מיר מז:, (ח) [גיטין ו.], (ט) [דף עט:], (י) [שם], (יא) [ל"ל טמא וע"ש], (יב) ל"ל בפ"ח דכלאים מ"ה, (יג) [ר"ה מכי],

הגהות הב"ח

(א) גב' אמר ר' הונא עשינו עצמנו בל"ל ומיבת אמר רב נמחק:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה ישוע הבן כו' ישוע פתרגמינן. ל"ל ויושע מתרגמינן ופרק (שמות יד) ועי' רש"י ע"ז דף ד' ע"א ד"ה לחם שוע:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גב' שאין בי עון אלא עון אותה העז. עיין שיטה מקובצת ומהרש"א בח"א כתב בענין אחר ודבריו תמוהים קצת מסוגיא דכתובות דף ס ע"א דגונח יונק בשבת:

לעזי רש"י

פלידר"א [פליינדר"א]. להאנח.

מוסף רש"י

גונח. מיילל (חולין נא: ע"ש) פלגיי"ט בלע"ז, לועק מכאב לבו, כמו גונחי גנח בימיה דסיסרא (תנחומא טו:). לסטים מזויין. בהמה דקה אין יכולים לשומרה והולכת ורועה בשדות אחרים (שם). מכי אתא רב לבבל. וקבע ישיבה בסורא, ושמואל הוא בנהרדעא, אבל מעיקרא לא, ואע"ג דגמירי דמשגלה יכניה לבבל והחרש והמסגר עמו לא פסקה מוריה מהם (גיטין ו.). שבוע הבן. מילה שהיא לסוף ז' (רשב"ם ב"ב ט:). ישוע הבן. פדיון (ע"ז ד.).

עין משפט נר מצוה

קלז א ב מיי' פ"ה מהלכות מזקי ממון הלכה ז סמג עשין סו טוש"מ סי' מט:

קלח ג ד מיי' שם הל' י סמג שם טור ושו"ע ח"מ סימן מט סעיף ד:

קלט ה ו מיי' פ"ח מהלכות נדריס הלכה יג סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן ריט סעיף ה:

קמ ז מיי' פ"ה מהל' מזקי ממון הלכה ב סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סימן מט סעיף ה ועיין בטור:

קמא ח מיי' שם הלכה ח סמג שם טור ח"מ סימן מט:

רבינו חננאל

ובלבד שלא ישהא את (העגונה)[נדעגונה] שבהן ל' יום. פי' אחרונה כמו הלהן תעגנה, כלומר התאחרו. ת"ר מעשה בחסיד אחד שהיה גונח מלבו ושאלו הרופאים ואמרו אין לו תקנה עד שיינק חלב עז רותח משחרית לשחרית. פי' מוציא קול כעין שעול ומשליך דם. **רשב"א** אומר מגדלין כלבים כופריים וחתולות וקופים וחולדת הסנאין מפני שעשויין לנקר את הבית. פי' כלב קטן שנוחה בלילה במדבריות. **וחתולות וקופדין.** קאת וקפוד, שמה קנגה קפוד. תרגום קופרא בלשון ישמעאל קנפד. **מאי חולדת הסנאין** אמר רב יהודה שרצא וחרצא. איכא דאמרי חרזא וקטיני שקי ורעיא ביני ורדיני. מאי שירצא דמיתי שקי. א"ל רב אדא בר אהבה לרב הונא דידך מאי א"ל דידי קא מנטרא להו חובה. פי' שם אשתו. **חובה תקברינהו לבנה.** פר"ח ז"ל דה"ק וכי רוצה היא לקבור את בניה שלא תהא עוסקת לגדלם אלא עוסקת לגדל את הצאן. והואי כשגגה שיוצאה מלפני השליט. **רב ושמואל ור"א איקלעו לבי שבוע הבן, ואמרי לה לבי ישוע הבן.** **שבוע הבן,** פי' לבית המילה. **ישוע הבן,** פי' יום לדת הבן, כדכתיב והמליטה זכר. ישוע ומילוט, אחד הוא. והיה מנהגם ליכנס לכבד אבי הבן בבשורת בן זכר.

פ: מרובה פרק שביעי בבא קמא

נפק רב ודרש. לא עתה על זה המעשה תיקן דהא פריך עלה מדבריתא אלא דרש דקדוש נתקן:

מותר להורגו ואסור לקיימו. והא דאמר ר"ל בפ"ק דסנהדרין (דף טו: וש"ס) גבי אלי ונמר ודוב וזאב ובדלמס ונחש דאפי' ר"א דאמר כל הקודם להורגו זכה היינו דוקא כשהמיתו אבל לא המיתו לא היינו בקשורין בשלשלת שכן דרך לגדלן והכא בחמור שאין קשורה א"נ מהגהו רגליים בני אדם להזהר ולא אתי לידי היזק אבל מחמור אין נזהרין שאין יודעים אם היא בר אורכמא או בר חיורא שאין מכירים באבותיהם:

אמר רבינא לעורו. שאם (ג) מלאן מת אין חייב בהשבת העור [ד] וקלת תימה כיון דאשמועינן דאין בו משום גזל למאי איצטריך הך דמותר להורגו וי"ל דאין לחוש כיון דמתחילה קאמר דמותר להורגו:

מתריעין על החיכוך בשבת. ע"כ לאו היינו התרעה בשופר דשופר בשבת מי איכא כדדייק בספ"ק דתענית (דף יד. וש"ס) אלא התרעה בפה בעננו וסבר כמ"ד התם דעננו קרי ליה התרעה ותימה דמאי פריך מהניא דבשאר מיני פורעניות דקתני לא היו מתריעין על החיכוך אלא צועקים דילמא ה"ק לא היו מתריעין בשופר אלא צועקים בפה בעננו ואין לומר אע"ג דתרוייהו בפה התרעה לחוד וצעקה לחוד דהתם משמע דלמ"ד עננו קרי ליה התרעה חדא היא וי"ל דה"פ מדקאמר שבשבת מתריעין לכל הפחות בעננו א"כ לאו לעשות על החיכוך התרעה אפי' בשופר בחול כיון שהוא דבר גדול כל כך דבשבת צועקים:

על החגב. ל"ג ועל הגובאי דהא במתני' דסדר תעניות האלו (תענית יט.) תנן שמתריעין על הארבה ועל החסיל ועל הגובאי וי"ל דהתם בפה ועי"ל דשפיר גרסינן ליה והתם בגובאי המזיק לשדות דומיא דארבה [ה] וחמור דקתני התם וגובאי דהכא במזיק לבני אדם דומיא דארעים

ושילוח נחשים. פירוש ר"י:

לעולם אין מטיבין לו. והא דקאמר איהו גופיה בעובדא דידיה לא במהרה מטיבין לו בפרק קמא דבבא בתרא (דף יב:) זה אמר בשעה שהיה סבור עדיין שיחזירו וימנו אותו ראש אבל בסוף שלא החזירוהו אמר לעולם אין מטיבין לו:

אומר לנברי ועושה. דוקא משום מצוה זו דישוב ארץ ישראל אבל לצורך מצוה אחרת לא שרי אמירה לנכרי ואפי' לצורך מילה משמע בפרק הדר (עירובין דף סח.) דלא שרי אמירה לנכרי באיסורא דאורייתא גבי הוא ינוקא דאישתפיך חמימיה דקאמר נשייליה לאימיה אי צריכה נחיש ליה אגב אימיה משמע דאי לא צריכה אימיה לא שרי אפילו על ידי נכרי וי"ל שכתוב בהדיא נחיש ליה נכרי אגב אימיה ולכאורה משמע שלפני המילה היה והיו צריכין לחמימי כדי לגמולו ולא שרי אפילו ע"י נכרי אלא אגב אימיה כדאשריא הכא והתם בעובדא דלעיל דקאמר (ג) גבי יונוקא אחריגא ניחא ליה לנכרי דיתי מגו ביתא ההוא דלעיל איסורא דרבנן הוה להביא דרך חצר אלא עירב ואפילו איסורא דרבנן אור"י שאין להתיר משום מצוה אחרת על ידי נכרי כגון להביא ספר דרך כרמלית כדי ללמוד בו דדוקא מילה דהיא גופא דחי שבת שרי על ידי נכרי איסור דרבנן ומיהו בה"ג משמע דאפילו איסורא דאורייתא שרי על ידי נכרי לצורך מילה שפירש דאפי' דיתי נכרי מתוך ביתו דהיא דרך רשות הרבים דהוי איסורא דאורייתא שרי על ידי נכרי לצורך מילה כמו הכא משום ישוב ארץ ישראל ולדבריהם בעובדא בתרא דקאמר נחיש ליה נכרי אגב אימיה לאחר המילה הוה ולאחר שנשה שבבר נתרפא הולד יפה ולספרים דל"ג נכרי נוכל לומר דע"י ישראל קאמר ותוך שבעה דמחללין עליה השבת אם אמרה צריכה אני כדאמרינן בפרק מפנין (שבת דף קכט. וש"ס) אבל אין נראה דעל ידי ישראל הוה אסור להרבות בשביל התינוק כדאמרינן בפ"ק דחולין (דף טו:) ולפי ה"ג טפי אית לן למישרי על ידי נכרי איסורא דאורייתא מאיסורא דרבנן על ידי ישראל כדמסיק התם אהאי עובדא ולא שני לך בין שבות דאית ביה מעשה לשבות דלית ביה מעשה ואמרינן נמי בפרק ר' אליעזר דמילה (שבת דף קל:) כשם שאין מביאין דרך רשות הרבים כך אין מביאין דרך גגות חצירות וקרפיפות והיה נראה מתוך ה"ג להתיר ביום שני אפילו של ר"ה לעשות כל צרכי מילה אפילו לכרות עצים לעשות בחזל ע"י ישראל שהרי מת דלא שרי לקבור על ידי נכרי כדמוכח בפ"ק דר"ה (דף כ.) אפילו הכי

שמואל לא עייל קמיה דרב אסי רב אסי לא עייל קמיה דרב אמרי מאן נתרח נתרח שמואל וניתי רב ורב אסי א] ונתרח רב או רב אסי רב מילתא בעלמא הוא דעבד ליה לשמואל משום ההוא מעשה דלטייה אדבריה רב עליה אדהכי והכי אתא שונרא קטעיה לידא דינוקא נפק רב ודרש א"חתול מותר להורגו ואסור לקיימו ואין בו משום גזל ואין בו משום השב אבידה לבעלים וכיון דאמרת מותר להורגו מאי ניהו תו אסור לקיימו מהו דתימא מותר להורגו איסורא ליכא קמ"ל אמרי וכיון דאמרת אין בו משום גזל מאי ניהו תו אין בו משום השב אבידה לבעלים אמר רבינא ב"לעורו מיתיבי רבי שמעון בן אלעזר אומר מגדלין כלבים כופרין וחתולין וקופין וחולדות סנאים מפני שעשויין לנקר את הבית לא קשיא הא באוכמא הא בחיורא והא מעשה דרב אוכמא הוה התם אוכמא בר חיורא הוה והא מבעיא בעיא ליה רבינא דבעי רבינא אוכמא בר חיורא מהו כי קמבעיא ליה לרבינא באוכמא בר חיורא בר אוכמא מעשה דרב באוכמא בר חיורא בר חיורא הוה (חב"ד בי"ח בח"ן סימן) אמר רבי אחא בר פפא משום רבי אבא בר פפא משום רבי אדא בר פפא ואמרי לה אמר ר' אבא בר פפא משום רבי חייא בר פפא משום רבי אחא בר פפא ואמרי לה אמר ר' אבא בר פפא משום רבי אחא בר פפא משום רבי חנינא בר פפא ג"מתריעין ד" על החיכוך בשבת ודלת הנעלת לא במהרה תפתח והלוקח בית בארץ ישראל כותבין עליו אונו אפילו בשבת מיתיבי ג)ד"ושאר פורעניות המתרגשות ובאות לעולם כגון החוך והגוב זבוב וצרעה ויתוש ושילוח נחשים ועקרבים לא היו מתריעין אלא צועקים לא קשיא כאן בלח ה"כאן ביבש דאמר רבי יהושע בן לוי ג"שחין שהביא הקב"ה על המצרים לח מבחוץ ויבש מבפנים שנאמר ו"ויהי שחין אבעבועות פורח באדם ובבהמה ודלת הנעלת לא במהרה תפתח מאי היא מר זוטרא אמר סמיכה רב אשי אמר ג"כל המריעין לו לא במהרה מטיבין לו רב אחא מדיפתי אמר לעולם אין מטיבין לו ולא היא רב אחא מדיפתי מילתא דנפשיה הוא דאמר ו"והלוקח בית בארץ ישראל ז"כותבין עליו אונו אפילו בשבת בשבת סלקא דעתך אלא כדאמר רבא התם ח"אומר לנברי ועושה ה"נ ט"אומר לנברי ועושה ואע"ג י"דאמירה לנברי שבות היא משום ישוב ארץ ישראל לא גזרו ביה רבנן אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן י"הלוקח עיר בארץ ישראל כופין אותו ליקח לה דרך מארבע רוחותיה משום ישוב ארץ ישראל: ת"ר י"ב"עשרה תנאין התנה יהושע שיהו

שמואל נא עייל קמיה דרב אסי. שהיה גדול ממנו ורב אסי תלמיד של רב הוה: מאן נתרח. מי יתאמר מבחוץ ויבא אחרוהא יחידי: נתרח שמואל. בחוץ ויבואו רב ורב אסי רב ואח"כ תלמידו: מלטיה בעלמא הוא דעבד לשמואל. שמואל קטן שבכולן היה וזה שאין רב נכנס לפניו טיבותא ויקרא הוא דקא עבד ליה משום מעשה לטייה לשמואל בשמונה שרצים (שבת דף קח.): אדבריה עליה. הטעינו עליה לנהוג בו כבוד: אדהכי והכי. דהוו מסרבי אתא שונרא וקטעיה לידא דההוא ינוקא: חיורא. מועד להזיק אדם: מפריעים. בלבוד ובתחנה ובשופרות ובחצוצרות במסכת תענית [יד.]: חיכוך. שאין שמתחכך האדם עליה פרוטי"ר בלע"ז: ודלת הנעלת. על האדם מהיות מגליה: לא במהרה תפתח. ונפקא מינה לאפוקי ברחמי: (ה) מלחא דנפשיה. בב"ב בהשותפין (דף יב:) דאיימנוה לאותוביה בריש ולא אסתייעא מילתא: והלוקח בית. מנכרי: אונו. שטר מכירה: לא היו מפריעין. בשבת: לוקין. ביחיד: יבש. קשה מלח: אבעבועות פורח. בפריחתו דהיינו מבחוץ הוא מבעבע דהיינו לח מכלל דבפנים הוי יבש: שיהו

מסורת הש"ס

א) תענית יד., ב) בכורות מא., ג) ב"ב יב.; ד) גיטין ח.; ה) [שבת קכט. ביאה כב.], ו) [שבת קנ. עירובין סו: גיטין ח: ב"מ ג.], ז) עירובין יז., ח) [ל"ל וחסילן],

(ה) רש"י ד"ה מלחא דנפשיה ל"ל אחר ד"ה אבעבועות: (ב) תוס' ד"ה אמר וכו' שאם מצאו מת: (ג) ד"ה אומר וכו' דקאמר רבה גבי יונוקא:

גליון הש"ם

גמ' על החיכוך בשבת. עי' בכורות דף לא ע"ב תוספות ד"ה ומימנין: רש"י ד"ה מאן נתרח מי תאחר. וכן תרמיה גביה גיטין דף סח ע"ב וכן מתרמינא ע"ז דף יח ע"ב: תוס' ד"ה אמר וכו' וקצת תימה. עיין תשו' רשד"ם מי"ד סימן רלב ומתשובת מהר"י אלדיני סימן שי"ו:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' ומתרם רב אז רב אסי רב מילתא. עיין שיטה מקובצת:

לעזי רש"י

פרוטי"ר. לחכך, לשפשף.

רבינו חננאל

מאן נטרח נטרח שמואל. ונטרח רב אז רב אסי. ס"א מאן נתרח. ושאר מיני פורעניות המתרגשות ובאות לעולם כגון החוך והגוב זבוב וצרעה. ס"א כגון חיכוך וחגב. פי' חיכוך שמחכך אותו. צרעה לא היו מתריעין אלא צועקין. דלת הנעלת לא במהרה תפתח. מאי היא, מר זוטרא אמר לסמיכה וכו'. פי' דלת הנעלת כיון שלא נענה בראשונה לא במהרה נענה דכתיב גם כי אזעק ואשוע שתם תפלתי. מר זוטרא אמר לסמיכה, שכל מי שחזרו עליו לסמכו פעם אחת ולא נסמך שוב לא במהרה הוא נסמך, כדמפורש בסוף השוכר את הפועלים שמואל ירחינאה אסיא דר' הוה, הוה קא מצטער ר' למסמכיה וכו'. ר' אשי אמר כל המטיבין לו לא במהרה מריעין לו, בכינוי אמר. וכן רב אחא מדיפתי שאמר לעולם אין מריעין לו בכינוי אמר, כלומר אין מטיבין לו, משום מלתיה דנפשיה כמפורש בפ' השותפין קרי רב אחא מדיפתי אנפשיה כל המריעין לו לא במהרה מטיבין לו.

עין משפט נר מצוה

קמב א ב מיי' פט"ו מהלכות גזלה ואבדה הלכה יז סמג עשין עג טוש"ע מ"מ סימן רסו סעיף ד:

קמג ג מיי' פ"ג מהל' תענית הלכה יג טוש"ע מ"מ סימן תקעו סעיף ה:

קמד ד מיי' שם הלכה ט י ועי' בהשגות ובמ"מ טוש"ע שם סעי' ז:

קמה ה מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף ה:

קמו ו ז מיי' פ"ו מהל' שבת הלכה יא [טוש"ע מ"מ סימן שו סעיף יא]:

קמז ח מיי' פ"ו מהל' שכנים הלכה ב:

קמח ט מיי' פ"ה מהל' נזקי ממון הלכה ג סמג עשין סו טוש"ע מ"מ סימן רעד סעיף א בהג"ה:

תורה אור השלם

1. וַיָּקָחוּ אֶת פִּיחַ הַכִּבְשָׁן וַיַּעֲמֹדוּ לִפְנֵי פַרְעֹה וַיִּזְרֹק אֹתוֹ מֹשֶׁה הַשָּׁמָיְמָה וַיְהִי שְׁחִין אֲבַעְבֹּעֹת פֹּרֵחַ בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה:

שמות ט י

מוסף רש"י

חיכוך. כמו נתמכך בכותל (תענית יד.). חגב. אלרבה, כתרגומו (שם). צירעה. עוקלא אל האדם (שם). ויתוש. יתושין נמכסין בעיניו ובמוטמו (שם). פורח. היינו מה שנעלה למעלה, דדבר הנוטל הוי פורח (בכורות מא.). אונו. שטר מכירה, כמו (ב"מ נב.) והיו אותות ומוצרות יוצאין על שמו (גיטין ח:). אפילו בשבת. אם לקחה מן העכו"ם ורוצה ליתן לדלכו בשבת (שם). דאמירה לנכרי שבות. מדרבנן (ב"מ צ.). משום ישוב ארץ ישראל. לגרש עובדי כוכבים ולשב ישראל בה (גיטין ח:).

מרובה פרק שביעי בבא קמא פא.

מסורת הש"ס

שיהו מרעין. בהמות בחורשין ושלא יקפיד בעל היער על כך: **ומלקטין עליס.** משדה חבירו וכן עשבים [8]למאכל בהמה: **חוץ משדה אלמן.** דמעלו לה עשבים הגדילות עמה והתולשן מפסיד את התלתן. של ר"ה ומיהו אין זה ק"ו דמן הדין הוה ליה למישרי לקבור מת בשבת אלא לפי שהוא מכוער ומגונה ומתביש שנקבר בשבת שנעשה באיסור שבת אפילו ע"י נכרי מידי דהוה אההיא דתנן בפרק השואל (שבת דף קנא.) עשה נכרי לרון וחפר קבר אם בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית ולא שרי בכדי שיעשו כמו במי מטעם דפרישת ותדע דהא במת שריא כרמלית כדאמרינן בהמניע (שם דף לד:) דגדול כבוד הבריות א"כ כ"ש דהוה ליה למישרי לקבור ע"י נכרי אלא על כרחך טעמא הוי כדפרישת וא"ש נמי הא דאמרינן בפ"ב דביצה (דף כב.) אמימר שרא למיכחל עינא אפי' ביו"ט שני של ר"ה ופריך והאמר [9]רבה מת ביו"ט שני יתעסקו בו ישראל מה שאין כן בביצה והשתא מאי פריך מביצה והא נרכי חולה אית לן למשרי טפי אפי' ממת דבסוף מפנין (שבת דף קכט.) אמר דכל נרכי חולה נעשין על ידי ארמאי בשבת ומיכחל עינא מדמה התם לחולה שאין בו סכנה ואומר לנכרי ועושה אפי' איסורא דאורייתא א"כ אית לן למישרי בק"ו ממת אפי' לכתוב סמנין ביום טוב שני של רשב"ג הסנה על ידי ישראל ולמאי דפרישנא אתי שפיר דליכא ק"ו:

חוץ מגרופיות של זית. פירש בקונטרס מלא שני אגרופין ובערוך פירש מגרופייס ענפים וענפי הזית קרויין גרופייס כמו יחור בתאנה וזמורה בגפנים שכל אחד יש לו שם לבדו והביא הא דאמר בברא"ת רבה ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל זמורות לנטיעות יחורי לתאנים גרופיות לזיתים: **ומעין** היוצא בתחילה בני העיר מסתפקין [ממנו]. למאי דאמר לקמן דתנאים שהתנה יהושע אפי' בחו"ל יש לתמוה הא דאמר בפרק כל הכלמים (ע"ז דף מז. ושם) המשתמה למעין מימיו מהו לנסכים ופשיט ליה מהא דאמר מים של רגים אין נאסרים ומשני דנבעי מארעיה והשתא אכתי של רגים הם מתנאי יהושע ויש לחלק בין יולא מאליו לטרח בו וחפרו:

ומחכין בימה של טבריא. כל אדם ובלבד שלא יפרוש קלע נמי לכל אדם ואפי' הבעלים עצמן כדתניא לקמן שהתנו השבטים זה עם זה אבל לד הוא במכמורות וברשת והיינו הבעלים שהוא שלהם: **אין** מחייבין אותו לעקור. פירש בקונטרס שע"כ עתיד ליטלם לפי שמפסידין את התלתן וקשה לפירושו דאין מחייבין משמע שאין אסור בהנאתו ועוד דאם מתייאש ומתעצל לעוקרו למה לא נחייבנו דהא איכא איסור כשמתייאש כדתנן במסכת כלאים (פ"ה מ"ו) הרואה ירק בכרמו ואמר לכשאגיע שם אלקטנו מותרין לכשאחזור אלקטנו והוסיף מאתים אסור ורבא לר"י דאין מחייבין אותו לעקור דליכא איסורא שהרי הוא לא זרעו אלא מאליהן בלו ומשום מקיים בכלאים ליכא כיון דקשו להו עשבים ולר"ע אילטריך דאמר בפרק בתרא דע"ז (דף סד.) ובמכות (דף כא:) המקיים בכלאים לוקה ולאו מלקות ממש דלאו שאין בו מעשה הוא אלא איסורא בעלמא הוא א"נ אפי' לרבנן אילטריך דיכא דיחא ליה חייבוהו חכמים אלא יחשדוהו שזרעם והא דנקטו תלתן שעלתה עם מיני עשבים רבותא נקטו אפילו שמתכוין לזרוע תחילה שאר זרעים והתלתן עלה מאליו אפ"ה כיון דהשתא מיהא לא ניחא ליה בזרעים מחמת התלתן שעלה אין מחייבין אותו לעקור: **כאן** לזירין. [9] ההיא דחוץ משדה תלתן לזירים דמעלו ליה וא"ת כיון דאיכא איסור כלאים אמאי אסור ללקט והאמר בפ"ק דמו"ק (דף ו:) שתקנו שיהיו מפקירין כל השדה שיש בו כלאים וי"ל דהכא בדליכא שיעורא כדתנן במסכת כלאים (פ"ב מ"ח) ומייתי לה בהמוכר פירות (ב"ב דף לד.) כל סאה שיש בו רובע ממין אחר ימעט:

שיהו מרעין בחורשין ומלקטין עצים בשדותיהם ומלקטים עשבים בכל מקום חוץ מתלתן וקוטמים נטיעות בכל מקום חוץ מגרופיות של זית ומעין היוצא בתחילה בני העיר מסתפקין ממנו ומחכין בימה של טבריא ובלבד שלא יפרום קלע ויעמיד את הספינה ונפנין לאחורי הגדר ואפילו בשדה מליאה כרכום [6]ומהלכים בשבילי הרשות עד שתרד רביעה שניה ומסתלקין לצידי הדרכים מפני יתידות הדרכים והתועה בין הכרמים מפסיג ועולה מפסיג ויורד [7]ומת מצוה קונה מקומו: שיהו מרעין בחורשין אמר רב פפא [8]לא אמרן אלא דקה בגסה אבל דקה בדקה וגסה בגסה לא וכל שכן גסה בדקה דלא: ומלקטין עצים משדותיהם [9]לא אמרן אלא בהיזמי והיגי אבל בשאר עצים לא ואפילו בהיזמי והיגי [1]לא אמרן אלא במחוברין אבל בתלושין לא ואפי' במחוברין [2]לא אמרן אלא בלח אבל ביבשים לא ובלבד שלא ישרש: ומלקטין עשבים בכל מקום חוץ משדה תלתן למימרא דתלתן מעלו לה עשבים ורמינהי [3]תלתן שעלתה עם מיני עשבים אין מחייבין אותו לעקור אמר רב ירמיה לא קשיא כאן לזרע כאן לזירין לזרע קשו לה עשבים דמכחשי לה לזורין [4] מעלי לה דכי קיימי ביני עשבים מירכבא איבעית אימא [5]כאן לאדם כאן לבהמה דכיון דלבהמה הוא דזרעה עשבים נמי מיבעי לה ומנא ידעינן א"ר פפא [6]שאריה משארי לאדם לא שאריה משארי לבהמה: וקוטמין נטיעה בכל מקום חוץ מגרופיות של זית פי' ר' תנחום ור' בריים משום זקן אחד [7]בזית כביצה בקנים [8] ובגפנים מן הפקק ולמעלה ושאר כל האילנות מן אובו של אילן ולא מן חודו של אילן מן חדש שאינו עושה פירות ולא מן ישן שהוא עושה פירות ממקום שאינו רואה את החמה

שיהו מרעין. בהמות בחורשין ושלא יקפיד בעל היער על כך: **ומלקטין עליס.** משדה חבירו וכן עשבים [8]למאכל בהמה: **חוץ משדה אלמן.** דמעלו לה עשבים הגדילות עמה והתולשן מפסיד את התלתן. תלתן מין [3] קטנית ושמה פנגרי"א: **וקוטמין נטיעות.** מן האילן קוטם כך ליטע או להרכיב ולא יקפיד בעל האילן: **חוץ מגרופיות של זית.** הקולף זיתיו לשרוף מניח שתי גרופיות מלא שני אגרופין כדאמר בהמוכר את הספינה (ב"ב דף פ.) והן מחליפות ומוליאות בדין ומשם אין לקטוס נטיעה מפני שמפסיד את הגרופיות: **בתחילה.** מחדש וכל שכן מעיינות ישנים שהיו מימות יהושע: **ומחכין.** ומטילין מחכה לגוד דגים: **בימה של טבריא.** ואע"פ שבחלק נפתלי היתה כולה כדאמרינן לקמן [ע"ב]: **שלא יפרוס קלע.** דרך ציידים לתקוע יתידות ולעשות גדרי קנים במים להלכד שם דגים וקורין לו במקומינו גז"ר ובארץ אשכנז קורין לו ווב"ל. [4] (שלא יפרוס קלע) מפני שמעכב ומעמיד את הספינה: **לאחורי הגדר.** לקמן [5] מפרש לה לא נצרכה אלא ליטול הימנה לרור לקנה ואע"פ שפורץ את הגדר: **ומהלכין בשבילי הרשות.** סתם בני אדם משהכניסו תבואתם עד שעת הזריעה מפקיריס שדותיהם ליכנס בהן כל אדם לקצר את הדרך שלא יקיף והן נקראין שבילי הרשות לפי שבדרשות עושין והתנה יהושע שלא יקפידו על כך [6]: **עד שתרד רביעה שניה.** זמנה בי"ז במרחשון כדאמרינן בתענית (דף טז.) ומאז והלאה הזרעים לומחות וקשה לה לריסק הרגל: **ומסתלקין לצידי הדרכים.** בכל עת ואפי' בזמן שהתבואה בשדות הפקיר לכל אדם להסתלק מן הדרך מפני היתידות ולייכנס לגבול שדה חבירו וליכך על המילר אלא הדרך: **מפני יתידות הדרכים.** בימות החמה יבש הטיט ונעשה כיתידות מקוס לריסק האדם ובהמה שדרסו שם בימות החורף ונעשו כשחיתות: **מפסיג.** מנתק זמורות הנושבות המעכבות אותו ועולה ויורד על שמולא את הדרך: **מקומו.** מקום שנפל שם בעת מותו קנאו לקבורה ואין בעל השדה מעכב עליו: **דקה.** בהמה דקה ביער גסה שאינה מכלה את האילנות: **אבל בגלוסין.** אחרי שטרח עליהן בעל השדה ותלשן אסור ליטלן דדעתיה עלייהו: **יגיעין.** דעתו עליהם לאור: **אין מחייבין אותו לעקור.** העשבים ממנה משום כלאים לפי דבעל כרמו עתיד ליטלו שמפסיד את התלתן: **לאן.** שהתלתן עומדת ליזרע: **לאן.** שזרעה לאכול הזירין טודילי"ש בלע"ז: **דמירכבא.** מתפשטת וגולגלת על העשבים ונעשין לה סמיכה כעין לתת [7] של כרם: **ומגא ידעינן.** אם זרעה לאדם דשרי ליה למלקט מן העשבים כתנאי יהושע: **משארי.** עשויים כערוגות: **בזיב כביצה.** כשיעור גובה ביצה צריך להניח מן הזית מלמטה סמוך לגזע: **מן הפקק ולמעלה.** מותר לקטוס. פקק קשר: **מאיבו של אילן.** מפריו כלומר מענפין הרכין ודקין: **ולא מחודו.** מענפין גדולים וגסין כאילן גמור. ל"א מחודו של אילן ממחבואתו מקום שיש ענפין הרבה דהיינו באמצע גבהו ולא מחודו מלמעלה ענף האמצעי שהוא עליון ועיקר האילן מתשובות הגאונים: **מן החדש.** בד שגדל ויתוסף בשנה זו שעדיין אין עושה פרי: ולא

מתנאי יהושע ויש לחלק בין יולא מאליו לטרח בו וחפרו:

ומחכין בימה של טבריא. כל אדם ובלבד שלא יפרוס קלע נמי לכל אדם ואפי' הבעלים עצמן כדתניא לקמן שהתנו השבטים זה עם זה אבל לד הוא במכמורות וברשת והיינו הבעלים שהוא שלהם: **אין** מחייבין אותו לעקור. פירש בקונטרס שע"כ עתיד ליטלם לפי שמפסידין את התלתן וקשה לפירושו דאין מחייבין משמע שאין אסור בהנאתו ועוד דאם מתייאש ומתעצל לעוקרו למה לא נחייבנו דהא איכא איסור כשמתייאש כדתנן במסכת כלאים (פ"ה מ"ו) הרואה ירק בכרמו ואמר לכשאגיע שם אלקטנו מותרין לכשאחזור אלקטנו והוסיף מאתים אסור ורבא לר"י דאין מחייבין אותו לעקור דליכא איסורא שהרי הוא לא זרעו אלא מאליהן בלו ומשום מקיים בכלאים ליכא כיון דקשו להו עשבים ולר"ע אילטריך דאמר בפרק בתרא דע"ז (דף סד.) ובמכות (דף כא:) המקיים בכלאים לוקה ולאו מלקות ממש דלאו שאין בו מעשה הוא אלא איסורא בעלמא הוא א"נ אפי' לרבנן אילטריך דיכא דיחא ליה

הגהות הב"ח

(א) גמ' מעלה לה עשבים כו': (ב) רש"י ד"ה חוץ משדה וכו' מין קטנית. נ"ב ובמסכת ר"ה דף יב ע"ב פרש"י דהוא מין תבלין:

גליון הש"ם

גמ' ובגפנים מן הפקק ולמעלה. עיין ב"ב דף פ ע"ב תוס' ד"ה בקנים: רש"י ד"ה ומלקטין עצים וכו' למאכל בהמה. עיין בב"מ דף קז ע"א תוספות ד"ה הני תמלי: תוס' ד"ה כאן וכו' ההוא דחוץ משדה תלתן. עיין תשובת מהרשד"ם סימן רלג:

לעזי רש"י

פנגרי"א [פינוגרי"ן]. חילבה (גרגרנית יוונית, צמח המשמש לתבלין). גז"ר [גור"ג]. מלכודת לדגים. ווב"א [ויב"א]. מלכודת לדגים (בגרמנית). טודילי"ש [טודיל"ש]. גבעולים קנים.

רבינו חננאל

ושיהו מרעין בחורשין. פי' ביערים וכן תרגום יער חורשא. ומלקטין עצים משדותיהן, לא אמרו אלא בהזמי והיגי. פי' הזמי סנה, היגי קוצים. וקוטמין נטיעה בכל מקום, חוץ מגרופיות של זית. פי' ענף של זיתים. פי' ר' נחום בזית כביצה מותר. ושאר כל האילנות מחובו של אילן. פי' ענפים שבצדדין שמחבין האילן. ולא מחודו, עיקר לבו של אילן. וזה שאמרו מחובו מן השרש שאינו עושה פירות ומקום שאינו רואה את החמה. וזה מפורש בתלמוד היכי דמי מן הגזע וה"ד מן השרשים, א"ר יוחנן כל שרואה פני חמה זהו העולה מן הגזע ושאינו רואה פני חמה זהו העולה מן השרשים.

עין משפט נר מצוה

קמט א מיי' פ"ה מהל' מזקי ממון הל' ג סי' ו סמג עשין סו טור ח"מ סימן רעד:
קנ ב ג ד מיי' שם סי' ב טוש"מ שם:
קנא ה ו ז מיי' פ"ב מהלכות כלאים הלכה ז והלכה ח והלכה ט והלכה י סמג לאוין רפ טוש"ע י"ד סימן רלז סעיף ט:
קנב ח מיי' פ"ה מהל' מזקי ממון הל' ג סי' ד סמג עשין סו טוש"מ סימן רעד:

מוסף רש"י

שיהו מרעין בחורשין. שיהא כל אדם מוליך בהמותיו לרעות ביער של חברו ולא יקפיד בעל היער, משום דלאו לקניה קאי (עדובין יז.). ומת מצוה קונה מקומו. לקוברו שם (סוטה מה:). מן הפקק. והיא הקשר שחלב הקנה פקוק ומתוס שם (ברכות כח:).

פא: מרובה פרק שביעי בבא קמא

אין לך בל שבט ושבט מישראל (ג) גרסינן. ובפ' יש נוחלין (ב"ב דף קכב. ושם) גבי חלוקת העולם (ד) הכא גרסינן אין לך כל אחד ואחד מישראל כן גרסה לר"ת: **ונוטל** דמי יינו מתוך דובשנו של חבירו. ע"כ מיירי כשעקל בית הכד כרוך עליה דאל"כ ליימא ליה מהפקירא קזכינא כדאמר לקמן בפרק בתרא (דף קטו:) וא"ת ואמאי נוטל דמי יינו הא אמר לקמן בפרק בתרא (שם) דאין לו אלא שכרו ומצי' למימר דהך דר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה פליג דאמר בסמוך ביחידאה גא קאמר וכן משמע בתוספתא (ד) דבתר הך דלא יקון קתני הך אבל אין גרסה דלמה יטול דמי יינו הלא יכול לומר אני הייתי דוחק ומגיל כיון ולא ממקום שהוא רואה את החמה שנאמר [1]וממגד תבואות שמש: ומעין היוצא תחילה בני העיר מסתפקין ממנו אמר רבה בר רב הונא ונותן לו דמים ולית הלכתא כוותיה: ומחכין בימה של טבריא ובלבד שלא יפרוס קלע ויעמיד את הספינה [א] אבל צד הוא ברשתות ובמכמרות ת"ר (ה)בראשונה התנו שבטים זה עם זה שלא יפרוס קליעה ויעמיד את הספינה אבל צד הוא ברשתות ובמכמרות תנו רבנן ימה של טבריא בחלקו של נפתלי היתה ולא עוד אלא שנטל מלא חבל חרם בדרומה לקיים מה שנאמר [2]ים ודרום ירשה תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר תלושין שבהרים בחזקת כל השבטים הן עומדים ומחוברים בחזקת אותו השבט (ו)ואין לך כל שבט ושבט מישראל שאין לו בהר ובשפלה ובנגב ובעמק שנאמר [3]פנו וסעו לכם ובאו הר האמורי ואל כל שכניו בערבה בהר בשפלה ובנגב ובחוף הים וגו' וכן אתה מוצא בכנענים ובפריזים (ז) ובאמוריים שלפניהם שנאמר ואל כל שכניו אלמא שכניו הכי הוו: ונפנין לאחורי הגדר ואפילו בשדה שהיא מלאה כרכום אמר רב אחא בר יעקב [א]לא נצרכה אלא ליטול הימנו צרור אמר רב חסדא [2]ואפילו בשבת מר זוטרא חסידא שקיל ומהדר וא"ל לשמעיה (ח)(למחר) זיל שירקיה: (ט)ומהלכין בשבילי הרשות עד שתרד רביעה שניה אמר רב פפא [3]והאי דידן אפילו טל קשי לה: ומסלקין לצידי הדרכים מפני יתידות הדרכים שמואל ורב יהודה הוו שקלי ואזלי באורחא הוה מסתלק שמואל לצידי הדרכים א"ל רב יהודה תנאין שהתנה יהושע אפילו בבבל א"ל שאני אומר [ד]אפילו בחוצה לארץ רבי ורבי חייא הוו שקלי ואזלי באורחא אסתלקו לצידי הדרכים הוה קא מפסיע ואזיל ר' יהודה בן קנוסא קמייהו א"ל רבי לרבי חייא מי הוא זה שמראה גדולה בפנינו א"ל ר' חייא שמא ר' יהודה בן קנוסא תלמידי הוא וכל מעשיו לשם שמים כי מטו לגביה חזייה א"ל אי לאו יהודה בן קנוסא את גזרתינהו לשקך בגיזרא דפרזלא: (ה)התועה בין הכרמים מפסיג ויורד מפסיג ועולה: ת"ר (ט)הרואה חבירו תועה בין הכרמים מפסיג ועולה מפסיג ויורד עד שמעלהו לעיר או לדרך וכן הוא שתועה בין הכרמים מפסיג ועולה מפסיג ויורד עד שיעלה לעיר או לדרך מאי וכן מהו דתימא חבירו הוא דידע להיכא מסלק דניפסוג אבל הוא דלא ידע להיכא קא סליק לא ניפסוג נהדריה נהדר בי מיצרי קמ"ל הא [1]דאורייתא הוא דתניא [1]השבת גופו מניין ת"ל [4]והשבותו דאורייתא הוא דקאי בי מיצרי אתא הוא תקין דמפסיג ועולה מפסיג ויורד: ומת מצוה קנה מקומו: ורמינהי [1]המוצא מת מוטל באיסרטיא מפנהו לימין איסרטיא או לשמאל איסרטיא שדה בור ושדה ניר מפנהו לשדה בור שדה ניר ושדה זרע מפנהו לשדה ניר היו שתיהן בורות שתיהן נירות שתיהן זרועות מפנהו למקום שירצה אמר רב ביבי [ב]במוטל על המיצר מתוך שניתן לפנותו מפנהו לכל מקום שירצה אמרי עשרה הני חד סרי הויין [2]מהלכין בשבילי הרשות שלמה אמרה כדתניא הרי שכלו פירותיו מן השדה ואינו מניח בני אדם ליכנס בתוך שדהו מה הבריות אומרות עליו מה הנאה יש לפלוני ומה הבריות מזיקות לו עליו הכתוב אומר [3]מהיות טוב אל תקרי רע ומי כתיב מהיות טוב אל תקרי רע אין כתיב כי האי גוונא [5]אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות `ותו ליכא והא איכא דרבי יהודה [4]דתניא רבי יהודה אומר בשעת הוצאת זבלים אדם מוציא זבלו לרה"ר וצוברו כל שלשים כדי שיהא נישוף ברגלי אדם וברגלי בהמה שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ והא איכא דר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה [1]דתניא רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר תנאי ב"ד הוא שיהא זה יורד לתוך שדה חבירו וקוצץ שוכו של חבירו להציל נחיל שלו ונותן לו דמי שוכו של חבירו ותנאי ב"ד הוא שיהא זה שופך יינו ומציל דובשנו של חבירו ונוטל דמי יינו מתוך דובשנו של חבירו ותנאי ב"ד הוא שיהא זה מפרק את עציו וטוען פשתנו של חבירו ונוטל דמי עציו מתוך פשתנו של חבירו שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ [2]ביחידאי לא קאמרינן והא ואפילו אחד רואהו תועה חייב להחזירו, דתנו רבנן הרואה את חבירו שתועה בין הכרמים מפסג ועולה וכול'. ותניא השבת גופו מנין תלמ' לומ' והשבותו לו. ופרקינן דאורייתא בי מצרי, אתא יהושע ותקין מפסג ועולה באמצע הכרם. (ומה) [ומת] מצוה קונה מקומו. ואקשינן, הא המוצא מת מוטל מפנהו לימין איסרטרטא או לשמאל איסרטרטא, שדה בור (ושדו) [ושדה] ניר מפנהו לשדה בור וכול'. ואוקימנה במוטל על המצר, דכיון שניתן לפנותו מפנהו לאיזה מקום שירצה, אבל זולתי זה מת מצוה קונה מקומו. **ואקשינן**, וליכא תקנות יהושע אלא אלו העשרה בלבד והא איכא חדא דהוצאת זבלין, ב' קוצץ סוכה של חבירו להציל נחילו, שלשה ששופך יינו ומציל דבש חבירו, ארבעה שמפרק עציו ונוטל. ואוקמינן, הני ביחידאי,

ולא ממקום הרואה את החמה. סביבות גדדין מבחוץ מפני שהוא עיקר האילן שהחמה מבשלת שם את הפרי וממתיקו: מלא חבל חרם. מלא חבל של מצודה היה לו בדרומה מן היבשה למשוך רשתו. חרם כמו מצודים וחרמים (קהלת ז): **בחזקת כל השבטים.** כל מי שירלה יטול הלא כמטלטלי ושאר הנלנו והמלקוח היו: **וכן אפה מולא בכנעני.** אע"פ שכתוב כאן הר האמורי אף כנעני ופריזי כך היו להם וישראל שירשו היה להם לכל אחד הר ושפלה ונגב ועמק (ז) ארץ שדות ובקעות שקורין כנפיינ"ה לכן נקראת נגב שכל שעה היא נגובה שאין שם גל אילנות וחמה זורחת ומנגבתה: **אמר ליה נשמעיה.** בחול: **שרקיה.** טחיהו בטיט וחבריהו יפה: **והא.** קרקע דידן: **אפילו טל.** ירד עליה בגילה קשה לה דריסת הרגל ממחרתו: **אפילו בחולה לארץ.** וכ"ש בנבגל שמגוין שם שירות ועוברין ושביס והולרך להתנות: **מפסע ואזיל.** מיתה ליתד פסיעות גסות ולא היה רולה להסתלק אל מלר הדרה: **גדולתו.** שהוא מרלה לנו שהוא ירא שמים מאד ואינו חושש לתאי שהתנה יהושע ומחזי כיוהרא: **בגיזרא דפרזלא.** כלומר גדוי: **מאי וכו.** פשיטא מאי שנא איהו מחבריה: **והשבתו.** את גופו משמע שאם טעה חביבך אתה לריך להעלותו לדרך: **דאורייתא כי מלרי.** יקיף סביבות מלרי הכרמים ולא יעבור בתוכם ויפסידם: **איסרטיא.** הה"ר ט"ז אמה: **שדה בור.** מכאן לאיסרטיא ושדה ניר מכאן מפנהו לשדה בור. ניר חרוש ולא זרוע: **מפנהו.** אלמא לא קנה מקומו דאי קנה מקומו מצי בעל השדה של ימין ושל שמאל לעכובים: **על המילר.** מוטל ברוחב הדרך ועוברין ומתהילין עליו עושי טהרות ומטמאות: **כל שלשים יום.** שלשים יום רשאי להניחו שם: **דר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה.** בפרק הגוזל בתרא [לקמן קיד:]: **נחיל.** של דבורים שהלכו לשדה חבירו ונתייבשו על שוכתה של אילן ואם יטול אחד אחד הן פורחות ואובדות מאחר שנתנו עיניהן באותה שוכה לפיכך קוללה ונותן לו דמיה: **ומצי דובשנו.** זה בא בכלו של יין וזה בא בכלו של דבש ונסדקה חבית של דבש וכן זה בא בחבילת פשתן על חמורו וזה בא בחבילת עלים ומת חמורו של בעל פשתן יפרק זה את עליו וטוענו: דר' יהודה ודרבי ישמעאל יחידאי היינהו ובריתא דעשרה תנאים תנאים סתמא היא: והא

מסורת הש"ס

(א) תוספתא פ"מ], ב) ב"ב קכב., ג) ס"א אינו וגם רש"ל מ"ז, ד) תענית ו:, ה) [תוספתא ב"מ פ"ב], ו) מנחות עג., ז) עירובין יז:, ח) [ברכות ב.], ט) [תוספתא דב"מ פי"א] לעיל ב. ב"מ קיח:, י) לקמן קיד:, כ) [פ"י ע"ז ו"ע],

תורה אור השלם

1. וּמִמֶּגֶד תְּבוּאֹת שָׁמֶשׁ
וּמִמֶּגֶד גֹּרֶשׁ יְרָחִים:
דברים לג יד

2. וּלְנַפְתָּלִי אָמַר נַפְתָּלִי
שְׂבַע רָצוֹן וּמְלֵא בְּרָכָה יֵרַשׁ
יָם וְדָרוֹם יָרָשָׁה:
דברים לג כג

3. פְּנוּ וּסְעוּ לָכֶם וּבֹאוּ
הַר הָאֱמֹרִי וְאֶל כָּל
שְׁכֵנָיו בָּעֲרָבָה בָהָר
וּבַשְּׁפֵלָה וּבַנֶּגֶב וּבַחוֹף
הַיָּם אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי
וְהַלְּבָנוֹן עַד הַנָּהָר הַגָּדֹל
נְהַר פְּרָת:
דברים א ז

4. וְאִם לֹא קָרוֹב אָחִיךָ
אֵלֶיךָ וְלֹא יְדַעְתּוֹ
וְאַסַּפְתּוֹ אֶל תּוֹךְ בֵּיתֶךָ
וְהָיָה עִמְּךָ עַד דְּרֹשׁ
אָחִיךָ אֹתוֹ וַהֲשֵׁבֹתוֹ לוֹ:
דברים כב ב

5. אַל תִּמְנַע טוֹב
מִבְּעָלָיו בְּהִיוֹת לְאֵל יָדֶךָ
לַעֲשׂוֹת:
משלי ג כז

הגהות הב"ח

(ה) גב' בכנעניס ובפריזיס (שלפניהס) מז"מ וכ"ב ס"א אין זה: (ו) רש"י ד"ה וכן אתה וכו' ונגב ועמק הס"ל ואח"כ מה"ד נגב אלא: (ז) תוס' ד"ה אין וכו' מיסרטא ובפ' כל"ל ומיהת גרסינן נמתק: (ד) בא"ד הטולס הגרס' כל"ל ומיהת הכא נמתק:

הגהות הגר"א

[א] גב' ונלגד שלא יפרוס קלע ויעמיד את הספינה (אבל לד הוא ברשתות ובמכמרות) תא"מ:

רבינו חננאל (המשך)

יווני אלו יתדות הדרכין שאין טובלין ואמרינן עלה בתוספתא ואלו הן יתדות הדרכים אלו שמהלכין עליהן ביומות הגשמים והן מתמעכין על הבגדים. והן כגון גימות מליאות מים (ושפתן) [ושפתי] הגומות נקראין יתדות כשהיו הדרכין כך יש לעוברין ושבין להסתלק ולהלך בצידי (ל)דרכין שהן קצות השדות הסמוכות לדרך. **והתועה בין הכרמים מפסג ועולה מפסג ויורד.** פיר' מפסק הכרמים והשדות למהלך בתוכה במקום שאין שם דרך ואף על פי שמפסיד המקום שמהלך בו. **אמר רב תנאים שהתנה יהושע אפילו בבבל נוהגין,** ושמואל אמ' אפילו בחוצה לארץ. ואקשינן, התועה בין הכרמים דאורייתא היא לא ברשת. **מלא חבל חרם בדרום.** פי' חבל של רשת. **מר זוטרא חסידא שקל ואמר ליה לשמעיה זיל שרקיה,** כולן ענין טיחה וסתימה. **אי לאו יהודה בן נקוסא את גזרית לשקך בגזירא דפרזלא.** פי' הייתי מקשה לך עד שהייתי משבר שוקיך. ויש מפרשים כלי ברזל ממש כענין ובמגזרות הברזל. **מהלכין בשבילי הרשות עד שתרד רביעה שנייה.** פי' שבילין שהן רשות לבני אדם, כלומר אינן מופקרין לרבים אלא יש להן בעלין. אמר רב פפא השבילין שלנו אפי' טלא קשי ליה ומשימה חלקלקות וכל שכן מטר. ויש אומ' מלשון ויפקדם בטלאים. **ומסתלקין לצידי הדרכים מפני יתדות הדרכים.** פיר' כגון השדות הסמוכות לדרך הרבים אם יתרבו בדרך יתדות הדרכים, שהן גץ יווני כדתנן במקוות פרק ט' וגץ

עין משפט נר מצוה

קנג א מיי' פ"ב מהל' מקי ממון הלכה ג סימן ז סמג עשין סו טומ"מ סימן רעד:
קנד ב (מיי' פ"ח מהל' שכח הלכה ג ופ"י ופכ"ח) סמג לאוין סה טוש"ע ח"מ סימן שיב סעיף ג:
קנה ג מיי' פ"ב מהל' מקי ממון הלכה ו סמג עשין סו טור ח"מ סימן רעד:
קנו ד מיי' שם הלכה ה סמג שם טור ח"מ שם:
קנז ה מיי' שם הלכה ג סימן ח:
קנח ו מיי' פ"ח מהל' רוצח הל' יג סמג לאוין קפה טוש"ע ח"מ סימן תכו:
קנט ז ח מיי' פ"ח מהלכות טוען ומטען מת הלכה ז ופ"ב מהל' מקי ממון הל' ג סי' י טוש"ע י"ד סימן שסד סעי' ג ובומ"מ סי' רעד:
קס ט מיי' פ"ב מהל' מקי ממון הלכה ד סמג עשין סו טומ"מ סימן רעד:
י כ כל זה איתא ברב אלפס נ"ק פ"י דף מד ע"ב:

לעזי רש"י

כנפיינ"ה [קנפני"א]. ערבה, מרחב, שדות.

מוסף רש"י

מלא חבל חרם. לפרוס חרמים ומכמורות (דברים לג כג). **השבת** גופו מניין. כגון נטבע בנהר, מניין שאתה מצווה על השבתו, ת"ל והשבותו. קלע ימיל הוא למדרס השב את גופו לעצמו (סנהדרין עג.). באיסרטיא. דרך כוסשה (ערובין יז:). **מפנהו.** ולי סלקא דעתך קנה מקומו היכי מלי למסקליה מהתם (שם). במוטל על המיצר. שמוסכב כרוחב הדרך ממילר למילר, מתוך שניתן לפנותו. שיתן רשות לפנותו מפני הכניס ומוסי טהרות שלא יתהילו עליו, מפניהו לכל רוח שילכה (שם). **וצוברו כל שלשים.** כל שלשים יום רשאי להניחן שם (לעיל ל.) משלשים לשלשים מחר ומוכו כלי שיהא נישף יפה (ב"מ קיח:). **שיהא זה** שופך יינו. במתני' הוא, זה בא בחביתו של יין וזה בא בכלו של דבש נסדקה חבית של דבש (לקמן קיד:). **וטוענו פשתנו.** אם מת חמור חביבו הטעון פשתן בדרך וחמורו של זה טעון עלים (שם).

רבינו חננאל

ומחכין בימא של טבריא. פי' שהיו כל השבטים צדין מימא של טבריא בחכין, דכתיב כל משליכי ביאור חכה, אבל